

Digitaliseret af | Digitised by

**DET KGL.
BIBLIOTEK**

Royal Danish Library

Forfatter(e) Author(s):	Tuxen, A.; ved A. Tuxen.
Titel Title:	<u>Royal Danois : Ludvig XIVs dansk-norske Regiment 1690-98</u>
Udgivet år og sted Publication time and place:	Kjøbenhavn : Bianco Lunos Kgl. Hof-Bogtrykkeri, 1888
Fysiske størrelse Physical extent:	100 s.

DK

Værket kan være ophavsretligt beskyttet, og så må du kun bruge PDF-filen til personlig brug. Hvis ophavsmanden er død for mere end 70 år siden, er værket fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit. Hvis der er flere ophavsmænd, gælder den længstlevendes dødsår. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work may be copyrighted in which case the PDF file may only be used for personal use. If the author died more than 70 years ago, the work becomes public domain and can then be freely used. If there are several authors, the year of death of the longest living person applies. Always remember to credit the author

DET KGL. BIBLIOTEK

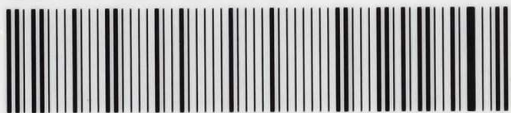
A. TUXEN.

ROYAL DANOLS

1888.

34²-103

DET KONGELIGE BIBLIOTEK
DA 1.-2.S 34 II 8°

1 1 34 2 8 01036 8

+Rex

Royal Danish.

Salvig, J. P. - 1854 - 1858. Regiment.

1854 - 1858.

Erasmus A. Tasse.

Erasmus A. Tasse. 1854 - 1858.

Erasmus A. Tasse. 1854 - 1858.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

LIBRARY

PHYSICS DEPARTMENT

5724 S. UNIVERSITY AVE.

CHICAGO, ILL. 60637

Royal Danois.

Ludvig XIV.^s dansk-norske Regiment.

1690—98.

Ved

Kaptejn A. Tuxen.

Særtryk af Militært Tidsskrift. XVII.

Kjøbenhavn.

Bianco Lunos Kgl. Hof-Bogtrykkeri (F. Dreyer).

1888.

DET KONGELIGE BIBLIOTEK
KØBENHAVN

Der er en uhyre Forskjel mellem de moderne Armeer og de gamle staaende Hære. De nyere Tidens Opfindelser have vel nogen Del deri; de forbedrede Vaaben og de fuldkomnere Kommunikationsmidler have modificeret Taktikken og Strategien, de have ændret Reglerne for Troppernes Anvendelse paa Krigsskuepladsen, de have forandret Hærenes Organisation og Ydre, men de have ikke formaaet at omskabe dem. Det er de nyere Tidens Ideer, der have udført dette Værk; de have omskabt Hæren ved at anvise den en Plads i det af dem omdannede borgerlige Samfund. Deri ligger Hovedforskjellen; det 19. Aarhundredes Hære ere ved talrige og faste Baand knyttede til Nationen, medens de gamle staaende Hære dannede en Stat i Staten, som kun ved det fælles Overhoved var knyttet til det øvrige Samfund. Hærens Medlemmer udgaa nu fra den Befolkning, imellem hvilken den lever; efter kortere eller længre Tids Forløb vende de atter tilbage og gjenoptage deres borgerlige Erhverv. I Fredstid er Armeen kun en Skole, hvori det vaabenføre Mandskab lærer Krigshaandværket; i Krigstid er den «Folket i Vaaben». Nationen følger i Fredstid Hærens Gjøren og Laden med en Interesse, der i Krigstid stiger til den mest nervøse Spænding, der er en vis Vexelvirkning, en vis

Solidaritet mellem Nationen og dens Armee. Ganske anderledes var Forholdet i det 17. og 18. Aarhundrede. Hæren var fremmed for Befolkningen, selv om de fleste af dens Medlemmer vare af samme Nationalitet som denne; den væbnede Magt stod i et intimt Forhold til Krigsherren, den tjente ham, men ikke Nationen, den havde intet Fædreland.

Hærens Opgave er nu at værne om Statens Livsinteresser; kun naar de staa paa Spil, tillader Tidsaanden Krigsherren at disponere over de værnepligtige Borgers Liv. I de svundne Aarhundreder derimod havde Statsoverhovedet en næsten uindskrænket Raadighed over sin Armee. Soldaterne vare kun Krigsmateriel; havde Fyrsten for mange af dem, kunde han sælge eller udleje dem, paa samme Maade som han kunde skille sig af med overflødige Vaaben og Heste. Kongens Tropper blødte paa fjerne Valpladser, medens Kongens Rige hvilede i den dybeste Fred; thi man traadte ikke i noget Allianceforhold til den Magt, hvem man overlod sine Tropper, og Forholdet til dennes Fjender led ingen Forandring.

Auxiliærtroppe-systemet hører saa nøje med til det 17. og 18. Aarhundredes militære Institutioner, det er saa fuldstændig i hine Tiders Aand, at det vilde være ørkesløst at diskutere dets Tilladelighed eller Utilladelighed set fra et Nutidsstandpunkt. Man opdrættede Soldater, som man nu opdrætter Kvæg. De fleste tyske Smaastater, de schweitziske Kantoner havde stor Fordel af denne Trafik; men ogsaa de nordiske Magter, særlig Danmark, have udlejet Tropper; Kongerne Kristian V, Frederik IV og Kristian VI have stillet stærke Auxiliærkorps til de krigsførende Magters Raadighed. De danske Tropper i fremmed Sold have kæmpet med Berømmelse paa de fleste europæiske Valpladser, og mere end een Gang have de bidraget væsentlig til Sejren. Det er imidlertid indlysende, at Beretningen om deres Færd ikke hører med til Danmarks Historie. Danmark kan ikke

smykke sig med Laurbærrene fra Höchstädt, Ramelies o. s. v.; thi det optraadte ikke som krigsførende Magt; heller ikke den danske Nation kan i den Ros, der ofte ydedes de «Danskes» Tapperhed, finde Næring for en ensidig Patriotisme; thi i Auxiliærtropperne, som i de fleste andre af Datidens Troppeafdelinger, spurgte man ikke om Nationalitet; der, som overalt, var det indfødte Element stærkt blandet med fremmede; men den danske Hær kan med Rette være stolt af, at de danske Auxiliærtropper stedse ansaas for at høre til de tapreste, de bedst uddannede og de bedst disciplinerede. Den danske Hær har Ret til at smykke sit Tøjhus med de Trofæer, dens Sønner have taget paa de fremmede Valpladser; thi det er uomtvisteligt, at de danske Auxiliærtropper vedbleve at udgjøre en Del af den danske Hær, de stode bestandig i livlig Forbindelse med deres oprindelige Krigsherre, de vare af samme Beskaffenhed som hans øvrige Tropper, og naar Krigen var endt, vendte de i Reglen tilbage. Det skal derfor paa det bestemteste hævdes, at Beretningen om Auxiliærtropperne Færd er en integrende Del af den danske Hærs Historie.

De danske Tropper, der tjente Frankrigs Fjender, have alt forlængst funden deres Historiografer; derimod har endnu ingen behandlet det Kontingents Skjæbne, som Danmark halvt mod, halvt med sin Villie kom til at stille til Frankrigs Raadighed. I vor Literatur findes kun spredte, altid ufuldstændige, ofte fejlagtige Bemærkninger om dette Emne.

I Listen over Ludvig XIV.s Fremmedregimenter forekommer et, der bærer Navnet Royal Danois; det er en Fremstilling af denne Afdelings Historie, særlig en Undersøgelse af dens Forhold til det Land, hvis Navn den bar, der er denne Afhandlings Opgave.

I Begyndelsen af Januar 1689 kom Jakob II som Flygtning til Frankrig, fordreven af sin Svigersøn, Prinds Vilhelm af Oranien, der støttedes af den overvejende Del af det engelske Folk. Skjøndt Frankrig den Gang var indviklet i Krig med det tydske Rige, Generalstaterne, Spanien og Savoyen, var Ludvig XIV strax rede til at yde den fordrevne Konge Hjælp. Prinds Vilhelm, der snart besteg Englands Throne under Navn af Vilhelm III, saa sig da om efter ny Allierede, thi Frankrig var Europas stærkeste Militærmagt, Tyrkerne lagde Beslag paa en stor Del af Kejser Leopolds Kræfter, og den fordrevne engelske Konge havde endnu mange Tilhængere, især i Irland. Hans Blik faldt paa de skandinaviske Lande; men disse, der indsaa, hvilke uhyre Fordele deres Handel og Skibsfart kunde drage af en Krig mellem Sømagterne, hvori de ikke selv vare implicerede, vilde ikke aabenlyst bryde med nogen af de krigsførende Magter. Dog overlode de begge England nogle Tropper, muligvis af Interesse for Protestantismens Sag, der i Ludvig XIV og Jakob II havde sine farligste Fjender¹⁾. Sverig stillede et Par Regimenter, og den engelske Gesandt, Sir Robert Molesworth, afsluttede den $\frac{1}{2}\frac{5}{5}$ August 1689²⁾ i Kjøbenhavn en Traktat med den danske Konge, hvori det bestemtes, hvor stærkt Hjelpekorpset skulde være, og under hvilke Vilkaar det skulde tjene³⁾. Den $\frac{2}{3}\frac{0}{0}$ August udgik der en kongelig Ordre, der bestemte Korpsets Sammensætning og designerede de Befalingsmænd p. p., der skulde tjene i det. En stor Eskadre af Krigs- og

1) Henri Martin: Hist. de France B. XVI S. 150.

2) Da den gamle Stil endnu brugtes i Danmark og England, medens den ny Stil var indført i Frankrig, gjengives Datoer i nærværende Afhandling stedse efter begge Tidsregninger. Naar Breve citeres i Noterne, beholdes Originalens Dato.

3) De Forhold, der vedrøre Auxiliærkorpsets Sammen dragning, Indskibning m. m., ere udførlig skildrede i C. H. F. Jahns fortræffelige Værk: De danske Auxiliærtropper B. I S. 29 ff.; de skulde derfor kun flygtig berøres her.

Transportskibe samledes ved Slesvigs Vestkyst, og i den sidste Halvdel af Oktober og de første Dage af November (gl. St.) indskibedes Styrken, der talte c. 7000 Kombatanter med c. 1700 Heste, ved Jordsand og Højer.

Den $\frac{6}{16}$ Novbr. lettede Eskadren Anker; den bestod af 80 Førselsskibe, der eskorteredes af 6 Orlogsmænd. Tropperne kommanderedes af Generaløjtnant Ferdinand Wilhelm Hertug af Würtemberg-Neustadt, medens Flaaden førtes af Schoutbynacht C. E. v. Stöcken. Rejsens Maal var Leith i Skotland, men Overfarten var ikke heldig. Efteraarsstormene splittede Flaaden, kun $\frac{2}{3}$ af den kom den $\frac{11}{21}$ Novbr. til Humberfloden, og Udskibningen fandt Sted ved Hull, da man ikke troede det raadeligt at gaa opad Kysten. Nogle af Skibene bleve forslaaede til de jyske og norske Kyster, enkelte kom til Skotland; først i Foraaret 1690 blev Korpset samlet med Undtagelse af Størstedelen af Bataillonon Dronningen, der var og blev borte. Denne Styrke var dog ikke gaaet til Grunde, men den kom til at optræde under ganske andre Forhold, end man havde tænkt sig, da man indskibede den.

Den ovennævnte Bataillon af Dronningens Livregiment kommanderedes af Oberst Johann Dietrich v. Haxthausen og bestod foruden Staben af 6 Kompagnier à 113 Mand ¹⁾; Regimentet havde Standkvarter i Glückstadt, Mandskabet bestod især af Holstenere ²⁾. Staben og de 2 Kompagnier vare om Bord paa Skibet «Dansche Havfrue», der lykkelig kom til England, medens Resten indskibedes paa «Samson» ³⁾, der sprang læk i den voldsomme Storm, som rejste sig Dagen efter, at Eskadren var gaaet under Sejl. Skibet naaede dog lykkelig Glückstadt, hvor Regimentschefen, Jobst Scholten, der den Gang var Brigader, og Admiral Mathias Paulsen mod-

¹⁾ Kalls Samlinger Nr. 87 Fol.

²⁾ A. D. Jørgensen: Sønderjyderne i den danske Hær S. 40.

³⁾ Hert. af Würtemberg til Kongen $\frac{5}{11}$ 89. Geh. Ark.

toge Tropperne og traf de fornødne Foranstaltninger til paany at afsende dem¹⁾. Den $\frac{3}{13}$ December indskibedes Kompagnierne, der vare i god Stand²⁾, paa en Fløjte og en Galliot³⁾ for, saa snart Vind og Vejr tillode det, at afgaa til Skotland. Det første Skib førte 6, det andet 4 Kanoner; man maatte nemlig være belavet paa at støde paa franske Kapere, der i denne Krig vare en sand Svøbe ikke blot for Fjendens, men ogsaa for de neutrale Magters Skibsfart paa Nordsøen. Kaperfartøjerne, der ofte hørte til den kongelige Marine og førtes af Søofficerer, optraadte med stor Dristighed. Frankrig udfoldede i det Hele i Slutningen af det 17. Aarhundrede en stor Magt paa Havet, og baade Krigs- og Kaperflaaden har glimrende Navne at opvise: Tourville og d'Estrées, Jean Bart og Duguay-Trouin.

Den $\frac{4}{14}$ December gik de danske Transportskibe under Sejl, men 5 Dage efter bleve de i rum Sø og under Vindstille angrebne og tagne af 2 franske Kapere⁴⁾. Det ser ikke ud til, at de Danske gjorde Modstand, Partiet var ogsaa for ulige. Franskmandene, der førtes af Bart⁵⁾, bragte de danske Officerer om Bord paa Kaperfregatterne, hvor de udplyndredes⁶⁾; Mandskabet derimod forblev paa Priserne under Bevogtning af franske Søfolk. Under en voldsom Storm skiltes Gallioten fra de øvrige Fartøjer; de danske Fanger, 1 Sergent og 130 Md., toge da Mod til sig, de overvældede deres Bevogtere og tvang dem til at sætte Kursen mod den hollandske Kyst. Skibet strandede under Zeeland, men Mandskabet reddedes⁷⁾ og

1) J. Scholten til Kongen $\frac{29}{1}$ 89. Geh. Ark.

2) J. Scholten til Kongen $\frac{3}{12}$ 89 og M. Paulsen til Harboe s. D. Geh. Ark.

3) En Fløjte var et temmelig stort, stærkt lastende, men slet sejlende tremastet Handelsfartøj, Gallioten var mindre og havde kun 2 Master.

4) Kapt. v. Born til Harboe $\frac{31}{12}$ 89. Geh. Ark.

5) Meyererone Relat: $\frac{10}{20}$ Jan. 1690. Geh. Ark.

6) ibidem $\frac{7}{17}$ Marts 90. Geh. Ark.

7) C. J. (?) Walter til Harboe, London $\frac{12}{1}$ 90. Geh. Ark.

ankom i Slutningen af Januar 1690 (gl. St.) i god Behold til England¹⁾; Kaperne og deres tiloversblevne Prise kom derimod i Slutningen af December 1689 (gl. St.) til Dunckerque, hvor deres Ankomst vakte stor Sensation²⁾.

Fangernes Antal var 16 Officerer, c. 320 Underofficerer og Menige samt nogle Nonkombattanter, hvorimellem en Feltskær og 2 Feltpræster. Som sædvanlig i hine Tider ledsagedes Soldaterne af endel Kvinder og Børn³⁾.

Officerernes Navne vare ⁴⁾:

3die Kompagni:

Kapt. Anton Balzer v. Born⁵⁾,
Prmlt. Hartvig Embcke Schack⁶⁾,
Sekondlt. Peter Boje Johansen⁷⁾,
Fændrik Johan Ernst v. Götzen⁸⁾.

4de Kompagni:

Kapt. Friederich Philip Donop⁹⁾,
Prmlt. Hans Lattendorff¹⁰⁾,

¹⁾ Kalls Saml. 87 Fol. Se ogsaa Kr. V.s Dagbøger af $\frac{6}{1}$ og $\frac{10}{1}$ 90, hvor Sergenten kaldes Joh. Rud. Detre.

²⁾ Kapt. v. Born til Harboe $\frac{31}{2}$ 89. Geh. Ark.

I den «dansk-norske Hærs Historie» B. I S. 235 fortælles, at de 4 Kompagnier af Dr. Reg. vare om Bord paa et dansk Krigsskib, der toges af Kapere og førtes til Brest. Endvidere meddeles, at Underofficerer og Mandskab, c. 400 Md., bleve stukne ind i et Regiment, som Ludvig XIV kaldte Royal Danois. Hele denne Fremstilling af Royal Danois's Tilblivelse er urigtig.

³⁾ Kalls Saml. 87 Fol. Meyerers Rel. $\frac{3}{13}$ Jan. og $\frac{7}{17}$ Febr. 90. F. Juell til Harboe $\frac{14}{4}$ Marts 90. Geh. Ark.

⁴⁾ Kalls Saml. 86 Fol. sammenholdt med en Liste i Militæretaten for 1690.

⁵⁾ Løjtn. 1680, Kapt. 81, Major 93, saaret ved Stenkerque (Etater og engelske Ges. Relationer).

⁶⁾ faldt ved Stenkerque 1692 (Engelske Ges. Rel.).

⁷⁾ Gik 1693 i fransk Tjeneste, 96 Kapt. i dansk Tjeneste, var 1716 Oberst for 4. danske Inf. Rgt., deltog som saadan i den nordiske Krig. (Breve, Etater dansk-norske Hærs Hist.).

⁸⁾ Stod 1692 som Prmlt. i Dronningens Rgt.

⁹⁾ Løjtn. 1680, Kapt. 81, i Garden 92, Oberstlt. 97, Oberst 1701, afgik 1711 som Brigader. (Etater).

¹⁰⁾ Fændrik 1680. Nævnes i Kalls Saml., men er ikke opført

Sekondt. d'Aiguillonet¹⁾,
Fændrik Anton Ulrich v. Worgewitz²⁾.

5te Kompagni:

Kapt. Jørgen Petersen³⁾,
Prmlt. Johan Friederich Fuchs⁴⁾,
Sekondl. Clamor Lyder Reusch⁵⁾,
Fændrik Jost Abraham v. Brackel⁶⁾.

6te Kompagni:

Kapt. Johan Moritz Baron v. Uffeln⁷⁾,
Prmlt. Julien de la Motte⁸⁾,
Sekondt. Arndt Johan Scheel⁹⁾,
Fændrik Jean Baillet du Chaillou¹⁰⁾.

Den berømte Søhelt, Admiral Tourville overbragte Ludvig XIV Efterretningen om Kapernes heldige Fangst. Hs. allerkristeligste Majestæt sad tilbords¹¹⁾, omringet af Rigets store Mænd og fornemme Damer, der i ærefrygtsfuld Afstand og under den dybeste Tavshed overværede det imponerende Skuespil, som Kongens Souper frembød. Det var en Mandag Aften¹²⁾, det var saaledes «petit couvert», som kun de mest begunstigede fik Lov at over-

i Etaterne som fangen, anføres heller ikke blandt de udløste Fanger.

- 1) Franskfødt, tilbageholdt i Dunkerque.
- 2) Hørte til Garden, hvor han 1693 blev Løjtnant. Kompagniets Fændrik, Reinhard v. Götzen, blev ikke fangen.
- 3) Løjtn. 1680, faldt i Irland i Slutningen af 1691. (Tabsliste 1691. Geh. Ark.).
- 4) Blev 1692 Kaptejn i Dronningens Regiment (?).
- 5) Faldt ved Stenkerque 1692 (Engelsk Ges. Rel.).
- 6) Var 1692 Sekondløjtnant i Dronningens Regiment.
- 7) Maaske en Søn af General H. v. U., var 1692 Major, 97 Oberstlt. i Prinds Kristians Regiment, kom 95 paany i fransk Fangenskab.
- 8) Franskfødt, tilbageholdt i Dunkerque.
- 9) I Kalls Saml. benævnes han v. Schøllen; han hørte ikke til den danske Slægt Scheel.
- 10) Blev som Franskfødt tilbageholdt i Dunkerque, men undslap; 1698 Premierløjtnant, 1707 Kommandant i Delmenhorst.
- 11) Juel til Harboe $\frac{2}{3}$ 90. Geh. Ark.
- 12) Meyercr. Rel. $\frac{3}{13}$ Jan. 90. Geh. Ark.

være; Aften efter Aften var den samme Kreds tilstede for med Andagt at glæde sig over Kongens glimrende Appetit, man turde ikke blive borte, men man morede sig ikke, thi ved Ludvig XIV.s Hof talte man ikke uden Opfordring, «on ne soufflait mot», som Hertugen af Richelieu siger. Tourville, der ikke havde røbet Nyheden for Nogen, fandt Lejlighed til at afgive sin Melding; han fortalte, at en kongelig Fregat¹⁾ og 2 Kapere havde taget og indbragt til Dunkerque 2 Fløjter med 500 danske Soldater om Bord. Fangerne havde alle ønsket at tage fransk Tjeneste. Kongen modtog Efterretningen med Tilfredshed og meddelte den strax til de Tilstedeværende, hos hvem den selvfølgelig vakte stor Glæde. Saa vel ved Souperen som ved Hs. Majestæts Lever den næste Morgen, vare de danske Fanger det vigtigste Konversationsemne. Man sagde, at saa gode Soldater burde tages til Tjeneste under gode Vilkaar; dog var det vist bedst at splitte dem og anvende dem paa Steder, hvor de ikke let kunde desertere, f. Ex. i Roussillon. Nyheden bredte sig og vakte overalt «une joye pétillante», der ikke aftog, da det konstateredes, at man kun havde faaet 1 Skib og knap 350 Fanger²⁾.

Den danske Envoyé i Paris, Henning Meyer crone³⁾, indmeldte den $\frac{3}{13}$ Januar Sagen til Kristian V, som blev meget pinlig berørt af den. Kongen var imidlertid underrettet om Begivenheden, inden han modtog Meyer crones Relation⁴⁾, og allerede den $\frac{7}{17}$ Januar afgik der Ordre til denne⁵⁾ om at indlede Underhandlinger med den franske

¹⁾ Det kongelige Krigsskib omtales ikke af nogen af de fangne Officerer.

²⁾ Se oven citerede Breve fra Juel og Meyer crone og Sidstnævntes Brev til Oversekretær Jessen af $\frac{3}{13}$ Jan. 90. Geh. Ark.

³⁾ Søn af Hofapotheker Samuel Meyer. Adlet 1674, Envoyé 76, Etatsraad 80, Ridder 95, afgaaet 1707, død i Roskilde $\frac{28}{7}$ s. A. 1687—1707 var han Stiftamtmand i Aalborg, hvor han dog aldrig opholdt sig (Nielsen: Embedsmænd i Aalborg S. 59—60).

⁴⁾ Kristian V.s Dagbøger. $\frac{6}{1}$ 90.

⁵⁾ Meyer cr. Registratur $\frac{7}{1}$ 90. Geh. Ark.

Udenrigsminister¹⁾, de Croissy²⁾, om Fangernes Udlivering. Envoyéen skulde gjøre gjældende, at de tagne Tropper ikke havde aflagt Ed til Kong Vilhelm, men endnu stode i den danske Konges Tjeneste. Desuden skulde de jo bruges mod Irlænderne, men ikke mod Frankrig. Hvis dette Land ikke vilde bryde helt med Danmark, kunde det ikke betragte de danske Soldater som Krigsfanger. Kongen af Danmark ventede sikkert en Meddelelse fra Frankrig om, hvor naar han kunde lade sine Folk afhente, samt en Angivelse af, hvor meget han skyldte for Troppernes Forplejning m. m.

Meyercrone havde strax sat sig i Bevægelse, men havde faaet det Svar, at man ikke vilde give Fangerne tilbage; thi ingen Kaper havde nogensinde opbragt en Vare, der i højere Grad var Krigskontrabande. Gesandten søgte forgjæves at opnaa, at man foreløbig ikke splittede Folkene; man vilde intet love, ja man vilde ikke engang give bestemt Besked, om de skulde tjene tillands eller tilsøs. Krigsministeren, Louvois, gjorde Fordring paa dem i deres Egenskab af Soldater, og Marineministeren, de Seignelay³⁾, erklærede, at de tilhørte ham, da de vare tagne paa Søen⁴⁾.

Den ^{25. Jan.}/_{4. Febr.} fik Meyercrone paany Ordre til paa det bestemteste at holde paa, at de danske Fanger ikke vare Krigsfanger. De skulde jo kun bruges mod Frankrigs Allierede; Danmark selv var ikke i Krig med Frankrig, men hvis denne Magts statsretlige Opfattelse var rigtig,

¹⁾ Skjøndt de enevældige Kongers Statssekretærer ikke ganske svare til Nutidens Ministre, er den moderne Benævnelse dog anvendt her.

²⁾ Charles Colbert de Croissy, Broder til den berømte Colbert, var Minister fra 1679 til sin Død 1696; han efterfulgtes af sin Søn, Marquis de Torcy (Voltaire: siècle de Louis XIV).

³⁾ Jean Baptiste Colbert, marquis de Seignelay, Søn af den berømte Colbert, f. 1652, d. 1690, styrede fra 1683 til sin Død med udmærket Dygtighed den franske Marines Anliggender. (Voltaire: siècle de Louis XIV).

⁴⁾ Meyercr. Rel. $\frac{1}{2}$ Jan. 1690. Geh. Ark.

kunde ingen Stat undgaa at blive trukken med, hver Gang der var Krig i Europa¹).

Croissy forblev imidlertid døv for alle den danske Gesandts Reklamationer. «Han kunde ikke lide, at jeg kaldte Fangerne danske Tropper», skriver Meyerchrone til Kongen af Danmark²), «han paastod, at de kun kunde betragtes som engelske, og at de vare solgte til Kong Vilhelm, hvem han stadig blev ved at kalde Prindsen af Oranien, for hele den Tid, Krigen maatte vare, hvoraf han drog den Slutning, at de vare stillede til dennes Raadighed, uden at der var taget noget Forbehold med Hensyn til deres Anvendelse mod Frankrig. Han sagde endvidere, at Deres Majestæt ikke havde stipuleret at kunne kalde dem tilbage, naar Krigen i Irland var endt, men at de skulde vedblive at staa i Tjeneste hos og være til Raadighed for Frankrigs værste Fjende. Tropperne vare betalte, førend de gik om Bord, fra det Øjeblik af vare de altsaa traadte i engelsk Tjeneste; de skulde jo ogsaa aflægge Ed til England og kunde følgelig kun betragtes som fjendtlige og som god Prise...»

Ganske grundløse vare de Croissys Indvendinger ikke; thi § 7 i Traktaten med England om Hjælpekorpsset indeholdt følgende Passus: Saa længe Tropperne tjene i Kongen af Englands Riger og Lande, skulde de have den i England brugelige Sold; skulde de derimod tjene udenfor Kongens Lande, faa de den i Holland brugelige Sold³).

Sagen var paa Forhaand haabløs, men Kristian V vilde endnu ikke opgive den. Under $\frac{8}{18}$ Februar paalagde han Meyerchrone paany at imødegaa de Croissy⁴). Han skulde stærkt betone, at Tropperne endnu ikke havde nogen anden Herre end Kongen af Danmark og kun i visse Maader vare overladte til Kongen af England; men

¹) Meyerchr. Registratur $\frac{25}{1}$ 90. Geh. Ark.

²) Meyerchr. Relat. $\frac{24. Jan.}{3. Febr.}$ 90. Geh. Ark.

³) Jahn. B. I S. 29.

⁴) Meyerchr. Registratur $\frac{8}{2}$ 90. Geh. Ark.

denne havde endnu ikke modtaget deres Ed, og de vare ikke overleverede til nogen paa hans Vegne. Endvidere skulde han sørge for, at Folkene bleve vel behandlede, Omkostningerne skulde nok blive dækkede. «Vi ville nu afvente», hedder det i Instruktionens Slutning, «hvorledes Kongen af Frankrig vil udtale sig derom, men af Hans Generositet formode Vi, at, da Vi have saa gode Grunde til at reklamere det fangne Mandskab, man da ikke vil «debauchere» de fangne Officerer og Soldater, men lade dem blive ved deres Pligt og atter sende dem til Os». Nogle Dage senere fik Meyer crone en ny Instrux fra det danske Hof¹⁾. Tonen var nedstemt, og Fordringerne nedsatte. Gesandten skulde virke for, at Fangerne bleve humant behandlede, at Officererne løsgaves paa Æresord, og at der fastsattes billige Løsepenge for hele Styrken.

De Croissy vilde intet høre om Fangernes Løsladelse, og da den danske Envoyé søgte at bevise det retsstridige i Frankrigs Fremgangsmaade ved at minde om den gængse Regel, at den, der stod i Allianceforhold til en Magt, ikke derfor var i Krig med dennes Modstandere, spurgte Ministeren ironisk, om Danmark da var Prindsen af Oraniens Allierede²⁾. Hermed afsluttedes alle Forhandlinger om Mandskabets Tilbagegivelse, derimod førtes der endnu længe Underhandlinger om de fangne Officerers Skjæbne.

I England nærede man megen Bekymring for de forsvundne Tropper. Af hollandske Aviser havde Hertugen af Würtemberg erfaret, at «Samson» havde lidt Havari og var gaaet til Glückstadt³⁾. Men da han intet hørte om Kompagnierne i hele December Maaned⁴⁾, begyndte han at opgive Haabet om mere at se dem. I Begyndelsen af Januar (gl. St.) modtog Kongen af England Efterretningen om Troppernes Skjæbne, en Efterretning, som

1) Meyer cr. Reg. $\frac{1}{2}$ 90. Geh. Ark.

2) Meyer cr. Relat. $\frac{21. \text{Febr.}}{3. \text{Marts}}$ 90. Geh. Ark.

3) Würtemberg til Harboe $\frac{7}{12}$ 89. Geh. Ark.

4) Würtemberg til Harboe $\frac{2}{12}$ og $\frac{30}{12}$ 89. Geh. Ark.

satte ham i meget daarligt Humør¹). Det ses ikke tilstrækkelig klart, om England har gjort noget direkte Forsøg paa at løskjøre Fangerne; i Paris gik der Rygte om, at Kongen af England vilde se at faa Officererne udvexlede²), og Hertugen af Würtemberg satte sig i Forbindelse med Meyercrone, nærmest for at bede ham forsyne Officererne med Penge, en Ting denne dog ikke kunde indlade sig paa, da han selv i lange Tider ingen Gage havde faaet³).

Længe inden den danske Envoyé og den franske Udenrigsminister havde endt deres ørkesløse Underhandlinger, havde den franske Regering bestemt, hvad Brug den vilde gjøre af de Rekrutter, den saa uventet havde faaet. Allerede den $\frac{1}{2}$ ⁷ Januar kunde Meyercrone melde sit Hof, at de danske Fanger skulde tjene tillands, og at Rygtet sagde, at Ludvig XIV, for at gjøre en Ende paa Striden mellem Krigs- og Marineministeren, havde besluttet at lade dem danne Stammen til et nyt Regiment⁴). De fleste europæiske Nationers Navne vare alt repræsenterede i den franske Hær; nu skulde det danske bidrage til at komplettere Samlingen. Nu gjaldt det kun om at finde en højere dansk Officer, der kunde organisere og føre den ny Afdeling; thi Traditionen krævede, at Fremmedregimenterne førtes af Oberster af den Nation, hvis Navn de bar. Tilfældet vilde, at der ved det franske Hof befandt sig en Mand, der i alle Retninger egnede sig til dette Hverv.

Blandt de Personer, der vare tilstede ved Ludvig XIV.s Souper hin Aften, da Tourville meldte de danske Fangers Ankomst, var den danske Oberst Frands Juel⁵). Han var en Søn af Hans Juel til Staarupgaard og Lisbeth

¹) Walter til Harboe $\frac{1}{1}$ ² 90. Geh. Ark.

²) Meyerers. Relat. $\frac{31}{10}$ Jan. Febr. 90. Geh. Ark.

³) Meyerers. Relat. $\frac{21}{3}$ Febr. Marts. 90. Geh. Ark.

⁴) Meyerers. Relat. $\frac{1}{2}$ ⁷ Jan. 90. Geh. Ark.

⁵) F. Juel til Harboe $\frac{2}{3}$ 90. Geh. Ark.

Krag¹⁾, og var antagelig født 1650²⁾. I sin tidlige Ungdom gik han i fransk Krigstjeneste, hvor han erhvervede sig gode Forbindelser³⁾. Han stod dog i den danske Hær under den skaanske Fejde og var 1676 Major i «Kgl. Majestæts Liv Regiment tilfods», den senere Livgarde⁴⁾. I Slutningen af Halvfjerdserne eller Begyndelsen af Firserne ægtede han Johanne Sofie Kaas, Datter af Jens Kaas til Krabbesholm i Resen Sogn og Karen Reetz. Med hende fik han Hovedgaarden Frøstrupgaard i Lunde Sogn, der siden 1662 havde tilhørt hans Svigermoder⁵⁾. Juel var imidlertid avanceret og nævnes 1682 som Oberstløjtnant tilfods og Kommandant i Kristianssand⁶⁾. 1683—87 skal han have været Kommandant paa Aggershus⁷⁾; selv benævner han sig i et Dokument fra sidstnævnte Aar⁸⁾ Oberstløjtnant over det smaalendiske d. v. s. Smaalehnenes Regiment. I Løbet af 1688 er han bleven sat til Disposition⁹⁾, og i de 2 nærmest følgende Aar føres han ved «Generalstaben»¹⁰⁾; han har dog vistnok forladt Danmark inden 1689, thi det ses af Regnskaberne, at han ikke har betalt sit Bidrag til Krigshospitalskassen for 1688¹¹⁾. Frands Juel synes at have været vel anskreven ved det franske Hof. Hans Forfremmelser i den franske Hær, hvor man allerede den Gang

¹⁾ T. Hofman: Efterretn. om danske Adelsmænd. H. staver Navnet Juul, men selv skriver han sig Juel. De Franske kaldte ham Youll eller Yoël.

²⁾ Hans Forældre bleve gifte 1649, og han var ældste Barn.

³⁾ Meyerers Relat. $\frac{1}{2}$ 7 Septbr. 91. Geh. Ark.

⁴⁾ Uddrag af Krigsregnskaber for 1676. Geh. Ark.

⁵⁾ Trap: Beskrivelse af Danmark, 2. Udgave Bd. VI.

⁶⁾ Viborg Landsting Skjøde- og Panteprotokol Nr. 24, S. 88, Geh. Ark., samt Anker: Norske Generalspersoner, S. 355.

⁷⁾ Anker, S. 350.

⁸⁾ Viborg Landsting Skjøde- og Panteprotokol Nr. 24 S. 123. Geh. Ark.

⁹⁾ Juel til Kongen $\frac{20}{2}$ 90. Geh. Ark.

¹⁰⁾ Expederede Sager 1690. Geh. Ark. Han føres dog ikke i de danske Etater.

¹¹⁾ Krigshospitalets Restantz hos Militien for 1688. Geh. Ark.

lagde Hindringer i Vejen for Udlændinges Avancement, tale til Gunst for hans militære Brugbarhed; hans nedenfor omtalte Optræden overfor Kristian V vidner om Klogskab, og af hans Breve fremgaar det tydelig nok, at han var en begavet Mand. Hans danske Breve ere naturligvis tunge, men det franske Sprog behandler han med en vis Lethed, og der er Liv og Fart i Skildringen i hans franske Indberetninger. Skjøndt alt saaledes tyder paa, at Juel var en dygtig Mand, havde han dog mange Fjender, særlig i Danmark; han har sikkert været en egenkjaerlig, uomgængelig Personlighed¹⁾, og Kristian V omtaler ham med stor Bitterhed²⁾. Hvad der end mere gjorde hans Stilling i Hjemmet uholdbar, var hans derangerede Pengeforhold. 1687 maatte han sælge Frøstrupgaard, der var stærkt prioriteret³⁾, og først i Begyndelsen af det næste Aarhundrede fik han Krabbesholm⁴⁾, som hans Svigermoder ved Testamente 1696 havde tilsikret hans Hustru og Børn⁵⁾. Endelig beskyldtes han for at have antaget den katholske Tro, og som det vil fremgaa af det følgende, var denne Beskyldning næppe ganske ugrundet.

Allerede i Midten af Januar 1680 (gl. St.) vidste man i England, hvilken Rolle Frands Juel skulde spille. Kong Vilhelm fortalte det til Hertugen af Würtemberg, som strax meldte det til det danske Hof⁶⁾. «Dette Forræderi havde jeg aldrig tiltroet Frands Juel», skriver Hertugen⁷⁾, der i sin Tid havde staaet sammen med Juel i Garden. Det varede endnu en Stund, inden Gesandten i Paris

¹⁾ Se f. Ex. Breve fra Hiort, Pultz, Meyercrone og Danckwardt, særlig 1694—95. Geh. Ark.

²⁾ Bl. a. i Dagsregistre $\frac{2}{7}$ 92.

³⁾ Viborg Landsting Skjøde- og Panteprotokol Nr. 24 S. 88, 93 og 123. Geh. Ark.

⁴⁾ Richard og Becker: Danske Herregaarde.

⁵⁾ Jydske aabne Breve. 1696. S. 89 ff. Geh. Ark.

⁶⁾ Würtemberg til Kongen $\frac{2}{1}$ 90. Geh. Ark.

⁷⁾ Würtemberg til Harboe $\frac{2}{1}$ 90. Geh. Ark.

indberettede Sagen til Kristian V¹⁾), men alt tyder paa, at Juel strax har sat sig i Bevægelse for at realisere den Tanke, som Tourvilles Budskab havde vakt hos ham, men hvis Udførelse var forbunden med store Vanskeligheder.

De danske Fangers Ophold i Dunkerque blev ikke af lang Varighed. Efter nogle Ugers Forløb førtes de under Eskorte af Kavaleri og Dragoner til Abbéville²⁾); dog forbleve de 3 franskfødte Officerer, d'Aiguillonet, la Motte og du Chaillou, i Dunkerque, hvor deres Sag undersøgtes ved Admiralitetet³⁾); de vare maaske huge-nottiske réfugiés. Rejsen gik over Calais og Boulogne, men undervejs smeltede Styrken hen i en betænkelig Grad. De Officerer, der førte Eskorten, hvervede en Del af Folkene og overlode en Del af de øvrige til de Kompagnichefer, hvis Vinterkvarterer de passerede. Selv den ledsagende commissaire des guerres solgte 30 Mand til en Svoger, der kommanderede et Schweitzerkompagni. General de Bulonde, som var Øverstbefalende i hine Egne, saa igjennem Fingre med hele denne Trafik, thi Fremmedregimenterne havde svært ved at faa Rekrutter. Da man endelig kom til Abbéville, talte Styrken kun 130 Hoveder, Officerer og Nonkombattanter iberegnete⁴⁾.

Det var just ikke den bedste Behandling, der ventede de danske Fanger, da de gjennemblødte af Regn naaede deres Bestemmelsessted⁵⁾). Medens Officererne i Dunkerque havde boet i Byen⁶⁾), bleve de i Abbéville anbragte sammen med Underofficerer og Menige i elendige Arrester, hvor de ikke engang alle kunde ligge ned⁷⁾). Officererne sendte Klage paa Klage til Meyercrone;

¹⁾ Meyercr. Relat. $\frac{7}{17}$ Febr. 90. Geh. Ark.

²⁾ Juel til Harboe $\frac{24}{3}$ 90. Geh. Ark.

³⁾ De 4 fangne Kaptejner til Harboe $\frac{11}{21}$ Febr. 90. Geh. Ark.

⁴⁾ Juel til Harboe $\frac{24}{3}$ 90. Geh. Ark.

⁵⁾ De 4 Kaptejner til Harboe $\frac{11}{21}$ Febr. 90. Geh. Ark.

⁶⁾ Meyercr. Reg. $\frac{11}{2}$ 90. Geh. Ark.

⁷⁾ Kaptejn Donop til Harboe $\frac{18}{8}$ Jan. 90. Geh. Ark.

og Oberst Juel begav sig da ned til Abbéville for at undersøge Forholdene. Han fandt Tilstanden «deplorable»¹⁾ og konstaterede, at Mandskabet var saare villigt til at tage fransk Tjeneste, medens Officererne alle som en nægtede at bryde deres Ed til Kongen af Danmark. Efter at have gjort, hvad han kunde, for at skaffe Fangerne en bedre Behandling, vendte Juel tilbage til Paris, hvor han traf flere af Fremmedregimenternes Chefer, der forgjæves forhandlede med Louvois om at faa Tilladelse til at hverve Resten af de fangne danske Soldater. Ministeren lod Juel kalde og sagde ham, at Kongen vilde give ham de danske Fanger, for at han med dem som Stamme lidt efter lidt kunde danne et Regiment; men Obersten svarede, at det var en bekjendt Sag, at de fleste allerede vare hvervede af andre. Louvois lovede da at give ham Fuldmagt til at tilbagefordre alle dem, der havde taget Tjeneste i andre Korps. I Begyndelsen af Februar (ny St.) fik General de Bulonde en udtrykkelig kongelig Ordre til at udlevere til Juel alle de Soldater af Dronningens Livregiment, der havde taget Tjeneste i de ham underlagte Afdelinger²⁾. Samtidig udgik der fra Krigsministeriet Ordre til Krigskommissærerne om at tilbageholde en betydelig Sum af de Kompagnichefers Tilgodehavende, der ulovlig beholdt nogen af de omtalte Soldater. Bøden sattes til 6 Louisdorer for hver Mand, der ikke tilbageleveredes³⁾.

Da Juel atter kom til Abbéville, fandt han, at de fleste af de der internerede Soldater alligevel vare engagerede af andre. Krigskommissæren havde forbeholdt sig nogle, der holdtes i en særlig Arrest, andre havde modtaget Haandpenge af Kavaleriofficerer, og atter andre fik daglig Lønning af Hververe, der blot ventede paa, at de skulde blive slupne ud af Fængslet. Majoren ved Regi-

1) Juel til Harboe $\frac{1}{2}$ 90. Geh. Ark.

2) Meyercr. Relat. $\frac{7}{17}$ Febr. 90 og Juel til Harboe $\frac{1}{3}$ 90. Geh. Ark.

3) Juel til Harboe $\frac{1}{3}$ 90. Geh. Ark.

mentet Alsace og mange andre Officerer stode paa Lur for at snappe Folkene, inden de faldt i andre Hververes Kløer¹⁾.

Medens Soldaterne af Drønningens Regiment saaledes ikke havde noget imod at tage fransk Tjeneste, vare de derimod ikke meget tilbøjelige til at indtræde i Juels ny Infanteriregiment. «Jeg maatte bruge List og Trusler», skriver han, «for at faa dem til at forstaa, at man hellere vilde lade dem raadne i Elendighed end tillade dem at tjene andetsteds end hos mig. Det kostede megen Besvær at komme saa vidt; thi en Infanterist vil nu engang hellere tjene til Hest end til Fods»²⁾. De kraftige Overtalelser gjorde dog tilsidst deres Virkning; alle Fangerne, paa 6 Underofficerer og 6 Menige nær, tog Tjeneste hos Juel; de Folk, der allerede havde taget Tjeneste i andre Afdelinger, bleve udleverede, og i Løbet af Marts talte Stammen til det ny Regiment henad 300 Mand. Officererne vilde ikke lade sig overtale, de forbleve altsaa foreløbig i Fængsel, medens Præsterne mærkeligvis forsynedes med Pas og sendtes over Grændsen³⁾.

Der blev iøvrigt ikke sparet paa Forsøg paa at faa Officererne til at bryde deres Ed, og det ser ud til, at man strax har taget fat derpaa⁴⁾. Da Juel begyndte paa at danne sit Regiment, bestræbte han sig af al Magt for ogsaa at engagere Officererne, men han havde intet Held med sig; de svarede ham alle, at de ikke vilde være Menedere; han skulde som dansk Vasal ikke opmuntre dem, langt mindre «persuadere» dem til at tage Tjeneste⁵⁾. Juel søgte at friste dem ved at skildre den glimrende Karriere, de kunde gjøre ved at indtræde i den franske Hær, medens et langvarigt Fængsel i afsides Egne af Landet ventede dem, hvis de vægrede sig. Alt var for-

1) Juel til Harboe $\frac{2}{3}$ 90. Geh. Ark.

2) Juel til Harboe $\frac{2}{3}$ 90. Geh. Ark.

3) Meyercr. Relat. $\frac{7}{17}$ Febr. 90. Geh. Ark.

4) Kaptejn Donop til Harboe $\frac{1}{2}$ $\frac{8}{8}$ Jan. 90. Geh. Ark.

5) De 4 Kaptejner til Harboe $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{1}$ Febr. 90. Geh. Ark.

gjæves, hans Tilbud bleve «allernaadigt afslaaede». Kaptejnerne bleve til ingen Nytte trakterede af Juel, hvis Pung næppe har strakt til for ogsaa at indbyde de lavere Officerer; i det mindste skriver en af disse efter at have omtalt Oberstens Traktement: «Men vi Løjtnanter og Fændrikker sidde her som Fugle i Bure; som Børn faa vi om Søndagen Lov til at gaa i Luften, men komme ellers aldrig ud af Hullet¹⁾».

Det lykkedes dog Meyercrone at skaffe Officererne bedre Vilkaar, og den $\frac{1}{2}\frac{4}{4}$ Februar kunde han indberette, at de ikke mere klagede over slet Behandling, men at de trængte haardt til Penge²⁾. Kongen af Danmark havde dog allerede den $\frac{2}{3}\frac{1}{1}$ Januar givet de Deputerede af Land- og Søetaten Ordre til at sende 4—500 Rdlr. «til de ved Abbéville arresterede Oberofficerers underholdning af woris høye Gemahl Hds. May. Dronningens Rgmt.»³⁾, og $\frac{1}{2}\frac{1}{1}$ Februar sendtes der dem en lignende Sum⁴⁾. Samtidig førtes der stadig Forhandlinger om deres Udløsning, men det varede endnu 5 Fjerdingaar, inden disse brave Officerers Fangenskab naaede sin Ende.

Meyercrone, der synes at have staaet i et ret ven-skabeligt Forhold til Juel, kunde naturligtvis ikke undlade at meddele denne, at han havde Ordre til at begjære Fangerne tilbage. Obersten svarede ham imidlertid, at han nærede sikkert Haab om, at Kongen af Danmark vilde give ham Tilladelse til at modtage det Regiment, Louvois havde tilbudt ham. Gesandten indberettede den $\frac{7}{17}$ Februar Juels Forhold til det danske Hof; men han fremstillede Sagen i det for Juel gunstigste Lys. Han skrev, at Fangerne vare hvervede før dennes Ankomst til Abbéville, og han tilføjede, at man i Louvois's Bureauer havde sagt, at Danmark umulig kunde have noget imod, at Juel kom til at føre de fangne danske Soldater; da

¹⁾ Løjtnant A. Scheel til Kaptejn v. d. Lith $\frac{7}{17}$ Febr. 90. Geh. Ark.

²⁾ Meyercr. Relat. $\frac{1}{2}\frac{4}{4}$ Febr. 90. Geh. Ark.

³⁾ Expederede Sager $\frac{2}{1}$ 90. Geh. Ark.

⁴⁾ Ibidem $\frac{1}{2}$ 90. Geh. Ark.

Frankrig ikke vilde give Fangerne tilbage, kunde det være Danmark ligegyldigt, i hvilket Regiment de kom til at tjene ¹⁾).

Inden den ovenciterede Relation naaede Danmark, havde Frands Juel imidlertid selv henvendt sig til Kristian V og til Overkrigssekretæren Jens Harboe ²⁾. Brevet til Kongen, som nedenfor skal gjengives, er holdt i en underdanig Tone, men Bitterheden smager stærkt igjennem.

Paris, 10. Februar 1690 ³⁾.

Allernaadigste Konge og Herre!

Udi allerdybeste Underdanighed understaar jeg mig Eders Kongelige Majestæt at forestille, at saasom det udi disse qvartirer lader sig ansee til en vigoureuse og muligt dauernde krig og Jeg, Eders Kgl. Maj. allerunderdanigste undersaat og tjener, nu paa andet Aar ej er I paast at gjøre nogen den ringeste function i Eders Maj. tjeniste, och saadan derudi jeg ei bør kand eller tør pretendere at ede Eders Maj. brød som en unøttig och gandsche ørchisløs tjenere mens langt hellere søgte mig at gjøre capabel her som Krig er, min kongelige herre at tjene, naar han min allerunderdanigste tjeniste allernaadigst maatte behage. Er derfor til Eders Kgl. Maj. min allerunderdanigste Bøn, at de mig naadigst vilde forunde, at jeg i saadan tid og stund som obembemeldte kunde faa Iblandt fremmede søge min ophold.

¹⁾ Meyercr. Rel. $\frac{7}{17}$ Febr. 90. Geh. Ark.

²⁾ Jens Harboe, Søn af Ridefoged paa Kronborg Kristoffer H. og Ursula Kohl, fødtes i Helsingør 1646. Han formodes fra $\frac{2}{11}$ 69 at have været Ridefoged paa Frydendal og Kongsdal, og notarius publicus i Kjøbenhavn fra $\frac{3}{3}$ 74— $\frac{12}{5}$ 77. 1676 blev han Kommissær i Landskrona, i Aug. 1678 Krigssekretær (Krigsminister); adlet $\frac{3}{5}$ 84, Etatsraad $\frac{6}{5}$ s. A.; Overkrigssekretær $\frac{11}{10}$ 88; Ridder $\frac{8}{11}$ 93; Gehejmerraad $\frac{3}{12}$ s. A.; afg. 1699; død $\frac{7}{2}$ 1709 (meddelt af Kapt. H. W. Harbou).

³⁾ Indkomne Sager 1690. Geh. Ark.

Eders kgl. Majestæt, som altid udi naade anseer enhver deres Undersaatters vilkor, saa altsaa som jeg udj allerdybeste Underdanighed formoder til min, og under¹⁾ at jeg, som er en fattig og snart den fattigste Herremand af deris Land, søger i Tjeniste, hvor Krig er, at gjøre mig capablere end jeg hid indtil, ej af Eders Maj. selff, mens aff andere er vorden andseet. Naar Eders Kgl. Maj. min allerunderdanigste Tjeniste allernaadigst maatte behage, schal jeg alletid findis færdig ald avantage, som jeg paa anden Maade kunde naa, at sætte til side for min troskyldig tjeniste pligt at efterkomme saasom den der holder sig til lifff og blod forbunden

Eders Kgl. Maj.

Allerunderdanigste tro tjener och undersaat.

F. Juel.

Som man ser er Brevet kun en motiveret Ansøgning om Tilladelse til at gaa i fremmed Tjeneste; om de danske Fanger er der ikke Tale. Juel har frygtet for at støde Kongen og har derfor anmodet Harboe om at foredrage Sagen. Han fremstillede da paa følgende Maade Situationen for Oversekretæren, der ikke synes at have hørt til hans Fjender²⁾:

10. Februar 1690. Paris.

Velædle Hr. Krigssekretaire!

Jeg formoder at hand sig ei lader fortryde, at jeg hannem herhos tilstiller en copie af indlagde min allerunderdanigste supplique til hands Kongelige Majestæt; beder tjenistligst, at hand vilde lade sig behage originalen at offuerlevere. Jeg haffuer om dessen Indhold huercken tilschreffuen generaler eller minister men adresserer mig alene til Hr. obersecretaire igennem huis hender jeg egentlig formener saadant bør at gaae; beder och formoder, at hand

¹⁾ d. v. s. forunder.

²⁾ Indkomne Breve 1690. Geh. Ark.

mig herudi favoriserer og aldt til det bedste udligger. Jeg haver været til Abbéville, strax de dandsche fanger der waare andkomne. Deres tilstand waar deplorabel och er end intet bedre som af hosliggende, dend jeg modtog fra dennem nu paa timen, kand seis ¹⁾. Soldaterne haffuer allerede de $\frac{2}{3}$ og næsten aldt det, som er ved helbred, taget tjeniste i unterschedlige franzøsiske Regimenter, mange dans le regiment du Roy ²⁾. Dersom mit forehaffuende her haffuer sin fremgang, schal jeg gjøre mit bedste, at jeg ved een ordre fra hoffue dennom alle bringer tilsammen i det Regiment, som jeg her mueligen kunde kommandere, huilcket jeg mig saameget mere schulde lade were andgelegen, som jeg weed, at M. de Meiercron dennom paa Hs. Maj. Vegne repeterer ³⁾, och kunde mand da icke excusere sig her i Fremtiden, at de Soldater ere disperserede och derfor icke kunde restitueres. Det jeg tillige beder Hr. Obersecretaire hs. Maj. vilde foredrage, paa det at onde fortolckere om det maatte komme dertil (som dog endnu er uvist) ei wrangelig schulde explicere. Jeg recommanderer mig o. s. v.

F. Juel.

Det kan ikke nægtes, at disse Breve ere skrevne med Dygtighed, og at de vare vel skikkede til at fremstille Brevskriverens Færd i det gunstigste Lys. Thi hvori bestod Juels «Forræderi»? Ikke deri at han tjente Frankrig; thi Danmark stod jo i et venskabeligt Forhold til dette Rige, og mange Danske tjente der med deres Konges fulde Billigelse. Nej, hans foregivne Brøde var den, at han uden Tilladelse havde taget fransk Tjeneste, og at han havde «debaucheret» Fangerne. Nu faldt imidlertid begge disse Beskyldninger

¹⁾ Dette Bilag er forsvundet.

²⁾ «Le Roy» hørte ellers til de «gamle», specifik franske Regimenter.

³⁾ d. v. s. fordrer tilbage.

til Jorden. Han søgte allerunderdanigst om Orlov, og han beviste, hvad der da ogsaa fremgik af Gesandtskabsrelationerne, at Soldaterne alt vare debaucherede, og en død Mand kan man nu engang ikke slaa ihjel. Lige frem genialt er det Paafund, at Juel samlede Fangerne for at de engang i Tiden saa meget lettere kunde tilbageleveres.

I sit Hjerte tilgav Kristian V aldrig Frands Juel ¹⁾, men han bøjede sig for Harboes Forestillinger og bevilgede Ansøgningen ²⁾. Der var heller ikke andet for at gjøre, Soldaterne kunde ikke faas tilbage, og der var ikke noget at indvende mod Juels Ræsonnement: «servir pour servir il vaut comme je crois autant qu'ils servent avec moy que dans d'autres cors icy» ³⁾.

Saa snart denne vigtige Sag var bragt i Orden, modtog Juel Ansættelse som Oberst og Regimentschef i den franske Hær. Patentet skal være dateret 1. Marts 1690 ⁴⁾, og Regimentet benævnedes i Reglen Youl Danois ⁵⁾. Det var saaledes et «régiment de gentilhomme», og Juel søgte forgjæves at faa det gjort til et «régiment royal», hvorved dets Chancer for en fortsat Bestaaen efter Krigen vilde være bleven betydelig forøgede ⁶⁾. Fremmedregimenterne omorganiseredes 1690, deres Batailloner formeredes paa 7 Kompagnier à 100 Md. ⁷⁾; det mulig overskydende Mandskab benyttedes til Nyformationer. De tyske Regimenter Zurlauben og Fürstemberg maatte saaledes afgive endel Folk til Juel ⁸⁾. Regimentet fik 2 Batailloner og talte nominelt 1400 Md. ⁹⁾, men den

¹⁾ Se Dagsregistre for 1692.

²⁾ Juel til Harboe $\frac{17}{3}$ 90. Geh. Ark.

³⁾ Ibidem.

⁴⁾ Susane: Hist. de l'infant. fran. B. V. S. 329.

⁵⁾ Du Quincy: Hist. milit. de Louis le Grand. B. II. S. 443.

⁶⁾ Meyercr. Relat. $\frac{25. Juli}{4. Aug.}$ 92. Geh. Ark.

⁷⁾ Puysegur L'art de la guerre etc. B. I. S. 213 ff.

⁸⁾ Susane B. V. S. 329.

⁹⁾ Meyercr. Relat. $\frac{17}{27}$ Septbr. 1691.

virkelige Styrke har sikkerlig været meget mindre, Ludvig XIV.s Batailloner havde sjældnen mere end $\frac{2}{3}$ af den normerede Styrke. Udrustningen var som ved de franske Regimenter; $\frac{1}{5}$ af Styrken var antagelig bevæbnet med Piker, Resten bar dels Flintegeværer, dels Musketter ¹⁾. Officererne udrustedes 1690 med Esponton, og omtrent samtidig traadte Patrontaske og Kaardegehæng istedetfor det tidligere brugelige Bandoler og Skuldergehæng. Regimentets Uniform skal have været den samme som den, det danske Regiment Sjælland dengang bar ²⁾. Hvilke Faner det har ført, har det ikke været muligt at paavise. De franske Regimenter havde i Reglen 2 Faner.

Saa længe Regimentet var under Organisation, vedblev Juel at staa i Brevvexling med Harboe. Han fortæller dog ikke meget om sin organisatoriske Virksomhed, derimod giver han livlige Skildringer fra Abbéville, og først og sidst beder han Overkrigssekretæren om Hjælp mod sine Fjender i Danmark. «Je vous supplie Monsieur de vouloir empêcher par votre crédit et accès aupray (sic) du Roy, qu'on ne me fasse innocemment perdre les bonnes grâces de sa Majesté . . . . vous êtes bon, juste et équitable et je me promets tout de vous» ³⁾. Et andet Sted beder han om at faa at vide, om han personlig skal forsvare sin Sag hjemme. «Je ne laisseray nullement cela sur moy, je ne prétends nullement plaider de loins mais je me rendrai fort bien sur les lieux pour estre absous ou condamné, et ma cause est assurément bonne» ⁴⁾.

¹⁾ Uagtet Frankrig tidlig benyttede Bajonetten, var det dog en af de Magter, der sidst definitivt antog Bajonetgeværet som Normalvaaben. Først efter Slaget ved Stenkerque 1692 blev Bajonettens Brug almindelig, og Piken og Musketten forsvandt ikke aldeles før i Vinteren 1703—4. (Dussieux: l'armée en France. B. II. S. 190.)

²⁾ Trampe til Kongen $\frac{14}{10}$ 92. Geh. Ark.

³⁾ Juel til Harboe $\frac{24}{3}$ 90. Geh. Ark.

⁴⁾ Juel til Harboe $\frac{7}{4}$ 90. Geh. Ark.

I det sidst citerede Brev meddeler Juel, at han skulde til Roussillon, og muligvis er Regimentet først bleven fuldt organiseret efter Ankomsten til denne Del af Krigsskuepladsen, hvor Regimentet Zurlauben dengang stod ¹⁾. Destoværre mangler der i et længre Tidsrum direkte Efterretninger fra Juel og hans Regiment. Gesandtskabsrelationerne omtale dem ikke mere i 90 og kun en enkelt Gang i 91 ²⁾; det er ligesom man i Danmark foreløbig havde tabt Interessen for Sagen. Derimod tog man levende Del i de fangne Officerers Skjæbne.

Skjøndt de franske Myndigheder stadig gjorde Paa-stand paa at have Ret til at betragte de danske Officerer som Englændere, forhandlede de dog med den danske Gesandt om dem. De Croissy lovede, at de skulde faa et bedre Opholdssted anvist. «De skulle blive internerede i Epernay ³⁾, hvor de komme til at svælge i god Vin,» sagde han en Dag til Meyercrone, idet han samtidig gjorde en Undskyldning for den slette Behandling, de havde lidt ombord og i Abbéville ⁴⁾. Ogsaa Admiral Tourville udtalte for Meyercrone sin Misbilligelse af Kaperne Færd; det var uheldigt, at de danske Skibe ikke vare blevne opbragte af regulære Orlogsmænd, saa havde man ikke fortrædiget Officererne eller berøvet dem deres Ejendele. Selv de Seignelay beklagede det skete og lovede at gjøre sit til at skaffe de stjaalne Sager tilbage. «Mais on prétend d'agir de cette sorte pour un motif d'honnêteté et de considération», tilføjer Meyercrone, der ikke gjorde sig Illusioner ⁵⁾.

Forresten var man i stor Forlegenhed med disse saakaldte engelske Fanger. Der var ikke afsluttet nogen Udvexlingstraktat med England, man vilde ikke frigive dem for en ringe Penge, og man turde ikke sætte Løse-

¹⁾ Du Quincy B. II. S. 214.

²⁾ Meyercr. Rel. $\frac{1}{27}$ Septbr. 91. Geh. Ark.

³⁾ I Champagne.

⁴⁾ Meyercr. Rel. $\frac{7}{17}$ Febr. 90. Geh. Ark.

⁵⁾ Meyercr. Rel. $\frac{7}{17}$ Marts 90. Geh. Ark.

summen for højt for ikke at skabe et farligt Præcedens. Meyercrone foreslog de Croissy at give dem fri uden Vederlag, men denne svarede, at det vilde være at modtage et Slag paa den højre Kind og vende den venstre til. Derimod var man ikke uvillig til at sætte dem paa fri Fod mod en Kaution paa 1000 Frs. for hver. Uheldigvis vare de fleste af dem bundfattige, kun Kaptejnerne Donop og Baron v. Uffeln stillede i Slutningen af Februar den forlangte Sikkerhed og fik Lov til at bevæge sig frit i Byen¹⁾. De øvrige Fanger manglede endog det nødvendigste til Livets Ophold, skjøndt de af og til fik Penge fra Danmark²⁾. De klagede dog ikke mere over slet Behandling, men længtes meget efter deres Frihed. Fattigdommen gjorde Fangenskabet end mere trykkende³⁾.

Hele Sommeren og en Del af Efteraaret tilbragte Fangerne i Abbéville, saa indtraadte der endelig en Forandring, men det var til det værre. I Oktober førtes Kaptejn Born, Løjtnanterne Schack og Johansen samt Fændrik Gøtz til Chartres, medens Resten af Officererne og 2 Sergenter transporteredes til Vincennes. Kun Fændrik v. Braackel forblev i Abbéville med 4 Underofficerer og 6 Menige⁴⁾. I Vincennes anbragtes de danske Officerer i den gamle Donjon, der har huset saa mange Statsfanger indenfor sine Mure. De bleve yderst slet behandlede, og denne Gang var det ikke som i Abbéville «af Mangel paa Kommoditeter». Saa snart Meyercrone fik Nys om Sagen, henvendte han sig til Louvois for at spørge om Grunden til denne Flytning og om Aarsagen til den strenge Behandling, der blev Officererne til Del⁵⁾. Ministeren svarede kort og godt, at denne Sag ikke kom

1) Meyercr. Relat. af $\frac{21. \text{Febr.}}{3. \text{Marts}}$ og $\frac{28. \text{Febr.}}{10. \text{Marts}}$ 90. Geh. Ark.

2) Exped. Sager $\frac{1}{7}$ 90. Geh. Ark.

3) De fangne Kaptejner til Harboe $\frac{8}{5}$ 90. Geh. Ark.

4) Tillæg til Militær-Etaterne for 1690 og Donop til Kongen $\frac{2}{10}$ 90. Geh. Ark.

5) Meyercr. Relat. $\frac{24. \text{Oktb.}}{3. \text{Novb.}}$ 90. Geh. Ark.

Danmark ved, Fangerne vare ikke Danske, men Engelskmænd, og Gesandten fik ikke andet Svar paa alle sine Forestillinger. Han henvendte sig da til de Croissy, der svarede, at han ikke vidste nogensomhelst Besked, men Louvois havde Ret, Fangerne vare Englændere. Meyer-crone mente, at dette ikke var nogen Grund til at behandle dem haardere end andre Krigsfanger. Begivenheden vilde gjøre det pinligste Indtryk paa Kongen af Danmark, og det var ikke muligt at indse, hvorledes den kunde gavne Kongen af Frankrigs Sag. De danske Fanger begjærede kun at nyde de samme Friheder som de Officerer, der vare tagne ved Fleurus, nemlig at løslades paa Æresord og mod Kaution. Croissy svarede, at det maaske var Repressalier; Englænderne havde maaske mishandlet de franske Fanger, de havde taget i Irland. Han lovede dog at virke hen til, at Fangerne bleve bedre behandlede. Ministeren holdt Ord; de, der kunde stille Kaution, fik Lov til at bevæge sig frit, og Meyer-crone kunde snart indberette, at Kaptejnerne Donop og v. Uffeln havde spist til Middag hos ham i Paris og opholdt sig der nogle Dage. De øvrige Fanger maatte blive i Vincennes, men ved en Henvendelse til Kommandanten, der var hans gode Ven, opnaaede Meyer-crone, at deres Vilkaar forbedredes noget¹⁾; dog vare de ganske blottede for Penge.

I et rørende Brev til Kristian V²⁾ skildrede de fangne Officerer deres Nød; de fortalte om den haarde Behandling og om deres trykkende Pengeforlegenhed; de havde maattet efterlade sig Gjæld i Abbéville, og de maatte selv betale de med deres Transport forbundne Udgifter. Brevet slutter saaledes: «Als nehmen zu Ewre kgl. Majestät berühmter Clemence wir abermals in tiefsten demüthigsten respect zuflucht. Demüthigst bittende Ewre kgl. Maj. geruhen allergnädigst in dero hohen Schütz

¹⁾ Meyer-cr. Relat. $\frac{31. \text{Oktb.}}{10. \text{Novb.}}$ 90. Geh. Ark.

²⁾ Donop til Kongen $\frac{24. \text{Oktb.}}{3. \text{Novb.}}$ 90. Geh. Ark.

uns bedrängte zu nehmen und unsere treue, welche wir ferner zu continuiren nicht ermüden werden mit lebensmitteln zu secundiren wie auch die hohe promitirte königliche vorsorge für dero sonst hilflosen gefangenen zu haben und wir einmahl die hohe gnade erreichen können in der that zu erweisen wie dass wir unsere allerunterth. fidelität mit unserm leben und blut für Ewre kgl. Maj. hohe wollfahrt zu vorsiegen wünschen.

Flere af de yngre Officerer, der ikke længer kunde udholde Situationen, begyndte at vise sig mindre uvillige mod Tilbuddene om Tjeneste i Frankrig¹⁾. Kongen af Danmark sendte dem derfor Penge²⁾ og paalagde Meyer-crone at bede dem have Taalmodighed, han vilde bestræbe sig for at faa England til at løskjøre dem og sørge for deres Underhold. Hvis det ikke hjalp, skulde de faa nærmere Ordre³⁾. Gesandten meldte tilbage, at Officererne alle havde den bedste Villie, men manglede det nødvendigste til Livets Ophold. Det var haardt for dem at se, at de øvrige Fanger fik deres Gage regelmæssig udbetalt, medens de selv vare uden Penge og forladte af Kong Vilhelm, skjøndt de betragtedes som engelske Fanger⁴⁾.

England tog endelig Sagen i sin Haand, og der blev afsluttet en Overenskomst om, at de danske Officerer skulde udvexles mod Irlændere. Det varede dog længe, inden det blev til Alvor, idet England nølede med at opfylde sine Forpligtelser. De Danske maatte se deres hollandske Lidelsesfæller blive udløste, medens de selv bleve tilbage. Meyer-crone spurgte Louvois om Grunden dertil, og denne svarede, at han troede, at man i England vilde holde hans Konge for Nar, siden man ikke havde faaet de engelske Ratifikationer, skjøndt de franske

1) Meyer-cr. Relat. $\frac{31. \text{Oktb.}}{10. \text{Novb.}}$ 90. Geh. Ark.

2) Expederede Sager $\frac{4}{11}$ 90. Geh. Ark.

3) Meyer-cr. Registratur $\frac{1}{11}$ 90. Geh. Ark.

4) Meyer-cr. Relat. $\frac{28. \text{Nvbr.}}{8. \text{Decbr.}}$ 90. Geh. Ark.

for lang Tid siden vare indsendte. Saa snart man fik de ventede Papirer, skulde Udvexlingen finde Sted¹⁾. Først i Juni Maaned 1691 kom Fangerne til Rotterdam. De vare af den engelske Konge forsynede med Rejsepenge og Anvisning paa resterende Gage²⁾. Der var ialt 4 Kaptejner, 5 Løjtnanter, 3 Fændriker, 1 Feltskær, 5 Serjenter, 1 Korporal, 6 Menige og 1 «Stöckenknecht»³⁾.

Skjøndt de fangne Officerers Historie kun indirekte vedrører Royal Danois, fortjener denne Episode dog at fremdrages, dels for Fuldstændigheds Skyld, dels fordi denne Sag satte de højeste franske og danske Autoriteter i Bevægelse, og endelig fordi den viser, hvilken fortrinlig militær Aand, der raadede blandt disse af senere Tider saa ilde omtalte «Lejesvende». De fleste af dem vare kun ved deres Ed knyttede til den danske Konge, de kunde lige saa gjerne have bundet sig til enhver anden Monarks Fane. Men dette Baand var stærkt nok, de holdt standhaftig fast ved det engang givne Ord, Overtalelser og Løfter rokkede ligesaa lidt deres Troskab som slet Behandling. De bør mindes som Exempler paa pligtro, loyale Soldater.

I et af sine Breve til Harboe⁴⁾ havde Juel lovet, at sende Efterretninger fra Krigsskuepladsen, «hvis der foregik noget, der fortjente at meddeles». Denne Indskrænkning er maaske Aarsagen til, at der ingen Breve foreligger fra ham i Resten af 1690 og hele 1691. Der foregik nemlig intet i Katalonien. Den fra Dragonaderne saa sørgelig bekendte Hertug af Noailles

¹⁾ Meyerers Relat. $\frac{9}{19}$ Marts, Donop til Harboe $\frac{9}{19}$ Marts og $\frac{17}{27}$ April 91. Geh. Ark.

²⁾ A. H. Elnberger til Harboe $\frac{12}{6}$ 91. Geh. Ark.

³⁾ Liste dat. Bruxelles 6. Juni 1691. Indkomne Sager 91. Feltskæren hed Daniel Lesche, Serjenterne hed v. Zepelin, Rode, Holck, Halibertonn og Havermann. Navnene anføres her, da Underofficererne ofte vare Officersaspiranter, og da de nysanföerte Navne alle forekomme i det daværende Officerskorps.

⁴⁾ Juel til Harboe $\frac{17}{3}$ 90. Geh. Ark.

(Anne Jules) havde Kommandoen paa denne Krigsskuelads; hans Hær bestod 1690 af 17 Batailloner Fodfolk og 8 Regimenter Ryttere og Dragoner, ialt c. 12000 Md., og han havde Ordre til kun at gaa forsvarsvis til Værks. Saa reduceret var det forhen saa mægtige Spanien, at en ganske lille Hær, næppe halv saa stor som et moderne Armeekorps, var stærk nok til at dække Frankrigs Sydgrændse. De franske Soldater, som dels vare Udlændinge, dels letbevæbnede Miqueletter, deltog med Bravour i den klassiske spanske Guerrillakrig. Hertugen af Noailles holdt sig hele Sommeren paa den spanske Side af Pyrenæerne og levede paa Katalanernes Bekostning. Den spanske General, Hertugen af Villa Hermosa, holdt sig ogsaa til Defensiven, og da begge Armeer havde set længe nok paa hinanden, gik de i Vinterkvarter¹⁾.

Felttoget 1691 var noget livligere end det foregaaende, skjøndt Noailles havde endnu færre Tropper at raade over. Hans Hærkorps bestod af 14 Batailloner Fodfolk, 2 Regimenter Rytteri og nogle Miqueletter²⁾. Operationerne begyndte i Maj. Hertugen detacherede 6 Batailloner og 6 Eskadroner mod den lille Fæstning Seo de Urgel i Cerdagne ved Segrefloden. Selv tog han med Resten af Korpset Stilling ved Bellver længer opad Floden for at dække Forbindelsen med Frankrig. Blandt de Tropper, han beholdt hos sig, var Juels Regiment, der i Begyndelsen af Juni maatte afgive 1 Bataillon til Belejringskorpset³⁾. Den medførte nogle Kanoner; med uhyre Møje bragtes disse i Batteri, den gamle Fæstning, der bestod af en Mur med Taarne, omgivet af 2 tørre Grave, fatdt efter 24 Timers Beskydning, og Guvernøren, Don José de Agalo, overgav sig med 1000 Soldater og ligesaa mange guerilleros. Iøvrigt indskrænkede Noailles sig til «dagligen de Spaniere med Smaa og Stoere Partier offuer

¹⁾ Du Quincy B. II. S. 312—14.

²⁾ Du Quincy B. II. S. 441.

³⁾ Du Quincy B. II. S. 443.

alt affbreck att gjøre»¹⁾. I Slutningen af August gjorde Spanierne et Forsøg paa at tage Camprodon, i Ryggen paa de Franske, men da disse marcherede imod dem, opgav den spanske General, Medina Sidonia, dette Forehavende, og hermed var Felttoget forbi.

I 1692 skete der aldeles intet i Katalonien. De Franske, som vare underlegne, maatte holde sig til den mest absolutte Defensiv; det lykkedes dog Noailles at holde Pyrenæernes sydlige Affald²⁾.

Oplysningerne om Youl-Danois ere meget sparsomme; det har end ikke været muligt at opdrive Regimentets Etater³⁾. Det er saaledes meget vanskeligt bestemt at sige, hvilke danske og norske Officerer der have staaet i Regimentet fra 1690—92. Det er dog lykkedes ad forskjellige Veje at udfinde Navnene paa endel Officerer, om hvilke det med Sandsynlighed kan siges, at de have tjent under Juel i Katalonien; de have i alle Tilfælde staaet ved Royal Danois og ere indtraadte i fransk Tjeneste inden 1692.

Da Juels Forsøg paa at «persuadere» Officererne af Dronningens Regiment vare strandede, maatte han skride til at danne et Officerskorps, saa godt det lod sig gjøre. Han har da vel søgt at danne en Stamme af de Underofficerer, der egnede sig til Forfremmelse, og af de danske og norske Officerer, der opholdt sig i Frankrig for at søge Tjeneste. En forhenværende Underofficer ved Navn Heyer meddeler saaledes i en Ansøgning til Kristian V, at han var bleven fangen under Transporten til England 1689, at han havde taget Tjeneste og var bleven Løjtnant⁴⁾. Kristian Korfits Rosenkrantz⁵⁾ traadte

¹⁾ C. A. Danckwardt til Harboe $\frac{2}{8}$ 91. Geh. Ark.

²⁾ Du Quincy B. II. S. 576—77.

³⁾ Forfatteren har henvendt sig til det franske Krigsarkiv, hvor man beklagede ikke at besidde de ønskede Dokumenter.

⁴⁾ Heyer til Kongen (uden Dato) indk. Sager 1691. Geh. Ark.

⁵⁾ Søn af Mogens R. og Sofie Bilde. Efter Hjemkomsten fra Frankrig søgte han forgjæves Ansættelse i dansk Tjeneste. Han ejede Damsbo paa Fyen. Død ugift. (Hofman: danske Adel).

1690 i fransk Tjeneste og var 1698 ældst Kaptejn ved Royal Danois; han har vist hele Tiden staaet ved Regimentet, hvor han havde gennemgaaet alle Officerschager¹⁾. Som forhenværende Oberstløjtnant ved Smaalehnenes Regiment har Juel maaske kjendt Brødrene Huitfeldt, af hvilke 3—4 toge Tjeneste hos ham²⁾. Saa vidt det kan ses, er Fændrik Kristian Charlot Huitfeldt³⁾ allerede 1690 indtraadt i Regimentet sammen med sin yngre Halvbroder Hartvig⁴⁾, medens dennes ældre Helbroder, Henrik Jørgen, 1691 sluttede sig til dem⁵⁾. Muligt er det ogsaa, at en ældre Helbroder til K. Huitfeldt, Thomas⁶⁾, har staaet ved Regimentet⁷⁾. I Foraaret 1691 forlode Løjtnanterne af Marineregimentet Kristian Albrecht Danckwardt⁸⁾, Arendt Mogensen Krag⁹⁾ og Arild Gyldenstjerne¹⁰⁾ Danmark for at tage fransk

1) Refererede Sager $\frac{2}{7}$ 1702 Nr. 9. Geh. Ark.

2) Om Huitfeldternes Tjeneste ved Royal Danois se Huitfeldt Kaas i Pers. Tidsskr. B. VI S. 214 ff. De vare Sønner af Oberst Tønne H.

3) Født c. 1660, død 1745, indtraadte c. 1685 i Hæren og var Fændrik ved Smaalehnenes Rgt. indtil sin Tilbagekomst fra Frankrig, hvor han tjente c. 8 Aar. 1718 blev han Oberstlt., og 1733 afgik han som saadan. Han deltog med Hæder i den nordiske Krig.

4) Født $\frac{1}{8}$ 1677, død $\frac{3}{6}$ 1748, blev 1697 Fændrik ved Bergenusiske Regiment, 1719 Generalmajor, 1728 Ridder, 1746 General. (Anker: norske Generaler).

5) Født $\frac{9}{9}$ 1674, død $\frac{1}{5}$ 1751; blev 1691 Fændrik ved Smaalenenes Regiment, 1699 Løjtnant, 1734 Generalmajor, 1746 Generalløjtnant, 1747 Ridder (Anker: norske Generaler).

6) Løjtnant 1690, død 1697.

7) Denne Gisning vil nærmere blive begrundet i det følgende.

8) Maaske en Søn af Krigskommissær Johan D. 1684 Fændrik, 1690 Sekondløjtnant, 1695 Kaptejn, 1699 forsat til Garden, 1704 Major sammesteds, 1709 Kommandør for Garden, faldt $\frac{1}{3}$ 1710 ved Helsingborg efter et glimrende Forsvar.

9) Søn af Mogens Nielsen K. til Kaas. 1686 Kadet, 1689 Fændrik, 1698 (?) Kaptejn, var 1703 Oberstløjtnant i Vesterlenske Regiment 1710 Oberst, død 1718. Han udmærkede sig i den nordiske Krig.

10) Søn af Ebbe G. til Palstrup og Ellen Parsbjerg, blev 1684 Fændrik, 1689 Løjtnant, 1701 Kaptejn og Kompagnichef i Schwertzels Regiment, 1716 afgik han som Major fra Sjæl. gev. Regiment.

Krigstjeneste¹⁾. Den førstnævnte vides med Sikkerhed at have meldt sig til Juel i Katalonien²⁾. Krag angiver i en Ansøgning til Frederik IV at have staaet henad 9 Aar ved Royal Danois³⁾, han maa saaledes ogsaa have staaet ved Youl Danois, da Regimentet kun i 7 Aar bar forstanførte Navn. Gyldenstjerne angiver ligeledes i en Ansøgning at have tjent 9 Aar i Frankrig⁴⁾, han har sikkert fulgt sine Kammerater. Sammen med Krag og Gyldenstjerne afrejste en Løjtnant Kaas⁵⁾, som i hvert Fald 1695⁶⁾ stod ved Regimentet; han skal dog være identisk med Johan Kristopher v. Koss⁷⁾, der den Gang nylig var traadt i dansk Tjeneste. Med Danckwardt fulgte en Scheel, vistnok Kaptejnlojtnant Andreas Scheel af Marineregimentet, til Katalonien⁸⁾; det synes dog ikke, som om han har taget fast Tjeneste.

Som det ses, var det gode danske Navne, der figurerede i Youl Danois; selv Danckwardt, hvis Navn klinger saa tydsk, er en ægte dansk Soldat, der altid skriver paa Dansk og udtaler sig med Kjærlighed om sit Fædreland. Og det var ikke Eventyrere, der blot higede efter Ære og Bytte; det var Soldater, der i Udlandet søgte at gjøre sig «capable til Hs. Majestæts Tjeneste». De naaede til dels deres Maal. Huitfeldterne, Krag, Koss og Danckwardt have erhvervet sig et smukt Navn i den dansk-norske Krigshistorie.

¹⁾ Liste over Volontærer, der i Maj afgaa til Frankrig. Indkomne Breve 1691. Geh. Ark.

²⁾ Danckwardt til Harboe $\frac{2}{6}$ 91. Geh. Ark.

³⁾ Refererede Sager $\frac{1}{3}$ 1708 Nr. 19. Geh. Ark.

⁴⁾ Refererede Sager $\frac{2}{2}$ 1701. Geh. Ark.

⁵⁾ Liste over Volontærer s. ovfr.

⁶⁾ Indkomne Breve Maj 1695. Geh. Ark.

⁷⁾ Født i Mecklenburg 1668, falden ved Akershus 1716 som Kaptejn efter at have udmærket sig ved Forsvaret af dette Punkt. Det er Hr. Arkivfuldmægtig ved Rigsarkivet i Kristiania, Huitfeldt Kaas, der har gjort Forf. opmærksom paa, at den i Beretningen omtalte Kaas er identisk med J. C. Koss.

⁸⁾ Danckwardt til Harboe $\frac{2}{6}$ 1691. Geh. Ark.

Størstedelen af de Danske, der toge fransk Krigstjeneste, søgte dog selvfølgelig hen til den egentlige Krigsskueplads i Flandern. Her opholdt Kongen af Frankrig sig, naar han var ved Armeen, og her lededes Operationerne i stor Stil af den sidste af Feltherrerne fra Ludvig XIV.s glimrende Periode, Marschallen af Luxembourg. Herhen sendte da ogsaa Kristian V sin ældste Søn med Sofie Amalie Moth, Kristian Gyldenløve¹⁾, da denne i en Alder af 17 Aar skulde begynde sin Uddannelse i den store Krigs Skole. Ledsaaget af den højtbetroede Oberst Adam Friederich Trampe²⁾ og flere andre Officerer rejste Gyldenløve i Foraaret 1691 over Tydskland og Schweitz til Frankrig³⁾. I Slutningen af April (gl. St.) passerede han Frankfurt a. M.⁴⁾, og i Slutningen af Maj kom han til Paris⁵⁾. Her skulde Frederik IV.s senere Hofmarschal, Fr. Walther⁶⁾, der var rejst direkte fra Danmark, træffe de Rejsende og overlevere dem Kristian V.s sidste Instruxer. Man ventede med Længsel hans Komme, da Efterretningerne fra Krigsskuepladsen tydede paa, at et Slag var nær forestaaende⁷⁾. Da Walther udeblev, henvendte Gyldenløve

¹⁾ Født den 28. Febr. 1674; blev 9 Aar gl., sendt til Holland, hvor han forblev til 1688, da han sendtes til Turin, hvorfra han 1690 vendte tilbage til Danmark. 1691—94 i fransk Tjeneste; $1\frac{1}{2}$ 94 Generalløjtnant i Norge; $2\frac{1}{8}$ 97 Feltmarschallløjtnant; 1699—1702 højstkommand. General i Norge; 1701 Chef for de danske Auxiliærtropper i Italien; død i Odense 16. Juli 1703. (Masius Traurrede).

²⁾ Født 1650 i Pommern, var en Tid Oberstløjtnant i Garden; 1684 Chef for Regimentet Sjælland, blev 1693 Brigader; 1696 Generalmajor; 1702 Ridder; 1704 Rigs greve; 25. April 1704 død i Presburg som Chef for det danske Auxiliærkorps.

³⁾ Masius Traurrede S. 74.

⁴⁾ Trampe til Harboe $2\frac{8}{4}$ 91. Geh. Ark.

⁵⁾ Trampe til Harboe $2\frac{9}{5}$ 91. Geh. Ark.

⁶⁾ W. havde været Gyldenløves Hovmester under Opholdet i Turin. (Masius S. 71).

⁷⁾ Trampe til Harboe $29. Maj$
 $8. Juni$ Geh. Ark.

sig til Meyerchrone, for at denne ved Croissys Hjælp kunde skaffe ham Audiens hos Kongen. Da Dagen for Præsentationen var bestemt, fulgte Meyerchrone Gyldenløve til Hoffet. I Forsalen modtoges Hans høje Excellence¹⁾ og Følge af Croissy, der førte dem ind i Audiensværelset og præsenterede dem for Kongen. Ludvig XIV modtog de Danske meget naadig; han gik Gyldenløve i Møde og sagde, at det glædede ham meget at se ham; de venlige Følelser, han nærrede for Kongen af Danmark, skulde finde deres Udtryk i den Behandling, han vilde give Hs. høje Excellence. Gyldenløve fremførte nu sit Ønske om at tjene i den franske Hær, hvortil Kongen svarede, at han vilde sørge for, at han i Armeen behandlede med alle de Hensyn, der skyldtes hans Rang og høje Byrd.

Efter Audiensen modtog Gyldenløve en Indbydelse af Croissy til Middag, og samme Dag gjorde han ogsaa Monsieur²⁾ og Madame³⁾ sin Opvartning. Efter Ludvig XIV.s Ønske modtoges han som Kongesøn, Monsieur gik ham i Møde, og Madame hilste ham med Kys⁴⁾.

Trampe skulde være Gyldenløves militære Opdrager; men det lader til, at denne har sluttet sig nærmere til Oberst Kristopher Bjelke⁵⁾, der var med i hans Følge og ligeledes var bleven præsenteret for Kongen af Frankrig ved den ovenfor omtalte Audiens. Bjelke maa ogsaa have været en dannet og intelligent Officer, derom vidne hans talrige, livlige og instruktive Breve fra Krigsskuepladsen⁶⁾; han stod i høj Anseelse i den franske

¹⁾ Gyldenløverne tituleredes saaledes.

²⁾ Philippe af Orléans, Broder til Ludvig XIV.

³⁾ Elisabeth Charlotte af Pfaltz.

⁴⁾ Skildringen af Audiensen findes i Meyerchr. Relat. $\frac{5}{15}$ Juni 91. Geh. Ark.

⁵⁾ Bjelkes Biografi findes i Brickas biogr. Lex. B. II. I nærværende Afhandlings Noter vil der ikke blive givet Personalia om andre end om dem, der ikke nævnes i de lettere tilgængelige Lexika og Haandbøger.

⁶⁾ Se indkomne «Sager» og «Breve» 1691—92. Geh. Ark.

Hær¹⁾, men ogsaa hjemme var han yndet; han var Chef for Drabantgarden og for det søndenfjeldske Regiment; han afslog derfor de Opfordringer, der rettedes til ham, om at tage fast Tjeneste i Frankrig²⁾.

I Slutningen af Juni kom Gyldenløve til Flandern, hvor Bjelke allerede befandt sig³⁾, og han tog strax med Iver og Alvor fat paa sin Gjerning. Han udholdt Strabadserne godt og arbejdede «som enhver anden til Fransk-mændenes store Forundring»⁴⁾. Den $\frac{9}{19}$ Septbr. deltog Gyldenløve i den glimrende Affære ved Leuze, hvor la maison du Roi og andre Eliteregimenter sprængte de Allieredes Arrieregarde. Baade Bjelke og Trampe⁵⁾ have skildret denne stolte Rytterfægtning. Det er ret kuriøst at sammenligne Førstnævntes Indberetning med en tilsvarende Notits i Kristian V.s Dagbøger. Obersten skriver om «le beau combat de cavalerie que nous eûmes hier en battant entièrement l'arrière garde des ennemis»⁶⁾; medens Kongen noterer «den havde Victorie med en stærk cavalcade i deres Arrieregarde»⁷⁾. Kort efter Slaget ved Leuze tiltraadte Gyldenløve med Følge Hjemrejsen, og den $\frac{10}{20}$ Oktober var han atter i Danmark⁸⁾. Han havde vundet megen Yndest i Frankrig saavel ved Hoffet som i Armeen⁹⁾.

Danmark handlede rigtig, da det afslog at alliere sig med Vilhelm III, men endnu klogere havde det hand-

1) Fr. Leegaard til Harboe $\frac{26}{5}$ 91. Geh. Ark.

2) Bjelke til Harboe $\frac{24}{9}$ 91. Geh. Ark.

3) Bjelke til Harboe $\frac{22}{6}$ 91. Geh. Ark.

4) Bjelke til Harboe $\frac{5}{8}$ 91. Geh. Ark.

5) Brasch: Molesworth S. 128.

6) Bjelke til Harboe $\frac{10}{20}$ Septbr. 91. Geh. Ark. B. korresponderer oftest paa Fransk, jævnlig paa Dansk, sjælden paa Tydsk.

7) Kristian V.s Dagbøger. Nyt hist. Tidsskr. B. II. S. 232.

8) Ibidem S. 236.

9) Meyerers. Relat. $\frac{4}{14}$ Oktober. Geh. Ark.

let, hvis det havde reduceret sin Hær og ikke sendt England Tropper. Det er allerede omtalt, hvor ilde berørt Frankrig blev af dette Skridt, og skjøndt Danmark den $\frac{17}{27}$ Marts 91 afsluttede en Neutralitetstraktat med dette Rige, lykkedes det ikke Kristian V at vinde Ludvig XIV.s fulde Tillid. Denne Traktat beredte Danmark ny Forlegenheder; det maatte nemlig forpligte sig til ikke at støtte Frankrigs Fjender med Soldater, Vaaben eller anden Krigskontrabande og til ikke at forøge de i Irland staaende Tropper. Til Gjengjæld skulde Frankrig udbetale det 200,000 Rdlr. om Aaret, saa længe Krigen varede; og skulde Danmark blive indviklet i Krig for denne Traktats Skyld, da vilde Ludvig XIV forøge Subsidierne til det tredobbelte Beløb og yde væbnet Bistand ¹⁾).

Danmark kom snart til at fortryde, at det havde bundet sine Hænder. Det danske Infanteri i Irland, der i Begyndelsen af Felttoget 1690 talte 5600 Md. ²⁾, var i November 1691 reduceret til 4309 Md. ³⁾. Det var saaledes paatrængende nødvendigt at rekruttere det; men da det var et Elitekorps, vilde man kun modtage paa-lidelige Rekrutter, og disse mente man ene at kunne faa fra Moderlandet, særlig fra Norge og Oldenburg ⁴⁾. I Danmark var man ikke tilbøjelig til under Haanden at efterkomme Hjælpekorpsets Ønske, men fra fransk Side mødte Sagen den heftigste Modstand. Det var allerede galt nok, at de danske Tropper skulde tjene i Flandern ⁵⁾; hvis man nu oven i Kjøbet forøgede dem, begik man aabenbart Traktatbrud.

¹⁾ H. C. de Reedtz. Répertoire des traités.

²⁾ Jahn. B I. S. 66.

³⁾ Ibidem S. 83

⁴⁾ Martangis au Roy $\frac{22}{1}$ 92. Geh. Ark. Smlgn. Hertugen af Würtemberg til Harboe $\frac{12}{2}$ Maj 92. Geh. Ark.

⁵⁾ I September 1691 fik de danske Tropper, der havde assisteret ved Irlands Pacifikation, Ordre til at gaa til Flandern, hvortil de ankom i Foraaret 1692.

Saa snart den franske Gesandt i Kjøbenhavn, Martangis, fik Nys om, hvad der var igjære, gik han strax til Kristian V. Han sagde til Kongen, at onde Tunger udsprede det Rygte, at Danmark vilde sende Frankrigs Fjender Hjælp; han vidste naturligvis godt, at det kun var falske Rygter, udsprede for at svække det gode Forhold mellem de tvende Riger. Selvfølgelig nærede han ikke ringeste Tvivl om, at Kongen stadig holdt fast ved Traktaten af $\frac{1}{2}$ ⁷ Marts 91, men han ansaa det dog for sin Pligt at meddele Hs. Majestæt de omtalte Rygter, for at man itide kunde hæve mulige Misforstaaelser¹⁾.

Overfor de danske Ministre udtalte Martangis sig med største Uforbeholdenhed, men her fik han det mærkelige Svar, at det baade var i den danske og i den franske Konges Interesse, at Hjælpekorpsset vedligeholdtes. Ministrene indrømmede, at Danmark var tilsinds at sende Rekrutter²⁾ til Flandern, da Danmark ikke kunde finde sig i at se sine Batailloner smelte hen, men det var en stor Fordel for Frankrig, at der i Fjendens Hær var et stærkt dansk Korps; thi dette kunde i Forening med de svenske Tropper i Flandern tvinge England til at slutte Fred ved at nægte Lydighed eller ved at true med at gaa over til de Franske³⁾.

Martangis kunde selvfølgelig ikke gaa ind paa dette sindrige Ræsonnement, men han indsaa nok, at han ikke kunde hindre de danske Officerer i under Haanden at sende deres Kammerater Rekrutter en détail. Han fandt da paa et Kompromis, hvorved Danmark kunde faa sit Ønske opfyldt uden at skade Frankrigs Interesser. Hvis Danmark overlod Frankrig en ligesaa stor Styrke, som det sendte England, vilde Styrkeforholdet mellem de krigsførende Magter ikke blive forrykket. Martangis besluttede derfor at foreslaa sit Hof at tillade Danmark at

¹⁾ Martangis au Roy $\frac{2}{1}$ ² 92. Geh. Ark.

²⁾ Naar der her tales om Rekrutter, menes der uddannet Erstatningsmandskab, ikke nyudskrevne Folk.

³⁾ Martangis au Roy $\frac{2}{1}$ ² 92. Geh. Ark.

sende Hertugen af Würtemberg de ønskede Rekrutter mod samtidig at stille et dansk Regiment til Ludvig XIV.s Disposition. Kristian Gyldenløve, der skulde kommandere Regimentet, syntes udmærket godt om Martangis geniale Forslag, hans Moder, Grevinden af Samsø, og hans Onkel, Ulrik Frederik Gyldenløve, lagde deres store Indflydelse i Vægtskaalen, Ministrene gik ind paa Ideen, der udarbejdedes et Projekt, og Sagen forelagdes Kristian V, der fuldt ud bifaldt den¹⁾.

Det Mandskab, der skulde overlades Frankrig, skulde udtages af et af de norske (gevorbne) Regimenter og bestaa af veløvede Folk. Det skulde stilles under Kristian Gyldenløves Kommando og formeres i et Regiment paa 12 Kompagnier.

Staben skulde bestaa af:

1 Oberst,	3 Underofficerer,
1 Oberstløjtnant,	1 Feltskær med Svende,
1 Major,	5 Hoboister,
2 luterske Præster (1 dansk og 1 tydsk),	1 Profos med 1 Svend.

Kompagnierne skulde have følgende Styrke:

1 Kaptejn,	2 Sergenter,
1 Løjtnant,	3 Korporaler,
1 Fændrik,	1 Tambur,

50 Fusilierer.

Alt ialt skulde Regimentet tælle 944 Hoveder. Uniformen skulde være graa med rødt Underfoder, og Soldaterne skulde bevæbnes med gode Bajonetgeværer. Regimentet skulde kaldes Royal de Danemarck og have Rang umiddelbart efter de franske «kongelige» Regimenter. Der begjæredes fri Religionsøvelse for Officerer og Mandskab, der i retslig Henseende skulde staa under

¹⁾ Efter Kristian V.s Udtalelser i Dagsregister af $\frac{6}{7}$ 92 faar man vel Indtryk af, at Ideen var hans, og at den franske Gesandt tog den «ad referendum»; det er dog sikkert nok, at Martangis var Fader til Forslaget, det fremgaar bl. a. af hans Brev af $\frac{5}{2}$, hvor han siger, at det formelt var stillet af Danmark.

de danske Krigslove. Frankrig skulde betale Regimentets fremtidige Rekruttering, men der maatte kun antages Danske og Tydske. Kongen af Danmark forbeholdt sig Ret til at træffe nærmere Bestemmelser med Hensyn til Forfremmelser o. l. Regimentet skulde ikke opløses ved Fredsslutningen. Tropperne skulde aflægge Ed til Kongen af Frankrig, der kunde anvende Regimentet efter Forgodtbefindende; dog forventede man, at han vilde holde det samlet og ikke lade det kæmpe mod Danske. Kongen af Danmark forbeholdt sig Ret til med 3 Maaneders Varsel at kalde Regimentet tilbage. Kristian Gyldenløve skulde med Tiden paa fransk Bekostning bringe Styrken op paa 32 Kompagnier. Folkene skulde lønnes og forplejes af Frankrig paa samme Fod som de bedst stillede tydske Afdelinger i fransk Sold. Endelig forventede man, at Regimentet maatte garnisonere det første Aar for at vænne sig til Klimaet¹⁾.

Den $\frac{1}{2}$ ² Januar 92 blev Sagen tilstillet Meyercrone til videre «Insinuation», og samme Dag afsendte Martangis sin ofte citerede Depesche af samme Hovedindhold til Ludvig XIV. Han anbefalede Sagen paa det varmeste og fremhævede udførlig de Fordele, dens Realisation vilde bringe Frankrig: «I Gyldenløve, Christian V.s højtelskede Søn, vilde Frankrig have et værdifuldt Gidsel. Det ny Regiment vilde blive en Skole for den danske Adels Sønner, som derved vilde blive knyttede til den franske Konge. Hvis denne gik ind paa Planen, kunde alt være rede til i Begyndelsen af Marts at sejle til Dunkerque fra Christianssand, hvilken Rejse kunde foretages i 2 Gange 24 Timer paa 3—4 Kaperfregatter. De Folk, der skulde afgives, hørte til Bjelkes Regiment²⁾, der var det smukkeste i Norge og bestod af lutter Nordmænd. Naar disse Folk toge fransk Tjeneste, vilde sikkert mange

¹⁾ Meyercr. Registrat. $\frac{1}{1}$ ² 92. Geh. Ark. Smlgn. Kristian V.s Dagsregister af $\frac{1}{1}$ ² 92.

²⁾ Søndenfjeldske.

norske Søfolk følge deres Exempel; man kunde maaske hverve 3—400 Matroser samtidig med, at man afhentede Soldaterne. Mange danske Officerer vilde sikkert indtræde i Gyldenløves Regiment, og endelig vilde de danske Soldater i engelsk Tjeneste, der vare misfornøjede over, at man havde reduceret deres Lønning, sikkert desertere i Masse, naar de erfarede, at der var et dansk Regiment i fransk Tjeneste» ¹⁾).

Sagen maa have ligget Martangis stærkt paa Hjerte; inden han vidste, om hans Hof billigede Forslaget, arbejdede han med Iver paa dets Realisation. Han skyndede paa Troppernes Ekvipering, han forsøgte at faa Kongen af Danmark til at forhøje Kontingentet til 1200 Md. og han bestræbte sig, dog uden Held, for at formaa Danmark til at paatage sig Regimentets Transport ²⁾. Han skrev til sit Hof, at de norske Soldater vare fødte Søfolk; hvis Kongen vilde anvende dem paa Flaaden, kunde det godt lade sig gjøre, dog vilde Gyldenløve helst tjene tillands ³⁾).

Samtidig med at Kristian V sendte Meyerchrone sine Instruxer med Hensyn til den oven omtalte Sag, skrev han ogsaa til Hertugen af Würtemberg og gav ham et Resumé af den, «hvilket han med adresse Kongen af Engeland skulde insinuere» ⁴⁾. Nogle Dage senere skrev han «sielffuer med egen haand til h. aff. Wirtenberg om den battallion som Chr. Guldlew skal haffue og vorisz trupers recruterung huor tilvie hannem endeligen 1000 m. godt folk vilde giffue saafremt hand det derhen kand dirigere at kongen af Engeland sligt derimod ey ilde bleff optagen» ⁵⁾).

Martangis fik Nys om denne Korrespondance og satte strax sit Hof i Underretning om den. Samtidig

¹⁾ Martangis au Roy $\frac{2}{1}$ ² 92. Geh. Ark.

²⁾ Martangis au Roy $\frac{2}{1}$ ⁹ 92. Geh. Ark.

³⁾ Ibidem.

⁴⁾ Kristian V.s Dagsregister $\frac{1}{1}$ ² 92.

⁵⁾ Kristian V.s Dagsregister $\frac{1}{1}$ ⁶ 92.

skrev han, at Udrustningerne skrede godt fremad; Frankrig havde dog aldeles fri Hænder, det kunde lade Sagen falde, naar det vilde; thi formelt var Forslaget stillet af Danmark ¹⁾).

Saa vel i England som i Frankrig faldt Forslaget i daarlig Jord. Kong Vilhelm lod svare, at han hellere vilde give Afkald paa de lovede Rekrutter end finde sig i at se et dansk Regiment i fransk Tjeneste ²⁾), og i Frankrig var man ingenlunde begejstret for Sagen ³⁾). Croissy sagde, «at Martangis havde været saa længe borte fra Frankrig, at han ikke mere vidste, hvad der baadede hans Fædreland, selv naar han handlede i den bedste Mening. De Betingelser, Danmark stillede, kunde Frankrig ikke gaa ind paa, særlig kunde det ikke tillade, at Danmark fik et Paaskud til at forstærke Kong Vilhelms Hær. Martangis var ogsaa gledet for let hen over Sagens Vanskeligheder, han havde talt om at sende Fregatter til Norge, men det var ikke nogen let Sag, man kunde ikke selv «puste» Skibene derover. Det var allerede en mislig Sag, at de danske Tropper, der havde staaet i Irland, nu skulde anvendes i Flandern, allerede det stred mod Traktaten af $\frac{1}{2}$ ⁷ Marts 91; men denne maatte betragtes som brudt, hvis de fjendtlige Tropper forstærkedes med en eneste dansk Soldat» ⁴⁾).

Samtidig med, at Meyer crone sendte sit Hof disse bedrøvelige Efterretninger, kunde han dog gyde nogen Balsam i Saaret ved at meddele, at Kongen af Frankrig havde lovet at give Kristian Gyldenløve et godt Regiment med høj Rang og store Privilegier. Det franske Hof satte stor Pris paa Hs. høje Excellence, og man ventede med Glæde hans Ankomst.

Kristian V gav Meyer crone Ordre til at bringe den franske Regjering hans hjerteligste Tak for Tilbudet om

¹⁾ Martangis au Roy $\frac{5}{2}$ 92. Geh. Ark.

²⁾ Kristian V.s Dagsreg. $\frac{1}{2}$ ² — $\frac{2}{2}$ ⁷ 92. Martangis au Roy $\frac{2}{2}$ ⁶ 92. Geh. Ark.

³⁾ Kristian V.s Dagsreg. $\frac{1}{2}$ ⁰ 92.

⁴⁾ Meyer cr. Rel. $\frac{5}{15}$ Febr. 92. Geh. Ark.

at give Gyldenløve et Regiment. Skjøndt Gyldenløves Ansættelse i Frankrig vilde vække «jalousie og aigreur» hos alle de Allierede, og skjøndt England havde tilbudt ham Ansættelse paa fordelagtige Vilkaar¹⁾, holdt Kongen paa, at han skulde gaa i fransk Tjeneste. Meyercrone skulde dog ikke lade det oprindelige Forslag falde. Det var Danmark meget magtpaaliggende at faa Lov til at rekruttere Auxiliærkorpset, da Kong Vilhelm havde truet med at reducere eller endog opløse det. Gesandten skulde derfor fremhæve de Fordele, Frankrig vilde have af at faa et godt dansk Regiment, og yderligere skulde han love Croissy Tilladelse til under Haanden at hverve Matroser i Norge²⁾.

Frankrig lod sig ikke røre af alle Forestillinger og Tilbud, og i Begyndelsen af Marts 1692 modtog Kongen af Danmark Ludvig XIV.s endelige Svar, der gik ud paa, at Frankrig afslog at modtage det norske Regiment, hvorimod det tilbød at give Gyldenløve et Regiment, hvori Størstedelen af Officerer og Soldater vare Danske, og som skulde hedde «Regiment Royal de Danemarck»³⁾. Den $\frac{1}{2}$ ^{$\frac{8}{8}$} Marts 1692 resolverede Kristian V endelig at «lade Kr. Gùldenlew antage det regiment som Kongen af Franckrig hannem offererer»⁴⁾, og dermed var denne Side af Sagen foreløbig klaret; men Rekruteringsspørgsmaalet voldte endnu endel Bryderier.

Hertugen af Würtemberg ankom den $\frac{2}{3}$ ^{$\frac{1}{1}$} Marts 92 til Danmark for at prøve paa at faa Rekrutter til Auxiliærkorpset⁵⁾. Martangis blev heftig alarmeret over hans Ankomst, særlig da han medførte en større Pengesum «l'argent contant icy au dessus de toutes les promesses et les considerations quand avec cela ceux qui le reçoivent

1) Smlgn. Martangis au baron d'Asfeld $\frac{5}{4}$ 92. Geh. Ark.

2) Meyerers. Registrat. $\frac{2}{2}$ ⁰, $\frac{2}{2}$ ³ og $\frac{1}{3}$ 92. Geh. Ark.

3) Martangis au Roy $\frac{4}{3}$, $\frac{8}{3}$ 92. Geh. Ark.

4) Kristian V.s Dagsreg. $\frac{1}{3}$ ⁸ 92.

5) Martangis au comte de Béthune $\frac{1}{4}$ 92. Geh. Ark.

vent ont le coeur allemand¹⁾. Hertugens Mission mislykkedes imidlertid. Frygten for at miste de franske Subsidier, der i 1692 yderligere vare blevne forøgede med 50,000 Rdlr., og Frygten for den Skade, de franske Kapere kunde tilføje den blomstrende danske Skibsfart, sejrede over det engelske Guld. Den $\frac{5}{15}$ April fik Meyer-crone Ordre til at meddele, at Hertugen af Würtemberg ikke vilde faa Rekrutter fra Danmark²⁾. Hjælpekorpsset fik i Løbet af Sommeren et stort Antal Rekrutter fra Brandenburg, men det er dog muligt, at det under Haanden fik nogle Folk fra de danske Regimenter³⁾. Heller ikke senere sendtes der officielt Rekrutter fra Danmark til Nederlandene, og det forbødes Auxiliærkorpsset at hverve i Holsten⁴⁾. De udenlandske Rekrutter vare ofte af ringe Kvalitet, og Korpset led saa store Tab, at Hertugen af Würtemberg i Slutningen af 1696 indtrængende bad om Rekrutter fra Norge, da «det danske Navn truede med at forsvinde»⁵⁾. Det synes dog ikke, som om denne Bøn blev opfyldt.

Medens de kildne Forhandlinger om Rekrutterings-spørgsmaalet stode paa, lod Ludvig XIV ofte spørge til Gyldenløve⁶⁾. Martangis betragter ogsaa hans Ansættelse i den franske Hær som en Sag af stor Vigtighed. Han fortæller i sine Depecher⁷⁾, at Prindsen af Oraniens Parti ved det danske Hof søgte at forhindre Afrejsen, men at Gyldenløve selv var ivrig for at komme afsted, og at hans Møder støttede ham paa det bedste. Den $\frac{30. \text{Marts}}{9. \text{April}}$ 92 underskrev Kristian V en Instrux for Gyldenløves

1) Martangis au Roy $\frac{1}{4}$ 92. Geh. Ark.

2) Meyercr. Registr. $\frac{5}{4}$ 92. Geh. Ark.

3) Jahn B. I S. 87 Anm.

4) Expederede Sager $\frac{1}{1}$ 92. Geh. Ark.

5) Würtemberg til Harbo $\frac{12}{1}$ 96. Geh. Ark.

6) Meyercr. Rel. $\frac{1}{2}$ $\frac{8}{8}$ Marts 92. Geh. Ark.

7) Martangis au Roy $\frac{1}{3}$ $\frac{8}{8}$ og $\frac{1}{4}$ 92. Samme au baron d'Asfeld $\frac{4}{5}$ 92. Geh. Ark.

Forhold i fransk Tjeneste¹⁾, og Dagen efter afrejste denne ledsaget af Oberst Bjelke og flere andre Officerer²⁾.

Midt i Maj (ny Stil) kom Gyldenløve til Lille. Paa Grændsen modtoges han med alle de Æresbevisninger, der ydedes Prindsen af Blodet³⁾. Han begav sig strax til Kongen, der allerede var ved Armeen. Felttoget aabnedes med Belejringen af Namur, der indesluttedes den $\frac{1}{2}$ $\frac{5}{5}$ Maj. Kongen foretog selv Belejringen med Marschal Humières og General Boufflers Korps, ialt 55,000 Md.; Marschal Luxembourg dækkede med en lignende Styrke Operationerne. Staden forsvaredes af 9—10,000 Md., og Kong Vilhelm søgte forgjæves med 70,000 Md. at hæve Belejringen. Den $\frac{25}{4}$ Maj toges Staden Namur, men Citadellerne holdt sig endnu over 3 Uger. Besætningen, der var reduceret til 2500 Md., kapitulerede den $\frac{1}{2}$ $\frac{9}{9}$ Juni og fik fri Afmarche. Angrebsarbejderne lededes af Vauban, medens hans Medbejler Coëhorn ledede Forsvaret; det følger altsaa af sig selv, at Operationerne frembøde megen Interesse. En Mængde fremmede Officerer af alle Grader fulgte Belejringens Gang. Ogsaa Danmark havde sendt sit Kontingent. Foruden Gyldenløve og hans Følge, til hvilket Trampe havde sluttet sig, deltog en Mængde danske Officerer i dette Felttog paa fransk Side. Her skal kun nævnes et Par af de mere bekendte Personligheder, saasom Valdemar Løvendal, der senere blev Norges Statholder, de senere Generaler Gerhard Kristian v. Stöcken, Hans Jacob Brun, Frederik Leegaard og Ebbe Klaus v. Deden; ogsaa Albert Borggaard, der senere blev en udmærket Artillerigeneral i engelsk Tjeneste, stod som Volontær i Belejringskorpset. De fleste af disse Officerer sendte

1) Kristian Vs Dagsregister $\frac{3}{3}$ $\frac{0}{92}$; selve Instruxen har ikke været til at finde.

2) Martangis au marquis de Béthune $\frac{1}{4}$ $\frac{8}{92}$. Geh. Ark. Gyldenløves Ledsagere skulle senere nærmere omtales.

3) Bjelke til Harboe (?) $\frac{2}{5}$ $\frac{0}{92}$. Geh. Ark. (Pakke mrk. Slagordener fra fremmede Armeer og Flaader).

jævnlig Kongen og Harboe Beretning fra Krigsskuepladsen. Særlig interessante ere Kr. Bjelkes og Løvendals udtømmende og livlige Skildringer, der supplere Gyldenløves barnlige og magre Belejringsjournal; ogsaa Bruns og Leegaards Skrivelser indeholde mange gode Oplysninger, medens Trampe, der særlig synes anlagt for det økonomiske¹⁾, bringer triste Efterretninger fra dette Omraade, «Tout est ford chere icy dan l'armee», fortæller han, «un liver de viande cout icy 10 suls»²⁾. Alle Indberetninger omtaler det slette Vejr, der i høj Grad medtog Tropperne og sinkede Operationerne³⁾.

Da Namur var taget, rejste Ludvig XIV tilbage til Versailles, men inden sin Afrejse meddelte han Gyldenløve, at han vilde skjænke ham Regimentet Juel⁴⁾, og denne takkede for den udviste kongelige Naade⁵⁾. Da Regimentet imidlertid stod i Katalonien, og da Hs. høje Excellence ønskede at følge Felttoget i Flandern, kom Gyldenløve ikke til at optræde som Regimentschef i dette Felttog⁶⁾. Han og hans Følge ledsagede den franske Hovedhær, da denne efter Namurs Kapitulation

¹⁾ Jørgen Grund, der synes at have været en Slags Sekretær hos Gyldenløve, og som senere tjente Prinds Karl i samme Egenskab, fremhæver stadig Trampes Sparsommelighed og dadler Kr. Bjelkes Flothed, der i Reglen gik ud over Gyldenløves Pung. (Grund Indb. 1692—94 Frankrig. B. særlig Afdeling. Geh. Ark.).

²⁾ Trampe til Harboe $\frac{7}{7}$ 92. Geh. Ark.

³⁾ Indkomne Sager og Breve 1692. Geh. Ark.

⁴⁾ I Hist. Tidsskr. Aarg. 1885 S. 273 siger Professor Holm, at Gyldenløve fik Tilladelse til ved Hvervning at danne et Regiment under Navnet Royal Danois. Denne Udtryksmaade er noget vildledende; det virkelige Forhold var, at G. søgte ved Hvervning at supplere et allerede bestaaende Regiment, som havde faaet Navnet Royal Danois.

⁵⁾ Meyerer. til Jessen, August 92. Geh. Ark.

⁶⁾ I den danske og norske Hærs Historie B. I S. 237 siger Oberst Vaupell, at Gyldenløve førte Royal Danois mod sine Landsmænd i Slaget ved Stenkerque. Dette er en Fejltagelse. Regimentet var skilt fra Valpladsen ved nogle hundrede Mil og hed tilmed endnu den Gang «Juel». I Løvenskjolds: «Efterr. om den kgl.

langsomt fulgte efter de Allierede, som gik over Fleurus og Gemappe til Hall ved Senne, hvor de toge Stilling. Luxembourg, der var meget underlegen i Styrke, da han havde detacheret Boufflers til det truede Namur, besatte Linien Stenkerque—Herines, og her blev han overrasket af Fjenden den $\frac{24. \text{ Juli}}{3. \text{ Aug.}}$ 92. Takket være det franske Infanteris udmærkede Tapperhed vandt Luxembourg en glimrende Sejr, der dog krævede uhyre Ofre. Marschallen omtaler i sin Rapport med Anerkjendelse Gyldenløve og hans Følge: «Monsieur Guldenleu s'est aussi trouvé depuis le commencement du combat jusqu' à la fin avec le comte de Bielke et le colonel Tremble (sic!) ayant marqué beaucoup de valeur aussi bien que ces Messieurs qui l'accompagnaient»¹⁾. Leegaard og Trampe fik deres Heste skudte under sig²⁾; sidstnævnte førte personlig en fransk Bataillon, der gik frem til Stormangreb³⁾. Der fortælles ogsaa, at Gyldenløve blev saaret, men denne Efterretning er næppe paa-lidelig⁴⁾.

Som bekjendt lede de danske Tropper i de Allieredes Hær store Tab i Slaget ved Stenkerque. «Les danois sont presque entièrement défaits», hedder det i Luxembourgs Rapport. Ret naivt skildres Slaget i Altevelts Reysebuch, et lille Haandskrift, der findes paa det konge-

---

Livgarde til Fods» Side 113 nederst forekommer den samme Fejltagelse.

¹⁾ Beaurain: Hist. militaire de Flandre. B. III. S. 208.

²⁾ Leegaard til Harboe $\frac{7}{17}$ Aug. 92. Geh. Ark.

³⁾ Jørgen Grund: Indb. fra den franske Hær 1692—93 (Frankrig B. særlig Afdeling. Geh. Ark.).

⁴⁾ Jahn (B. I, S. 100) og Vaupell (B. I, S. 237), der begge omtale denne Omstændighed, støtte sig formodentlig paa et Brev fra Kapt. Kr. Hammer af det fynske Rgt., der stod ved Auxiliærtropperne (H. til Harboe $\frac{7}{17}$ Aug. 92, Geh. Ark.). Men hverken Luxembourgs Rapport eller de samtidige Breve fra Bjelke, Leegaard og Trampe indeholde noget derom, der siges tvertimod, at G. befandt sig vel.

lige Bibliothek ¹⁾, og hvis Forfatter vistnok stod i den danske Garde. «Unser Battallion ist caput, wir waren nicht über 30 Man gesunde Leute von das ganze battallion des Abends. Vir stunden über ein stundt und Scherschirten ²⁾ und kriegten kein succurs» o. s. v. Korpset mistede adskillige Fanger, der bleve tvungne til at tage Tjeneste i de franske Fremmedregimenter ³⁾; det Juelske Regiment har formodentlig faaet sin Part.

Efter Slaget ved Stenkerque begyndte Gyldenløve at tænke paa at overtage sit Regiment. Opholdet ved Armeen var nu ogsaa mindre behageligt, da det slette Vejr og de ustandne Strabadser havde fremkaldt mange Sygdomstilfælde. Bjelke skrev da i Gyldenløves Navn til Meyercrone ⁴⁾ og bad denne om at henvende sig til Barbézieux ⁵⁾ og anmode ham om at lade de fornødne Patentter udfærdige.

Det ser ikke ud til, at Gyldenløve har næret ringeste Betænkelse ved at overtage det Juelske Regiment. Derimod forvoldte Sagen hans kongelige Fader mange Bekymringer. Den $\frac{2}{1\frac{1}{2}}$ Juli lod Kongen Oversekretær Jessen ⁶⁾ skrive «vnderhaanden og i geheim» til Meyercrone ⁷⁾, at det var ham meget imod, at Gyldenløve fik

¹⁾ Ny kgl. Smlgr. Nr. 246.

²⁾ Chargirten.

³⁾ Würtemberg til Harboe $\frac{1}{2}\frac{3}{3}$ Aug. 92. Heinrich Suhm til Harboe $\frac{2}{1}$ 93. Geh. Ark.

⁴⁾ Bjelke til Meyercrone af $\frac{2}{7}$ 92 (gl. St.). Bilag til Meyercr. Relat. af August 92. Geh. Ark.

⁵⁾ Louis François le Tellier, marquis de Barbézieux, f. 1657 d. 1701, Søn af den store Louvois, var bleven Krigsminister efter dennes Død 1691.

⁶⁾ Thomas Balthasar v. Jessen, en Præstesøn fra Gr. Wiehe v. Flensborg, f. $\frac{4}{7}$ 1648; 1671 lic. jur.; 1679 Oversekretær i det tydske Kancelli; $\frac{2}{10}$ 81 adlet; $\frac{8}{11}$ 93 Ridder; 1695 Gehejmerraad, senere Ambassadør i Wien; død $\frac{2}{10}$ 1731; g. m. Elisabeth v. Ehrenschild (1664—1729) $\frac{1}{1}\frac{3}{2}$ 1680. (Benzons Stamtavler, Geh. Ark., og O. H. Møller, Cimbria literata).

⁷⁾ Kr. V Dagsreg. 2. Juli 90.

«det Juliske regement og skulde gaa til Catalanigen huor intet for hannem var at lere». Gesandten skulde derfor stræbe hen til, at det tillodes ham foreløbig at forblive i Flandern. Man maa nu indrømme Kongen, at Katalonien ikke var nogen god Skole for en ung Mand, der skulde studere den store Krig; men denne Omstændighed var dog ikke hans «principaliste reflection», nej det værste var, at Frands Juel var «meget infecteret aff den gamle races original peche»¹⁾ og var mistænkt for at have «chanjeret religionen». Der var saaledes Grund til at befrygte, at «han maatte inspirere den vnge Guldenlev mange unde sentimente, i det minste confirmere de som andere kanscke hannem allerede haffuer wildett ved bringe», en Fare som «billigensz i tiden» burde forekommes.

Det var imidlertid en temmelig kilden Sag at afslaa en allerede modtagen kongelig Gave, særlig naar det var «den stoere Monarch», der var Giveren. Meyercrone fik selvfølgelig Ordre til at «insinuere» Sagen med den størst mulige «adresse», og det varede derfor noget, inden han kunde besvare Jessens Skrivelse. Den ^{22. Juli}_{1. Aug.} 92 var han kommen saa vidt med sine Undersøgelser, at han kunde give Oversekretæren en Oversigt over Sagernes Stilling²⁾. Uagtet Skrivelsen er noget diffus, skal den her meddeles fuldstændig; den gjengives i Oversættelse, da Originalens Sprog, der er nogenlunde godt Fransk, ikke frembyder noget af Interesse.

«De kan stole paa, at jeg skal anstrenge mig til det yderste for til Hs. Majestæts Tilfredshed at udføre det, som De efter hans Ordre har paalagt mig, nemlig at søge at skaffe Hs. høje Excellence et andet Regiment end Juels, og at stræbe hen til, at han faar Tilladelse til at forblive i Flandern, som er den virkelige Krigsskueplads. Men, hvad den første Sag angaar, forudser

¹⁾ Arvesynd.

²⁾ Meyerers til Jessen $\frac{1}{8}$ 92. Geh. Ark.

jeg, at den vil støde paa saa store Vanskeligheder, at jeg ikke har villet fremsætte nogen Anmodning derom, og jeg har ment, at det vilde være rigtigst at afvente nærmere Ordre fra Dem, førend jeg foretog et Skridt, som maaske ikke engang vilde falde heldig ud, og som ikke senere kunde gjøres om igjen. Jeg har aldrig haft Indtryk af, at det var Hs. allerkræfteligste Majestæts Hensigt at tvinge Hs. høje Excellence til at rejse til Katalonien for at tjene der; jeg troer tvertimod, at det er Meningen at lade Regimentet Juel komme til Flandern; hvad der har bevirket, at dette ikke er sket endnu iaar, er ene Hensynet til den fremrykkede Tid. Jeg talte derom med Hertugen af Luxembourg Dagen før hans Afrejse til Armeen, og det lod til at være den almindelige Mening, at der ikke kunde være Tvivl om, at nævnte Regiment til næste Aar for Hans høje Excellences Skyld vilde blive beordret til Flandern. Efter at have modtaget Deres Brev, har jeg for større Sikkerheds Skyld søgt nærmere Oplysninger hos Hr. Barbézieux. Jeg forklarede ham, af hvilke Grunde Hs. Maj. ønskede at H. h. E. ikke før eller senere blev bortkommanderet fra den flanderske Krigsskueplads, men han svarede i en forbavset Tone, at Kongen ikke havde tænkt paa at hindre H. h. E. i at gjøre hele det indeværende Aars Felttog med i Flandern. Der var kun Tale om, at han, naar Felttoget var endt, skulde gjøre et lille Besøg i Katalonien for at se sit Regiment. Naar han var kommen tilbage derfra, kunde man altid træffe nærmere Bestemmelse med Hensyn til Regimentets fremtidige Anvendelse. Barbézieux vilde intet foregribe med Hensyn til en Sag, som i Reglen først ordnedes, naar Felttoget var til Ende. Men der er Sandsynlighed for, at man let kan opnaa, at Regimentet kommer til at tjene i Flandern.

Hvis man under disse Omstændigheder vil fremsætte Anmodning om, at H. h. E. maa faa et andet Regiment, hvilken anden Grund kan jeg da anføre end Juels Person? Men hvad den Sag angaar, saa troer jeg, at

man snarere vil kunne opnaa, at Juel bliver forsat og anvendt andetsteds ¹⁾. Hvis jeg derimod beder om et andet Regiment, vil Kongen af flere Grunde blive ubehagelig berørt deraf. Hs. h. Ex. har jo takket Hs. Maj. for dette Regiment, og Kongen har foresat sig at danne et Regiment, saa vidt muligt sammensat af Danske, men dertil er kun nævnte Regiment egnet. Hs. allerkr. Maj. vil gjøre det til et «Régiment Royal de Danemarck», men dertil kan intet andet Regiment bruges, og Kongen vil tage det meget ilde op, om man lægger ham Vanskeligheder i Vejen istedetfor at lette Udførelsen af hans Plan. Alt dette skal dog ikke hindre mig i at handle efter Ordre; men jeg har anset det for min Pligt at sætte Dem grundig ind i Sagerne og vise Dem, hvorledes de staa. Jeg har intet at sige om den omtalte «pesche originel», som kunde smitte ham (Gyldenløve). Troer De ikke, at der er meget faa Folk af hans (Juels) Race, der ere helt fri for denne Fejl, og at Forskjellen kun ligger i, at nogle bedre forstaa at skjule den end andre? Jeg maa dog give Juel det Vidnesbyrd, at han, saa snart han fik at vide, at Hoffet vilde skjænke Hs. h. Ex. hans Regiment, ikke blot har erklæret sig rede til uden Modvillie at staa under ham, men ogsaa med Iver og Interesse har stræbt at gjøre alt, hvad der kunde tjene til Hs. h. Ex. Fordel i denne Sag. Jeg kan ikke svare for Juels Følelser overfor Religionen, men officielt har han ikke skiftet Tro; om han hemmelig har gjort det, skal jeg snart faa at vide og skal saa i sin Tid melde det til Dem ²⁾.)»

¹⁾ Allerede i April havde Martangis henledet Opmærksomheden paa dette Punkt. Han foreslog, at Juel udnævntes til brigadier og ansattes som Guvernør eller Inspektør. (Mart. au Roy $\frac{8}{4}$ 92-Geh. Ark.).

²⁾ Først langt senere antyder Meyercr. at Juel er Katolik. (Meyercr. Relat. $\frac{1}{2}$ Aug. 97. Geh. Ark.)

Nogle Dage efter, at Meyerchrone havde udfærdiget denne Skrivelse, fik han Bjelkes tidligere omtalte Brev. Han skrev da paany til Jessen og sendte ham tillige en Afskrift af den Del af Oberstens Brev, der vedrørte Gyldenløve ¹⁾. Sagen var nu bleven yderligere kompliceret, skrev han; det var nu næsten umuligt at gjøre noget Skridt for at skaffe Gyldenløve et andet Regiment. Der var vel heller ingen Grund til at gjøre noget Forsøg i denne Retning. Hs. høje Excellence var jo tilfreds med dette Regiment og havde intet imod at rejse til Katalonien. Det drejede sig jo ogsaa kun om en lille Rejse til dette Land, man var villig til at anvende Regimentet i Flandern, noget Juel tidligere forgjæves havde søgt at opnaa. Under disse Omstændigheder vilde det gjøre det uheldigste Indtryk, hvis man vilde insistere paa at faa et andet Regiment.

Jessen refererede Sagen for Kristian V, der ganske billigede Meyerchrones Opfattelse. Den $\frac{4}{14}$ Aug. fik Gesandten Ordre til intet videre at foretage, da man havde opnaaet det vigtigste, nemlig at Gyldenløve fik Lov til at blive i Flandern. Spørgsmaalet om Juel vilde nok klare sig med Tiden ²⁾.

Meyerchrone havde allerede omtalt, hvor fornuftig Juel tog Sagen, og Kristian V fik snart et yderligere Bevis paa, at der fra den Side ikke vilde blive gjort formelle Vanskeligheder. Den $\frac{25. \text{ Juli}}{4. \text{ Aug.}}$ 92 skrev Obersten nemlig følgende meget underdanige men dog værdige Skrivelse ³⁾:

4 Aoust 1692 Camp de Morillas en Catalogne.

Sire!

Je prends l'hardiesse de faire paraistre celluici devant Vostre Majesté pour l'insinuer que le Roy que j'ay l'honneur de servir avec la permission

¹⁾ Meyerchr. til Jessen $\frac{4}{8}$ 92. Geh. Ark.

²⁾ Jessen til Meyerchr. Reg. $\frac{4}{8}$ 92. Geh. Ark.

³⁾ Juel til Kongen $\frac{4}{8}$ 92. Geh. Ark.

de vostre Majesté¹⁾ a donné à Monsieur de Guldenlew le Régiment que j'ay commandé jusques à présent. Quoique ce soit une chose fort honorable pour un gentilhomme d'havoir un Régiment dans cette service qui porte son nom, je ne laisse pas d'en faire un sacrifice au contentement de M. de Guldenlew sans me faire aucune violence, me faisant honneur et plaisir de me rendre son subalterne, et supplie bien humblement vostre Majesté d'estre persuadée que je recevray par tout pays celui qui porte le sang de mon souverain et que je vivray autrement avec Monsieur de Guldenlew que tout autre homme que ce pût estre. Le régiment devra porter le nom de Royal Danois à quoi j'espère que vostre Majesté aura nulle répugnance. Mon application entière sera qu'il puisse faire toujours honneur à la nation et au nom qu'il portera, j'espère d'y parvenir d'autant plus aisément que Vostre Majesté en considération de celui qui commandera le régiment aura sous main quelque connivence pour des recrues ce qui rendront M. Guldenlew fort agréable en cette cour; et ce sera un régiment dont votre majesté pourra un jour disposer avec le consentement de part et d'autre, quand son service pourrait le demander. La grâce que je demande très humblement pour mon particulier c'est que servant icy avec la permission et l'agrément de vostre Majesté elle veuille bien me faire la grâce de m'accorder de sa main que mes services icy pourront estre contés pour l'ancienneté dans ses troupes afin que rien ne me soyt disputé là dessus quand j'auray un jour l'honneur d'y retomber. J'espère cette grâce de Vostre Majesté et la supplie bien humblement de

¹⁾ Udhævelserne ere af Forf., der ogsaa her som andetsteds har tilføjet de nødvendige Akcenter.

croire qu'elle ne trouvera pas parmi ses sujets un
qui soit avec plus de zèle et soumission que je
seray tant que je vivray

Sire

de Vostre Majesté

le plus humble et plus fidèle

sujet et serviteur

de Juel.

At Juels Brev ikke var et Raab i Ørkenen, vil det følgende vise. Det vil dog være hensigtsmæssigt først at omtale de Omstændigheder, der stode i Forbindelse med Gyldenløves Overtagelse af Regimentet.

Kristian V synes ikke at have haft nogen stor Tro til, at det skulde lykkes Meyercrone at skaffe Gyldenløve et andet Regiment; thi allerede $\frac{1}{2}^{\frac{2}{2}}$ Juli¹⁾, altsaa før Meyercrones Svar paa Jessens gehejme Skrivelse (se Side 353) var modtaget, «gick order til Guldenlew at vie vilde at ob. Trampe skulde gaa hannem til hande intil hand fuldkomelig war etableret hos sit regement, som Kongen aff Franckrig hannem haffde foreret i Catalonien. Og til oberst Trampe iligemade om det samme at følge med og see til at alting vedbørent kunde tilgaa, saa og at beskrive Frans Juls person for Guldenlew, icke for meget at følge hans maximer, og derhosz ad vare F. Jul, at hand sig i mod Guldenlew saaledis comporterer som hans charge og vnderdanigste schuldighed gemesz were kunde».

Kopier af de to Ordre findes i Gehejmearkivet²⁾, men disse lange Aktstykker skulle ikke fuldstændig gengives her, da Kongen som sædvanligt skarpt og koncist har gjengivet Hovedindholdet i sine egenhændige Dagsregistre. I sin Skrivelse til Gyldenløve forklarede Kongen, hvorfor han ønskede, at Trampe skulde rejse med til Katalonien. Det var nemlig nødvendigt, at en gammel

1) Kr. V Dagsreg. $\frac{1}{7}^{\frac{2}{2}}$ 92.

2) Expederede Sager $\frac{1}{7}^{\frac{2}{2}}$ 92.

routineret Officer varetog hans Interesser ved Overtagelsen af Regimentet, for at ikke mulige Forsømmelser skulde foraarsage senere Ubehageligheder. Derfor lagde Kongen ogsaa sin Søn paa Hjertet «dasz du dich nach seinen guten rathen welchergestallt das Commando weiter zu deinem Ruhm und Aufnahme wie auch des Regiments selbsteigenen wohlfahrt musz geführet werden bestmöglichst zu richten und zu verhalten hast».

Trampe lagdes det særlig paa Sinde at paase, at Gyldenløve blev indsat som virkelig Chef. Derhos fik han Ordre til at meddele Juel, at Hs. Majestæt ingenlunde tvivlede om, at han vilde forstaa at komportere sig overfor sin ny Chef, men han skulde dog vide, «dasz wir ein allergnädigstes gefallen darab schöpfen werden, wenn wir das allezeit vernehmen mögen, dasz er eine solche conduite führe wie es zu nutz und besten besagten uns. nat. Sohns in alles gereicht. Inmaszen wir auch seine unterthänigste devotion so er in diesz faal als ein unserer unterthäner zeigen wirt in kgl gnaden ernehmen wollen.

Det havde vist været Gyldenløve kærere, om Bjelke var blevet hans Ledsager; thi han synes ikke at have staaet i noget synderlig godt Forhold til Trampe. Som dansk Adelsmand og «bon français», som Martangis kaldør ham, vilde Bjelke maaske ogsaa have været bedre skikket til at ordne Gyldenløves Forhold til Juel og til de franske Militærautoriteter paa en betryggende Maade. Han var imidlertid engageret paa anden Vis. Kristian V havde nemlig besluttet sig til at lade Kongen af Frankrig «congratulere» til Erobringen af Namurs Citadeller «ved ob. Bielke og at giffue Mejerchrone ordere til at introducere hannem til kongen af Franc.»¹⁾ Dette Skridt blev særdeles gunstig optaget, ikke mindst fordi Kongen

¹⁾ Kr. V Dagsreg. $\frac{1}{7}$ 92.

ikke havde ladet Vilhelm III gratulere til Sejren ved la Hogue ¹⁾).

Den ^{27. Juli}_{6. Aug.} forlod Gyldenløve med Følge Luxembourg's Armee; i Mons ²⁾ forlod Bjelke Selskabet og rejste direkte til Paris, hvortil han ankom ^{29. Juli}_{8. Aug.} ³⁾. Øjemedet med hans Sendelse var ikke blot at lykønske Ludvig XIV; han skulde tillige «tacke Kongen af Franc. for hansz godhed imod Christian Guldenlew» ⁴⁾, og sluttelig havde denne sidste paalagt ham at paaskynde Patenternes Udfærdigelse. Bjelke satte sig strax i Forbindelse med Meyercrone, der blev meget glad over, at han fuldstændig billigede hans Opfattelse af det meget omtalte Regimentsspørgsmaal.

Efter at Croissy havde meddelt Meyercrone, hvilken Dag Ludvig XIV vilde modtage den danske Oberst, begav denne sig til Versailles. Kongen modtog ham meget naadig og bad ham ved sin Hjemkomst tolke for Kongen af Danmark de Følelser, Frankrigs Konge nærede for ham; det var «des sentimens de haute estime et d'amitié particulière» ⁵⁾. Dernæst talte han med megen Venlighed om Gyldenløve og sagde, at Luxembourg havde berettet om hans Tapperhed ved Stenkerque, og sluttelig henvendte han nogle meget smigrende Ord til Bjelke personlig: at Luxembourg ogsaa havde fremhævet hans Tapperhed, kunde ikke undre nogen, da man var vant til at se ham optræde med Bravour. Som synligt Bevis paa, at man satte Pris paa hans Fortjeneste, lod Kongen ham overrække en Gulddaase, besat med Diamanter og prydet med Hs. allerkrysteligste Majestæts Portræt. Kristian V fik snarest Underretning om Audiensen og no-

¹⁾ Martangis au Roy ^{1⁵}/₇ 92. Geh. Ark. Martangis au baron d'Asfeld ^{1⁹}/₇ 92. Geh. Ark.

²⁾ Bjelke til Kongen ⁶/₈ 92. Geh. Ark.

³⁾ Meyercr. Relat. ¹/₁₁ Aug. 92. Geh. Ark.

⁴⁾ Kr. V Dagsregistre ¹/₇ 92.

⁵⁾ Audiensen er gjengivet efter Meyercr. til Jessen ⁸/₁₈ og ^{1⁹}/₂₉ Aug. 92. Geh. Ark.

terer den $\frac{23. \text{ Aug.}}{2. \text{ Septbr.}}$, «at oberste Bielke haffde afflagt sin compliment og at kongen hannem derpaa hel obligent haffde suaret» ¹⁾).

Bjelke pressede paa i Krigsministeriet for at faa Patenterne udfærdigede ²⁾. Da Meyercrone paa given Foranledning havde afgivet den Erklæring, at alle, der bare Navnet Gyldenløve, i Danmark beklædte en Rang, der var højere end enhver Adelstitel, og at de endog vilde have staaet over Hertuger, hvis saadanne havde existeret i Landet, blev det besluttet, at Gyldenløve i Patenterne skulde kaldes «Nostre Cousin». Den $\frac{4}{14}$ August udstedtes et Patent, ifølge hvilket Regimentet Juel fremtidig skulde benævnes Royal Danois, og næste Dag underskrev Ludvig XIV Gyldenløves og Juels Patenter som colonel og som colonel-lieutenant.

I det førstnævnte Patent ³⁾ udtaltes det, at Hs. Majestæt for at opmuntre og belønne de dygtige fremmede Officerer, der frivillig havde forladt deres Fædreland for at tjene ham, havde besluttet at tillægge Regimentet et fast Navn. Fremtidig skulde det hedde Royal Danois, og dette Navn skulde figurere paa alle Marchebestemmelser, Patenter og andre skriftlige Udfærdigelser, der vedrørte Regimentet.

Det maa her erindres, hvilken Betydning der laa i Ordet «Royal»; det indeholdt jo en Garanti for Regimentets fortsatte Bestaaen.

Det vil være nødvendigt at gaa nærmere ind paa Gyldenløves og Juels Patenter; thi den Maade, hvorpaa de vare affattede, rummede Fare for fremtidige Konflikter og gjorde fra første Færd den unge Obersts Stilling uholdbar. Gyldenløves «commission» lyder saaledes:

¹⁾ Kr. V Dagsreg. $\frac{2^3}{8}$ 92.

²⁾ Meyercr. til Jessen $\frac{8}{18}$ Aug. 92. Geh. Ark.

³⁾ Kopier af samtlige 3 Patenter findes i Geh. Ark. blandt indkomne Sager for Oktbr. 1692. De ere næppe aldeles korrekt afskrevne i orthografisk Henseende, men Forf. har dog ment at burde gjen-give dem, som de foreligge.

«Louis par la grâce de Dieu Roy de France et de Navare. Nostre cher et bien amé Cousin Christian de Guldenleu salut; désirant pourvoir à la charge de Colonel du Régiment Royal Danois d'Infan^{rie} qui a porté jusqu'à présent le Nom de s^r de Joul auquel nous avons bien voulu donner en considération de ses services le commandement dudit Régiment en qualité de Colonel-lieutenant d'iceluy, et voulant remplir ladite charge de colonel d'une personne dont les grandes et recommandables qualités nous soient bien connues Nous avons cru que nous ne pourrions faire pour cette fin un plus digne choix que de vous pour les témoignages qui nous ont été rendus de vostre valleur expérience au fin de la guerre ¹⁾ vigilance et sage conduite et pour la confiance particulière que nous prenons aussy en vostre fidélité et affection à notre service. Par causes et autres à ce nous mouvans nous avons commis ordonné et établi, commettons, ordonnons et établissons par ces présentes signées de notre main Colonel dudit Régiment Royal danois d'Inf^{rie} et capp^{ne} de la 1ère compagnie d'ycelui pour en ladite qualité de colonel commander ledit régiment Exploiter sous Notre autorité et sous celle de nos lieutenants généraux la part et ainsy qu'il vous sera par Nous ou eux commandé et ordonné pour notre service et Nous vous ferons payer Ensemble les officiers et soldats dudit Régiment des Etats apointemens et soldes qui vous seront et à eux deubs ²⁾ Suivant les montres et revues qui en seront faites par les com^{aires} et con^{eurs} des guerres à ce départis tant et si longuement que ledit Régiment restera sur pied pour nostre service donnant la main à ce qu'il vive en si bon ordre et police que nous n'en puissions recevoir de plaintes. De ce faire vous donnons pouvoir, commission autorité et mandement spécial. Mandons à tous les capp^{nes} officiers subalternes

¹⁾ d. v. s. i den højere Krigskunst.

²⁾ d. v. s. dus.

sergents et soldats dudit Régiment devans recevoir et faire reconnaître en ladite charge de Colonel et à tous qu'il appartiendra qu' à vous en ce faisant soit obéy.

Car tel est nostre plaisir.

Donné à Versailles le 15 jour d'aoust l'an de grâce 1692 et de nostre regné le 50me. Louis.»

Juels Patent er næsten enslydende med Gyldenløves. For den første Dels Vedkommende behøver man kun at erstatte «Cousin» med «s^r de Joul», colonel med colonel-lieutenant og capitaine med capitaine-lieutenant. Ogsaa han roses for sine gode militære Egenskaber og sin Troskab mod Kongen. Han skal kommandere Regimentet «sous nostre autorité et sous celle de nostre bien cher et bien amé Cousin, Christian de Guldenleu». Slutningen af Patentet er ganske af samme Indhold som Oberstens. Juel skal administrere Regimentet, vaage over Disciplinen o. s. v. «Mandons à nostre cousin de vous recevoir et faire connaître en ladite qualité de colonel lieutenant et à tous qu'il apartiendra qu' à vous en ce faisant soit obéy».

Meyercrone fandt, at Gyldenløves Patent var særdeles fordelagtigt¹⁾. Det var en stor Ære at blive tituleret «Mon Cousin»²⁾ og at have en Oberst under sig. Ingen Udlænding siden Hertugen af Monmouth havde nydt en saadan Ære. Trampe misforstod Udtrykkene; han meddeler nemlig, at Juel skulde være Oberstløjtnant og Chef for Regimentets 2det Kompagni, medens Hs. høje Excellence skulde være Oberst og Chef for Livkompagniet; han raader dog til ikke at gjøre Fordring paa Regimentets «Revenuer»³⁾. Alt vilde have været saare godt, hvis Juel havde været lieutenant-colonel, men han var nu colonel-lieutenant, og som saadan var han Regi-

¹⁾ Meyercrone til Jessen $\frac{8}{1}$ og $\frac{19}{2}$ Aug. 92. Geh. Ark.

²⁾ Foruden fyrstelige Personer benævnedes enkelte høje Militære eller Gejstlige «Mon Cousin». Marschaller af Frankrig og Erkebispem af Paris hædredes paa denne Maade.

³⁾ Trampe til Harboe $\frac{29}{8}$ 92. Geh. Ark.

mentets Kommandør, medens Obersten i Grunden kun var Æreschef. De Regimenter, der tilhørte Prindsen af Blodet, kommanderedes af colonels-lieutenants, der fik Indtægterne. Gyldenløve kom dog ikke til at leve af Æren alene; han fik vel ikke Regimentets Indtægter, men han blev, som det senere skal vises, holdt skadesløs paa anden Maade.

Medens Bjelke og Meyerchrone i Paris søgte at varetage Gyldenløves Interesser paa bedste Vis, rejste denne omkring i Nordfrankrig. Den $\frac{1}{11}$ August var han i Lille, den næste Dag tog han til Dunkerque, først den $\frac{1}{2}$ August kom han til Paris¹⁾. En af Aarsagerne til den langsomme Rejse var Trampes Sygdom; ogsaa en anden af Gyldenløves Ledsagere, Kaptejn Moltke var syg²⁾. Obersten var meget kjed af det ham overdragne Hverv. I sine Breve til Harboe klager han over den lange Rejse, de store Udgifter og sin slette Helbredstilstand. Han lod ogsaa til ikke at have let ved at omgaas Gyldenløve, der ikke gjerne fandt sig i hans Formynderskab, men let blev «schalue» og tog «ombrage» af alt. Han bad derfor meget om at blive kaldt hjem, naar han havde set Gyldenløve indsat som Chef for Royal Danois, hvad Kongen allerede i sin Ordre af 12 Juli under visse Forudsætninger havde givet ham Udsigt til. Iøvrigt fraraadede Trampe ligesom Meyerchrone ethvert Forsøg paa at skaffe Gyldenløve et andet Regiment og udtalte Forvisningen om, at Juel vilde finde sig i alt.

I Paris forblev Gyldenløve kun nogle Dage; han var inkognito og opholdt sig mest sammen med Oberst Bjelke i Meyerchrones Hus³⁾. I de første Dage af September (ny Stil) tiltraadte han Rejsen over Lyon til Katalonien. Inden Afrejsen var det blevet ham betydet, at det var rettest, at han selv efter Hjemkomsten anmodede

¹⁾ Trampe til Harboe $\frac{1}{8}$ og $\frac{2}{8}$ 92. Geh. Ark.

²⁾ Bjelke til Kongen $\frac{6}{8}$ 92. Geh. Ark.

³⁾ Meyerchrone til Jessen $\frac{5}{9}$ 92. Geh. Ark.

Ludvig XIV om, at hans Regiment maatte blive beordret til Flandern, men fra Lyon skrev han til Meyercrone og bad ham om i hans Navn at fremsætte dette Ønske ved Hove. Gesandten røgtede sit Ærinde, og Kongen svarede: «Je suis bien aise d'obliger par là Monsieur de Guldenleu surtout si cela peut faire plaisir au Roy votre Maistre». Meyercrone mente at kunne forsikre, at dette i høj Grad vilde glæde hans Konge, og i sin Relation til denne henstillede han, at det vilde være af god Virkning, om Hr. Martangis fik et Par forbindtlige Ord i den Anledning ¹⁾).

Den $\frac{3}{13}$ Oktober ankom Gyldenløve til Perpignan ²⁾), og den næste Dag meldte han sig i Hertugen af Noailles's Hovedkvarter og foreviste sin Bestalling. Felttoget var allerede endt, og Tropperne vare i Færd med at rykke i Vinterkvarter. Inden Ankomsten til Perpignan havde Gyldenløve mødt sit Regiment, der var paa Marche til Pont St. Esprit i Languedoc, hvor det skulde afvente nærmere Ordre. Der var nemlig Tale om, at det midlertidig skulde anvendes paa den sydøstlige Krigsskueplads, hvor Felttoget endnu ikke var endt ³⁾). Trampe fandt Regimentet i ret god Stand, og Juel lovede i alle Retninger at føje sig efter Kongens Befalinger. Fra Perpignan rejste Gyldenløve til Montpellier for der at slutte sig til sit Regiment, medens Trampe, der havde faaet Ordre til at begive sig til Danmark efter fuldbragt Hverv ⁴⁾), tiltraadte Hjemrejsen.

Royal Danois kom næppe til at optræde i Dauphiné; thi Hertugen af Savoyen, der havde ført Krigen over paa fransk Grund, havde allerede medio September (ny Stil) tiltraadt Tilbagetog ⁵⁾). I Begyndelsen af December

¹⁾ Meyercr. Relat $\frac{9}{19}$ Septbr. 92. Geh. Ark.

²⁾ Trampe til Kongen $\frac{1}{10}$ 92. Geh. Ark.

³⁾ Meyercr. Relat. $\frac{9}{19}$ September og Trampe til Kongen 14 Oktbr. 92. Geh. Ark.

⁴⁾ Exped. Sager $\frac{30}{8}$ 92. Geh. Ark.

⁵⁾ Henri Martin B. XVI S. 221.

meldes det fra Provence: «Le régiment de Royal Danois a été dans ce pay ici mais sa haute Excellence de Guldenleu a optenu d'aller en Flandre où il se plait aparament mieux que dans ce pay ici» ¹⁾).

Medens de franske Generaler og Oberster plejede at tilbringe Vinteren i Paris og Versailles, forblev Gyldenløve efter Kristian V.s udtrykkelige Ordre ved sit Regiment. Ved Hoffet fandt man, at det var højst besynderligt, at en ung Mand af saa høj Byrd foretrak Soldaterlivet for Hoffivet. Det kunde da ikke være af Sparsommelighedshensyn, thi det maatte absolut være kostbarere at holde aabent Bord for Regimentets Officerer end at «gjøre sin Kur» i Versailles ²⁾. Kronprinds Frederiks Besøg i Frankrig gav dog Anledning til, at Gyldenløve et Par Gange maatte forlade Regimentet. Den ^{22. Novb.} 92 beordrede saaledes Kristian V ham «til at han fra Angiers nar han haffde gjort sin opwartning hosz pr. Friederich, at begiffue sig strax til sit regement igen som kongen aff Franckrig hannem haffuer anbetrod og naar pr. Fried. kom til Paris da igen sig der indfinde og effter hansz bortreise sig igen hos sit regement in finder» ³⁾. Under sit Besøg i Paris modtog Gyldenløve den 10. Januar (vistnok gl. Stil) af Kronprindsens Haand Elefantordenens Insignier ⁴⁾, som Kongen havde sendt til Prinds Frederiks Ledsager, Hans Henrik Ahlefeldt ⁵⁾. Den unge Ridder antog Valgsproget «Et manu et mente» ⁶⁾.

Gyldenløves Forhold til Juel synes i Begyndelsen at have været godt. I det mindste fik denne snart de Ønsker opfyldt, som han havde ytret i sit Brev til Kristian V. Gyldenløve fik sin Farbroder Ulrik Frederik til

¹⁾ H. Suhm til Harboe $\frac{5}{12}$ 92. Geh. Ark.

²⁾ Meyererone til Jessen $\frac{6}{3}$ 93. Geh. Ark.

³⁾ Kristian V.s Dagsreg. $\frac{2}{11}$ 92. Geh. Ark.

⁴⁾ Inskription paa Katafalken ved Gyldenløves Jordefærd (Masius Traurrede Bilag).

⁵⁾ Kristian V.s Dagsreg. $\frac{1}{12}$ 92.

⁶⁾ Anker: Generalspers. S. 107.

at interessere sig for Rekrutteringsspørgsmaalet, og den $\frac{1}{2}$ ⁸ Decbr. 92 bevilgede Kongen «pag statholder i Norge U. F. Guldenlew memorial at ham motte tilladisz at anwerbe paa grentzerne til en par hundre mand til C. Guldenlew recruter i Frankrig, og at hand maatte sette dem saa lenge til vnderholdning hos de nordiske¹⁾ regementer intil hand kunde efterhaanden sende dem bort . . . saa haffuer jeg med egen hand derpaa schreffuet att jeg dermed war til fredz og att det matte foralting scke vdi alt stilhed saa meget mueligt were kunde»²⁾. Denne store Hemmelighedsfuldhed er vel Aarsagen til, at man veed saa saare lidt om denne Hvervning. Den fandt imidlertid Sted, og endel Nordmænd ankom i Løbet af Sommeren 1693 til Royal Danois. Selvfølgelig rygtedes det snart hos Fjenden, og Kong Vilhelm tog det meget ilde op. Han anslog deres Antal til 600 Md. og vilde ikke lade sig berolige af Hertugen af Würtemberg, der forsikrede, at der kun kunde være Tale om 200³⁾. At der ogsaa senere blev hvervet i Norge til Gyldenløves Regiment er sikkert nok; det fandt naturligvis Sted med Kongens Samtykke, om end i største Stilhed. I det følgende vil der blive Lejlighed til nærmere at omtale en saadan Hververrejse.

Juels andet Ønske blev ogsaa opfyldt. «Den 25de Febr. 1693 bekom Frans Jul, som er i Franckrig, eit patent, at han dog sckal nyde sin rang og prerogativer lige saa fuld som hand her vdi tjeneste haffuer weret og continueret om han engang igen kom»⁴⁾. Patentet lyder saaledes⁵⁾:

«Wir Christian der Fünfte u. s. w. Thun kundt: demnach wir für einigen Jahren hero unszerm obristen zu fusz und lieben getreuen Frantz Jueln auf allerunterth. Ansüchen allergnädigste Erlaubnisz und Vergunstigung

¹⁾ D. v. s. norske.

²⁾ Kristian V's Dagsreg. $\frac{1}{13}$ 92.

³⁾ Würtemberg til Harboe $\frac{7}{7}$ 93. Geh. Ark.

⁴⁾ Kristian V.s Dagsreg. $\frac{2}{2}$ 93.

⁵⁾ Exped. Sager $\frac{2}{2}$ 93. Geh. Ark.

beygeleget sich in auswertiger Potentaten Kriegsdiensten zu begeben als welcher er denn darauff mit unserm allergnädigsten Willen und Genehmhaltung in Frankreich würcklich angenommen auch sich darinnen noch bisz dato befindet, und nun solchergestalt weillen er von uns keinesweges verabschiedet sondern wie obgemeldet nur bloz zu berührtem fremden Kriegsdiensten allergn. beuhrlaubt worden nichts anders dann der billigkeit gemäsz dasz er dieser seiner Abwesenheit und auswärtigen Bedienung wegen, wenn er heute oder Morgen wieder heimkommen möchte, in keinem wege oder weise einen abgang oder Nachtheil leyde. Als haben wir hiemit damit vorgedachter Obrister Juel deszen umb so viel mehr versichert seyn könne durch diesen unsern oflenen Brief allergn. verordnen und befehlen wollen, dasz derselbe in allen bey uns alhier sich zutragenden künftigen begebenheiten und vorfällen als ein in unserm Eyd und Pflicht beständig beygebliebner Obrister thatlich considerirt werden auch den Rang und Vorzug und mit Recht hierin weiter zu stehen die prærogativen nach dem dato der von uns ihm in dieser Charge vorhin allergn. erteilten bestallung für andere jüngere obristen in unserm diensten je und allewege ohne die geringste beeinträchtigung oder Eingriff nach wie vor beybehalten und genieszen sollen. Wonach sich aller und jeder denen dieser angehet alleruntherthänigst und gehorsamst zu rechten haben.

Christian.

Nogen fuldstændigere Oprejsning kunde Juel vel ikke ønske sig¹⁾. Enhver Anklage for Forræderi maatte forstumme overfor dette aabne Brev. Uheldigvis forspildte han snart Kongens Gunst ved at træde i et mindre godt Forhold til Gyldenløve.

I pekuniær Henseende blev Gyldenløve ret vel stillet.

---

¹⁾ Juels Navn findes dog ikke i de danske Militær-Etater for 1694 og følgende Aar.

I Gage fik han 6000 livres¹⁾, og en lige saa stor Sum fik han i Erstatning for Regimentets Indtægter²⁾; hele Summen er omtrent 60,000 Frcs. i Nutidens Penge³⁾. Han fik frit Kvarter overalt og var ikke forpligtet til at holde aabent Taffel for sine Officerer. Alle Udgifter, der vedkom Regimentet, afholdtes af Kongen af Frankrig; Royal Danois var saaledes et meget privilegeret Regiment. Gyldenløve skulde kun afholde de Udgifter, der vedkom hans «*equipage particulier*»⁴⁾.

Hvis denne Udgiftspost ogsaa har indbefattet de personelle Adjutanter Underhold, kan den have været betydelig nok; thi der var ikke faa Officerer, der fulgte «den unge Gyldenløve» som Volontærer uden at forrette egentlig Tjeneste og altsaa uden at hæve Gage. Foruden Trampe, der 1694 gjenoptog sin Funktion som Mentor for Hs. høje Excellence, stode Kaspar Gotlob Moltke⁵⁾, Henrik Brahe⁶⁾, Heinrich Pultz⁷⁾, Severin Hiort⁸⁾;

1) Meyercrone til Jessen $\frac{7}{17}$ April 93. Geh. Ark.

2) Meyercrone til Jessen $\frac{3}{3}$ 93. Geh. Ark.

3) Dussieux l'armée en France B. II S. 174.

4) Meyercr. Relat. Marts 93 passim. Geh. Ark.

5) Søn af dansk Kaptejn Kl. Joach. M. og Krist. Amalie Moltke, f. 1668, var 1691 Kaptejn i Gyldenløves Følge, 95 Kaptejn i Norge, 96 Major, 97 Oberstlt., 1700 Afsk. og Amtmand i Smaalshnene, 1708 Etatsraad og Amtmand paa Møen, død 1728, g. m. Ulr. Aug. v. Haumann, barnløs. (Meyercr. Rel. 91. Indkomne Breve 92. Norske indk. Sager 96. Geh. Ark. Norske Saml. B. II S. 137. Langhorn: De danske Moltker S. 18).

6) H. Br. til Engelsholm og Hvedholm, f. $\frac{21}{7}$ 1670, d. $\frac{21}{11}$ 1725, Søn af Preben B. og Susanne Gjõe, g. m. Henricca Sofie Bille. (Hofman Fundat. B. I S. 324). B. forlod Regimentet 1694 og blev $\frac{11}{2}$ s. A. Kaptejn i Regimentet Sjælland. (Indk. Sager $\frac{7}{12}$ 91).

7) Født i Sachsen, naturaliseret $\frac{11}{5}$ 1686, død som Oberstlt. i Norge 1697, g. m. 1) Mette Sophie (Hansdatter) Schadel, 2) Bolette Hovenbech. (Bentzon Stamtafler. Pers. Tidsskr. B. III S. 179. Norske Saml. B. II S. 136—37.)

8) Vistnok Søn af Landsdommer Jesper Sørensen H. og Anna Bülcke, der senere blev gift med General Andreas Harboe; var 1686 Fyrværker i Artilleriet (meddelt af Kapt. H. W. Harbou), 1688 stod

og Johan Werner Akkeleie¹⁾ samt Heinrich Harloff²⁾ til forskjellige Tider i Royal Danois's Stab. Endelig havde Regimentet en luthersk Feltpræst, hvad der blev betragtet som en stor Begunstigelse. Den første Præst hed Bonaventura Kragh (Crag, Cragge, Krahe). Han blev 1694 Legationspræst ved det danske Gesandtskab i Paris³⁾.

Gyldenløve stod i det Hele højt i Ludvig XIV.s Gunst. Kongen bifaldt hans tjenstivrige Forbliven ved Regimentet⁴⁾, han indbød ham til som Gjæst at overvære en Revue ved Chantilly⁵⁾ og udmærkede ham paa en saadan Maade, at de franske Myndigheder maatte gjøre alt for at varetage hans Interesser. Gyldenløve fik endog sin Gage punktlig udbetalt⁶⁾.

Felttoget 1693 begyndte sildig. Først i den sidste Halvdel af Maj (ny St.) var den franske Hær koncentreret om Mons. Operationsobjektet var Liège, som Kongen selv vilde belejre med 48 Batailloner, 109 Eskadroner og 2 Batailloner Artilleri, medens Marschallen af Luxembourg med 78 Batailloner og 152 Eskadroner skulde dække Belejringen. Royal Danois hørte til Marschallens Armee; det stod i Brigade med Regimentet Anjou, hvis Chef, Marquis de Hautefort fungerede som brigadier. Re-

---

han i Dron. Rgt., 1690 Prmlt. i Garden, 1692 Kapt. i Pr. Kr. Rgt. Han deltog som Brigademajor ved de danske Auxiliærtropper i den spanske Arvefølgekrig og skattedes meget af Prinds Eugen. 1709 Oberstlt., 1710 Oberst og Chef for Tronhj. Inf. Rgt., død 1717 (Etaterne og •militærisk Bibliothek•).

¹⁾ F. 1674, død 1692. (Pers. Tidsskr. B. VI S. 215).

²⁾ Maaske Søn af Oberst Heinr. H., 1684 Major i Rgt. Sjælland, 1693 Oberst; død 1697, vistnok i Ungarn. (Militær Etater. Indk. Br. Okt. 97. Geh. Ark.)

³⁾ Meyerocr. Rel. 1694 passim. Geh. Ark.

⁴⁾ Meyerocr. til Jessen $\frac{1}{2}$ 0 Marts 93. Geh. Ark.

⁵⁾ Meyerocr. til Jessen $\frac{6}{3}$ 93. Geh. Ark.

⁶⁾ Meyerocr. Relat. $\frac{7}{17}$ April 93. Geh. Ark.

gimentes Plads var paa højre Fløj af 2den Træfning i Fodfolkets ordre de bataille¹⁾.

Den $\frac{15}{2}$ Maj kom Kongen til Quesnoy noget Syd for Mons, men her blev han syg og maatte holde sig i Ro 8 Dage. Armeen blev staaende uden at foretage noget, og Vilhelm III, der havde samlet sin Hær i Braband, fik Tid til at kaste 20,000 Md. ind i Liège, medens han med Resten af sine Tropper tog Stilling ved Parck, nær Louvain²⁾. Han havde kun ca. 50,000 Md. hos sig, og Ludvig XIV, der raadede over den dobbelte Styrke, kunde let have overvældet ham og derved endt Felttoget. Liège, Bruxelles, kort sagt, hele Belgien vilde da af sig selv være falden i de Franskes Hænder. Hele Armeen følte Øjeblikkets Vigtighed, og da Kongen $\frac{28. \text{Maj}}{7. \text{Juni}}$ havde ført Hæren til Gembloux, der ligger lige langt fra Mons, Liège og Louvain, mente alle, at Angrebet var forestaaende. Da skiftede Kongen pludselig Sind, erklærede, at han vilde rejse til Versailles, og beordrede Dauphin og Marschal Boufflers³⁾ til Tydskland med 20,000 Md. Forgjæves kastede Luxembourg sig for hans Fødder og besvor ham ikke at forsømme et gunstigt Øjeblik, der maaske aldrig mere vilde tilbyde sig; paavirket af Madame de Maintenon holdt Kongen fast ved sin ulykkelige Beslutning. Dauphin afmarcherede, og Kongen rejste for aldrig mere personlig at føre sine Hære i Marken. Men hans militære Prestige havde ogsaa lidt et Knæk, som den ingen-sinde kunde forvinde.

Skjøndt Luxembourg endnu raadede over 80,000 Md., turde han ikke angribe Kong Vilhelm, der stadig trak Forstærkninger til sig. Han vedblev da i over en Maaned at manøvrere mellem Louvain og Liège og lod sig ikke lokke bort af et Stød, som en Del af de Allieredes Hær

¹⁾ Beaurain: Hist. milit. de Flandre B. IV planche 1, 6, 22 samt H. J. Brun til Harboe $\frac{21}{6}$ 93. Geh. Ark.

²⁾ Gangen i Felttogene 1693—97 gjengives efter Henri Martin: Hist. de France B. XVI.

³⁾ Boufflers blev Marschal $\frac{17}{7}$ Marts 1693.

rettede mod Linierne mellem Lys og Escaut, hvorved Frankrigs Nordgrændse truedes. Den $\frac{1}{4}$ Juli toge de Franske den lille Fæstning Huy efter 6 Dages Indeslutning; Gyldenløves Regiment deltog i denne Belejring¹⁾.

Huy var en Etappe paa Vejen til Liège. Dette stod klart for Kong Vilhelm, der ilede denne Fæstning til Hjælp. Han kastede en større Styrke ind i Liège og søgte med Resten af sin Hær atter at naa Lejren ved Parck. Han naaede ikke sit Maal; Luxembourg, der lod, som om han vilde ile den truede Nordgrændse til Hjælp, skiftede pludselig Direktion og indhentede ham den $\frac{1}{8}$ Juli ved Neerwinden.

Hvis Luxembourg havde kunnet angribe samme Dag, havde han sikkert vundet en let Sejr, men en besynderlig Omstændighed var Skyld i, at han først kom til Neerwinden hen paa Eftermiddagen. De «gamle» Regimenter vare nemlig paa den Dag tilfældigvis bagest i Marchekolonnen, og da de erfarede, at man kunde vente at støde paa Fjenden, krævede de at komme frem i Teten; man føjede dem, men Marchen led en saadan Standsning, at Angrebet maatte opsættes²⁾.

De Allierede toge Stilling med højre Fløj til Neerwinden, venstre til Neerlanden. I Løbet af Natten indrettede de de 2 Landsbyer til Forsvar og forskandsede det mellemliggende Højdedrag. Stillingens Fløje vare støttede til vanskelig tilgængeligt Terrain; den var saaledes ikke let at angribe, men den havde den Ulæmpe, at Geetefloden løb tæt bag ved den og altsaa vanskeliggjorde Retræten.

Franskmændene begyndte Angrebet den $\frac{1}{9}$ Juli Kl. 9 om Formiddagen. Hovedangrebet rettedes mod Neerwinden, der toges efter 5 Timers haardnakket Kamp. Fodfolket tilvejebragte Aabninger i Forskandsningerne og

¹⁾ Masius Traurrede S. 78. Smlgn. Trelunds latinske Sørgetale S. 12 og Grunds Indb. $\frac{3}{7}$ 93. Geh. Ark.

²⁾ Beaurain B. IV S. 286. Puysegur B. II S. 286—87.

banede Vej for Rytteriet, der fuldstændiggjorde Sejren. Paa de Franskes højre Fløj, hvor Royal Danois befandt sig¹⁾, førtes en Række Kampe, der vel vare uden Betydning for Slagets endelige Udfald, men som vare blodige nok. Royal Danois stormede under Gyldenløve og Juels Kommando 16 Hegn og hjalp Regimenterne Asfeld og Navarra ud af en farlig Situation. Gyldenløve fremhævedes i Rapporten²⁾.

De Allierede skulle have efterladt 12,000 Døde og Saarede foruden 2000 Fanger. Men ogsaa de Franske havde lidt store Tab. Sejren skal have kostet dem 9000 Mand. Royal Danois havde 150 Døde og 30 Saarede³⁾. Blandt de sidste vare Kaptejnerne C. F. C. Bjelke⁴⁾ og K. G. Moltke, hvis Saar dog ikke vare betydelige⁵⁾. Løjtnant H. J. Brun af det danske Marineregiment, der synes at have fulgt Royal Danois i dette Felttog, erklærer, at Tabene ere rigtig opgivne for dette Regiments Vedkommende, men advarer imod at stole paa de andre Afdelingers Opgivelser, da man plejede at overdrive de Faldnes Antal for at skjule, at man før Slaget svingagtig havde vakante Numre i Kompagnierne.

Efter Slaget ved Neerwinden stod Vejen til Bruxelles aaben for de Franske, men Marschallen benyttede sig ikke deraf. Tilstanden i Armeen var nemlig ikke den bedste, Forplejningsvæsnet var i stor Uorden, og der skete grove Brud paa Disciplinen. Først den $\frac{30. \text{ Aug.}}{9. \text{ Sept.}}$ skred han til et offensivt Foretagende, idet han lod Charleroy berende af Marschal Villeroy. Til Belejringskorpset hørte Royal Danois, der havde Post udfor Fæstningens

1) Beaurain B. IV S. 290 pl. 16.

2) Grunds Indb. $\frac{3}{7}$ 93. Geh. Ark.

3) H. J. Brun til Harboe $\frac{1}{8}$ 93. Geh. Ark.

4) Kristian Frederik Kristian Bjelke, Broder til Kristopher B., havde 1693—94 Kompagni ved R. D. (se Bjelke til Harboe $\frac{8}{3}$ og $\frac{3}{8}$ 94, Danckwardt til Harboe $\frac{2}{9}$ 95. B.s Biografi findes i Dsk. biogr. Lex. B. II.

5) Grunds Indb. $\frac{3}{7}$ 93. Geh. Ark.

nordvestlige Front¹⁾. Regimentet var indlemmet i Brigaden Sorbec, og Gyldenløve fik Lejlighed til at kommandere som brigadier²⁾.

Belejringsarbejderne lededes af Vauban, der i sin Tid havde anlagt Fæstningen³⁾. Gyldenløve deltog i de forskjellige Kampe, der førtes om Udenværkerne, og var engang nær omkommet ved en Minesprængning, som de Belejrede foretog⁴⁾, og som kostede 25 af Royal Danois's Grenaderer Livet⁵⁾. Den $\frac{1}{11}$ Oktober kapitulerede Fæstningen, og Resten af Besætningen fik fri Afmarche. Kort efter gik de Franske i Vinterkvarter. Felttoget var tilende. Hele den valonske Del af de spanske Nederlande med Undtagelse af Ath var nu i Ludvig XIV.s Hænder; det var altid noget, men Resultatet stod ikke i Forhold til de store Ofre.

Vinteren 1693—94 var drøj for de kantonnerende Tropper, Lønning og Forplejning udeblev ofte; det lykkedes dog Marschal Boufflers ved et fornuftig gennemført Rekvisitionssystem at hindre ligefrem Hungersnød⁶⁾. Opholdet ved Regimentet kunde saaledes ikke være behageligt for Gyldenløve, saa meget mindre, som han i Sommerens Løb var kommet til at staa paa en meget spændt Fod med Juel, der næppe har villet indrømme ham mere end den rent nominelle Kommando. Han tilbragte da Vinteren i Paris, hvor han stod i «überausz grosz Estiem welches nach solches Leben wie sie führen auch nicht anders sein kan», som hans Ledsager, Major Pultz, siger i sit smukke Sprog⁷⁾. Hans «Adjutanter» og Kapt. Bjelke synes ogsaa at have opholdt sig i Paris;

1) Beaurain B. IV pl. 29.

2) Grunds Indb. $\frac{1}{9}$ 93. Geh. Ark.

3) Se Allent. hist. du corps impérial du génie B. I S. 284 ff.

4) Du Quincy B II S. 644.

5) Grunds Indb. $\frac{5}{10}$ 93. Geh. Ark.

6) Beaurain B. V S. 339.

7) Pultz til Harboe $\frac{2}{4}$ 94. Geh. Ark.

Moltke var dog rejst hjem efter Erobringen af Charleroy¹⁾.

Gyldenløve gjorde flere forgjæves Forsøg paa at fjerne Juel fra Regimentet. Han forklarede Barbézieux, at han umulig kunde tjene sammen med Obersten, og han bad Luxembourg om at hjælpe ham af med ham. Marschallen indfandt sig da en Dag i Meyercrones Hus for at ordne Sagen med Gyldenløve. Han beklagede, at det ikke var muligt strax at forsætte Juel, men Kongen af Frankrig havde sagt, at Obersten skulde faa en alvorlig Irettesættelse for sit Forhold og et skarpt Tilhold om i Fremtiden at underordne sig Hs. høje Excellence. Hvis han saa ikke bedrede sig, skulde han ved første Lejlighed blive fjernet fra sin Kommando, og han skulde ikke slippe dermed. I Samtalens Løb fortalte Luxembourg endvidere, at Kongen havde ytret, at han vel ikke plejede at forfremme Prindserne, førend de havde ført Regiment i flere Felttog, men at der ikke var den Ting, han ikke vilde gjøre for Hs. høje Excellence. Gyldenløve blev meget rørt over Kongens Naade og Marschallens Venlighed, og da denne kyssede ham til Afsked og indtrængende bad ham om at blive, lovede han at følge ham i næste Felttog. «Man gjør sig al mulig Umage for at holde paa Hs. høje Excellence», skriver Meyercrone, der har skildret denne Sammenkomst, «og Luxembourg har fortalt mig, at Hs. allerkr. Maj. har paalagt ham i næste Felttog at vaage over ham med den størst mulige Omhu»²⁾.

I Slutningen af Marts 1694 (ny Stil) begyndte de franske Tropper at røre sig. Hovedstyrken af Hæren i Flandern indtog Kantonementer mellem Sambre og Meuse, medens en mindre Styrke paa 12 Batailloner og 26 Eskadroner belagde Haine Dalen³⁾. Her laa ogsaa Brigaden Zurlauben, der foruden nævnte Regiment bestod af Royal

¹⁾ Bjelke til Harboe $\frac{8}{3}$ 94 og Grunds Indberetninger $\frac{5}{10}$ 93. Geh. Ark.

²⁾ Meyercr. Relat. $\frac{1}{2}$ $\frac{2}{2}$ Januar 94. Geh. Ark.

³⁾ Beaurain B. V S. 329.

Danois og Cruszol¹⁾. Midt i Maj koncentreredes Hæren omkring Mons. Gyldenløves Regiment laa nær ved denne Fæstning, og den $\frac{24. \text{Maj}}{3. \text{Juni}}$ var Hs. høje Excellence Guvernørens Gjæst²⁾. Regimentet havde ikke udfyldt de mange ledige Numre, det havde faaet i det foregaaende Felttog³⁾, men Tilstanden var dog ret god, og Officererne havde faaet deres tilgodehavende Gager⁴⁾.

Den franske Hær, der kommanderedes af Luxembourg, medens Dauphin af Navn var Overgeneral, talte kun 80,000 Mand; Vilhelm III derimod kunde raade over 120,000 Mand. Felttogets Karakter var dermed givet. «Die Alligirten sprechen von groszen Dingen», skriver Major Pultz, «Monsieur Luxen Borg wie man vermeint habe sich obligiert mit 60000 zu hindern was sie tentieren können. Die Zeit wirt lernen wie solches ablauffen wirt»⁵⁾. Tiden viste, at den geniale Feltherre ikke havde lovet for meget. Den $\frac{2}{12}$ Juni brød han op fra Mons, og 8 Dage derefter naaede han St. Trond. Lige til midt i August (ny Stil) vedblev han at manøvrere mellem St. Trond, Tongres og Tirlemont; snart truede han Liège, snart Louvain. Med sin underlegne Styrke lammede han fuldstændig Kong Vilhelm, der maatte gaa rent forsvarsvis tilværks. Furageringerne gave Anledning til en Mængde smaa Sammenstød; i et saadant, der fandt Sted ved Tongres, fik Gyldenløve Lejlighed til at udmærke sig⁶⁾.

Endelig tog Kong Vilhelm en rask Beslutning. Fra sin Stilling ved Ramilies brød han op den $\frac{8}{18}$ August for at passere Escaut ved Audenarde. Hans Plan var at forcere de svage Linier mellem Escaut og Lys og gjøre et Indfald i Nordfrankrig. Ved Foretagender imod Dunkerque og andre Havne skulde den engelsk-hollandske Flaade

1) Beaurain B. V pl. 1.

2) Pultz til Harboe $\frac{3}{6}$ 94. Geh. Ark.

3) Pultz til Harboe $\frac{22}{4}$ 94. Geh. Ark.

4) Pultz til Harboe $\frac{3}{6}$ 94. Geh. Ark.

5) Pultz til Harboe $\frac{22}{4}$ 94.

6) Masius Traurrede S. 78.

give Operationerne mere Eftertryk. Afstanden til Aude-
narde var kun 13 danske Mil, medens de Franske, der
stode omkring Huy, havde en Marche paa 26 Mil til de
truede Punkter; de maatte nemlig gaa i en stor Bue for
ikke at opdages under den farlige Flankemarche. Luxem-
bourg gjættede strax de Allieredes Hensigt. Den $\frac{8}{18}$ Au-
gust Kl. 8 Form. blæstes Alarm, og Stykkerne paa Huys
Volde løsnedes for at kalde Furageurerne tilbage. Kl. 10
var Rytteriet marchefærdigt, og kort efter var ogsaa Fod-
folket rede. Nu begyndte en Marche paa Liv og Død;
i 6 Dage tilbagelagde den franske Hær 26 Mil og pas-
serede 5 Floder. Anstrengelserne vare meget betydelige,
man marcherede Dag og Nat, og mange Folk maatte
efterlades paa Landevejen; men man naaede sit Maal.
Den $\frac{13}{3}$ August passerede Villeroy med Avantgarden Escaut
ved Espierres, og den næste Dag kom Fødfolket til Tour-
nay. De Allierede havde ikke forhastet sig; først den
 $\frac{15}{5}$ August kom Vilhelm III til Escaut, men ved Hauterive
og Audenarde mødte han en saadan Modstand, at han
ikke kom over, men maatte indskrænke sig til en Artilleri-
kamp¹⁾. De Franske, der ikke vilde holde Escaut Linien,
toge Stilling ved Courtray og umuliggjorde ethvert For-
søg af de Allierede paa at trænge ind i Frankrig. Denne
glimrende Marche blev Luxembourgs sidste Bedrift; han
døde den 4. Januar 1695 (ny Stil), 67 Aar gammel.

Medens Royal Danois saaledes ikke fik Lejlighed
til at optræde paa Valpladsen i Sommeren 1694, frem-
bød dog dets indre Liv adskilligt af Interesse. I Be-
gyndelsen af Foraaret ankom der flere danske Officerer
til Gyldenløve for at tage Tjeneste under ham. Fæn-
drik Kristian Suhm²⁾ og Kadet Josua Jakob

¹⁾ Marchen skildres udførlig i et Brev fra Trampe til Kongen af
 $\frac{17}{7}$ August 94. Geh. Ark.

²⁾ Søn af dav. Justitsraad Henrik S., født $\frac{30}{6}$ 1675, død $\frac{4}{8}$ 97, blev
1693 Fændrik i Garden. $\frac{14}{4}$ 94 gik han til Frankrig (Exp. $\frac{14}{4}$ 94);
95 og 96 fornyedes hans Rejsepas, sidste Gang som Løjtnant,
hvilken Grad han fik, da han tog Afsked fra den danske

Schwartz ¹⁾ ansattes som Løjtnanter ved Regimentet, medens Brigader A. F. Trampe, ledsaget af Kaptejn Severin Hiort og Oberstløjtnant Heinrich Harloff ²⁾, sluttede sig til Staben.

Gyldenløve blev ikke glad over Trampes Ankomst; han saa i ham kun en besværlig Hovmester, der skulde paase, at han ikke skejede ud ³⁾; han modtog Brigaderen meget unaadig, og denne skildrede i et langt Brev til Harboe sin ubehagelige Stilling ⁴⁾: « . . . Monsieur Guldenlew ist nicht wohl zufrieden dasz ich zu ihm gekommen, weszwegen man mich sehr cavallierement ⁵⁾ tractieret ich musz aber alles mit geduhl nemen . . . es wird mir diese campagne sauhr werden, niemand giebt mihr ein stück broht . . . behilfe mich aber wie ich kan doch miserablemend, meine bürse wirdt es sehr empfinden weillen alles sehr deucher». En Trøst har den stakkels Brigader dog i denne økonomiske Misere: «der wein aber ist noch in den preis, wie er allemahlen gewesen».

Sommeren var rig paa Ærgrelser for Gyldenløve; Forholdet til Juel var stadig spændt ⁶⁾, og hans Helbred var noget vaklende. Fra $\frac{8}{18}$ — $\frac{1}{2}$ Juni laa han syg i Namur, han var «très incommodé d'une fieber», som Trampe udtrykker sig; han kom sig imidlertid og vendte sund

---

Hær. (Exp. $\frac{6}{4}$ 95, $\frac{1}{1}$ 96. Indk. Sager $\frac{1}{8}$ 95, $\frac{4}{8}$ 96, $\frac{1}{1}$ 96, indk. Breve $\frac{6}{10}$ 96. Geh. Ark.). I Royal Danois avancerede han til Kaptejn, og som saadan faldt han $\frac{4}{8}$ 97 ved Barcellona. (Se O. H. Møller: Nachr. v. d. Geschl. v. Zaum oder v. Suhm).

¹⁾ Søn af Superintendent Josua Jakobsen Schwartz i Rendsburg. Rejsepas som Løjtnant $\frac{7}{4}$ 94, som Kaptejn $\frac{1}{2}$ 95 (Exped. af nævnte Datoer). $\frac{1}{7}$ 94 var han Løjtnant i Royal Danois, og i Slutningen af 95 blev han Kaptejn (Indk. Breve $\frac{1}{7}$ 94, $\frac{2}{10}$ 95).

²⁾ Pultz til Harboe $\frac{30. Maj}{9. Juni}$ 95. Geh. Ark.

³⁾ Hiort til Harboe $\frac{22. Juli}{1. Aug.}$ 95. Geh. Ark.

⁴⁾ Trampe til Harboe $\frac{2}{6}$ 94. Geh. Ark.

⁵⁾ D. v. s. hensynsløst.

⁶⁾ Trampe til Harboe $\frac{2}{6}$ 94. Geh. Ark.

og frisk tilbage til Lejren. Gott lasz selbiges ferner Continuiren! ¹⁾

Man sloges godt i Ludvig XIV.s Hære, man marcherede godt, naar det kneb, men man forstod ogsaa at more sig. De fornemme Officerers Bord var stedse vel forsynet, man spillede og drak, medens man ved smaa Elskovseventyr med Lejrens lette Skjönheder holdt sig i Aande og øvede sig til Vinterens vanskeligere Kjærlighedsintriger i Paris og Versailles. Kristian V, Gyldenløves omhyggelige Fader, handlede maaske ikke ganske urigtig i at sende Sønnen en «aufseher», som denne udtrykte sig ²⁾. Trampe kom næppe med til Gyldenløves Gilder; derimod var han med til et Drikkelag, som Harloff foranstaltede for denne i Huy en god Ugestid før Afmarchen. Vinen løste Tungerne og glattede Rynkerne. Hs. høje Excellence forsonede sig med Trampe, og Resultatet af Sammenkomsten var højst glædeligt for denne: «speiset der Brigadier itzund täglich bei ihm und hat grosze confidence zu ihm», skriver Hiort ³⁾; ogsaa Pultz beretter, at der fra nu af herskede god Forstaaelse mellem Trampe og Gyldenløve ⁴⁾.

Gyldenløve havde nu gjort 4 Felttog med under de franske Faner; det var paa Tide, at hans Fædreland fik godt af hans Erfaringer. Den $\frac{24. \text{ Juli}}{3. \text{ Aug.}}$ 94 resolverede Kon- af Danmark som følger: «Som vi allernaadigst for gott befinde, at saasnart Campagnen udj Flandern gaar til ende og Regimenterne begynde att Cantonnerer, du da den franske Armee qviterer. Saa er hermed woress allernaadigste willie og befaling att du dig hereffter allerunderdanigst retter og i saa maade, naar Armeen fra hinanden gaar straxen Afskeed fra de fornembste der til stede værende Generaler tager og dig derpaa paa Reysen her-

¹⁾ Pultz til Harboe $\frac{24}{6}$ 94. Geh. Ark.

²⁾ Hiort til Harboe $\frac{22. \text{ Juli}}{1. \text{ Aug.}}$ 94. Geh. Ark.

³⁾ Hiort til Harboe $\frac{22. \text{ Juli}}{1. \text{ Aug.}}$ 94. Geh. Ark.

⁴⁾ Pultz til Harboe 30. Juli 94. Geh. Ark.

hid begiver. Dermed skee vor Villie»¹⁾. Samme Dag udstedtes en lignende Ordre til Trampe, der begav sig til Paris for at ordne det fornødne. Brigaderen modtoges venlig af Barbézieux og fik Audiens hos Kongen; da Meyerocrone ingen Ordre havde faaet fra Danmark, ordnedes Sagen direkte gennem Krigsministeriet, skjøndt Udenrigsministeren var den naturlige Mellemand²⁾.

Den $\frac{8}{18}$ Septbr. forlod Dauphin Armeen, og omtrent samtidig afrejste Gyldenløve, hvis Orlov den Gang var bevilget af Ludvig XIV³⁾. Rejsen gik over Holland⁴⁾, og sammen med ham rejste H. Pultz, H. Brahe, Kr. F. Kr. Bjelke og Kr. A. Danckwardt. Sidstnævnte blev snart efter Hjemkomsten Kaptejn og Kompagnichef ved Marineregimentet⁵⁾, men han vendte i det følgende Aar for en kort Tid tilbage til Royal Danois. Juel tilbød Severin Hiort Kompagni ved Regimentet, og denne ansøgte om 3 Aars Orlov med Bibehold af sit Kompagni i Danmark⁶⁾. Andragendet blev imidlertid afslaaet af Kristian V, og Hiort rejste hjem efter sammen med Harloff at have besøgt Paris og en Del af de nordfranske Fæstninger.

Regimentets Præst, Hr. Bonaventura Kragh, forlod i Foraaret 94 Royal Danois for at tiltræde Pladsen som Legationspræst i Paris⁷⁾. Da hans Embede som Feltpræst foreløbig blev staaende vakant, beordrede Kristian V under $\frac{1}{2}$ Juli 84 Meyerocrone til at afsende Hr. Bonaventura paa en 3 Ugers Tid til Regimentet for at holde Gudstjeneste og forrette andre «actus ministeriales»⁸⁾. Ordren kom den arme Præst meget ubelejlig, han havde ingen Penge, og Meyerocrone havde som sædvanlig ikke

¹⁾ Exped. Sager $\frac{2}{7}$ 94. Smlgn. Kr. V.s Dagsreg. $\frac{2}{7}$ 94. Geh. Ark.

²⁾ Meyerocr. Relat. $\frac{3}{9}$ 94. Geh. Ark.

³⁾ Harloff til Harboe $\frac{1}{9}$ 94. Geh. Ark.

⁴⁾ Masius Traurrede S. 79.

⁵⁾ Exped. Sager $\frac{5}{1}$ 95. Geh. Ark.

⁶⁾ Hiort til Harboe $\frac{1}{2}$ August og 4. Oktober 94. Geh. Ark.

⁷⁾ Meyerocrone til Jessen 5. Marts og 2. April 94. Geh. Ark.

⁸⁾ Meyerocr. Reg. 17. Juli 94. Geh. Ark.

meget at undvære. Da Kragh imidlertid formodede, at Ordren var udstedt efter Regimentets Indstilling, skrev han til Gyldenløve og spurgte, om hans Nærværelse var absolut nødvendig. Han fik det Svar, at han nu kunde undværes, da Greven af Nassaus Regiment ¹⁾, der havde en luthersk Feltpræst, nylig var stødt til Armeen. Rejsen fandt saaledes ikke Sted ²⁾.

I Gesandtskabsrelationerne for 1694 findes der en Styrkeliste over alle den franske Hærs Regimenter. Ifølge denne bestod Royal Danois af 2 Batailloner à 7 Kompagnier à 100 Mand. Denne Styrke er kun den etatsmæssige, den virkelige var langt mindre, næppe over 800 Md., eller 50—60 Mand pr. Kompagni.

Felttoget 1695 fik stor Betydning for Royal Danois, skjøndt Regimentet ikke hørte med til den opererende Hær og næppe en eneste Gang kom i Ilden. Det hørte til den saakaldte «camp volant», der under General de Montals Kommando formeredes omkring St. Omer for at dække Kysten ³⁾.

I Spidsen for den franske Operationshær stod Marschal Villeroy, en tapper og duelig Underfører, men en slet Overgeneral. Vilhelm III, der vel vidste, at han ingen Luxembourg havde overfor sig, optraadte med stor Dristighed. Ugevis stod han med 50,000 Mand i ringe

¹⁾ «Alsace», opr. 1656 af Grev Vilhelm af Nassau-Saarbrücken, havde Ret til at holde lutherske Præster. Rgt., hvis Hovedstyrke stod i Katalonien, havde 1 Batl. i Flandern (Susane B. IV, S. 209, og B. V, S. 297).

²⁾ Meyercr. til Jessen $\frac{10}{20}$ Aug. 94. Kragh til Jessen $\frac{10}{20}$ Aug. 94. Geh. Ark.

³⁾ Der findes ingen ordre de bataille over Montals Korps, men da R. D. ikke anføres paa de andre Armeekorpsers Styrkelister, og da det faktisk laa i St. Omer inden Vinterkvartererne indtoges, kan man sikkert gaa ud fra, at det hørte til «den flyvende Lejr».

Afstand fra den langt overlegne franske Hær, medens hans Underførere formerede 2 Armeekorps paa 30,000 Mand hver ved Audenarde og Namur. Villeroy, der stod bag Linierne mellem Lys og Escaut, turde intet foretage uden udtrykkelige Ordre fra Hove. Den tapre og energiske Boufflers, der havde Kommando over en mindre Del af Armeen, forstærkede paa egen Haand Besætningen i det truede Namur, men søgte forgjæves at formaa Overgeneralen til at vove et Angreb. Da de Allieredes Hær endelig var fuldt formeret, brød Kong Vilhelm pludselig op fra sin Stilling med 20,000 Md., han samlede de to fornævnte Hærkorps og viste sig uventet foran Namur, som han indesluttede med 80,000 Md. den ^{21. Juni}_{1. Juli}. Inden Berendingen var fuldført, lykkedes det Boufflers med 7 Regimenter Dragoner at kaste sig ind i Fæstningen, hvis Besætning nu beløb sig til 14,000 Md.

Prindsen af Vaudemont blev tilbage med 30,000 Md. for at maskere Kongens Foretagende. Villeroy fik endelig Klarhed over, hvor ringe en Styrke han havde imod sig; han besluttede sig da til at angribe og overvælde Prindsen, men Angrebet blev ført saa kejtet, at denne undslap med ganske ringe Tab. Vaudemonts Korps gik til Gand, og Villeroy, hvis Hær var voxet til henad 100,000 Md., burde nu med sin Hovedstyrke have angrebet de Allieredes Hovedhær, der var beskæftiget med Namurs Belejring. Han spildte imidlertid baade Kræfter og Tid paa underordnede Formaal og belejrede og indtog de smaa Fæstninger Deinse og Dixmuyde. Sidstnævnte By var kun feltbefæstet, og Værkerne vare tilmed i maadelig Stand. Besætningen bestod af 1 Regiment Dragoner og 8 Batailloner Fodfolk under den danske Generalmajor J. A. Elnberger. Den $\frac{1}{2}$ ^{$\frac{5}{5}$} Juli aabnedes Løbegravene, og 5 Dage senere kapitulerede Byen. Besætningen blev Krigsfanger. Elnberger maatte senere bøde med Livet for sit Forhold, han blev hals-hugget ved Gand $\frac{20}{30}$ Novbr. 95.

Til Dixmuydes Besætning hørte den danske Bataillon

Prinds Kristian. Rekrutnøden var meget stor i den franske Hær, særlig i Fremmedregimenterne, man søgte derfor med det gode og med det onde at faa Fangerne til at tage Tjeneste. De danske Soldater lede den samme Medfart som deres Kammerater 5 Aar tidligere havde maattet døje. De af dem, som strax vare villige til at tage Tjeneste, anbragtes ved Royal Danois, medens Resten ved streng Behandling i mørke, fugtige Fængsler efterhaanden skulde bringes til Fornuft ¹⁾. Om Frands Juel har været Ophavsmand til denne haarde Fremgangsmaade, vides ikke, men saa meget er vist, at 450 Md. af Prinds Kristians Bataillon, d. v. s. $\frac{9}{10}$ af Styrken, lode sig hverve af ham ²⁾.

Rygtet om de danske Soldaters Fangenskab og slette Behandling naaede selvfølgelig til Danmark. Meyerchrone fik Ordre til at undersøge Sagen og forebringe den for rette Vedkommende i Frankrig. Han skulde andrage om, at Folkene behandlede noget «favorablere» end Fangerne af andre Nationaliteter, om at Officererne maatte nyde nogen Frihed, og om at samtlige Fanger efter endt Felttog maatte blive tilbageleverede. Særlig anbefalede det ham at sørge for Major Baron v. Uffel'n, den samme, der havde været Krigsfange 1690—91 ³⁾.

Meyerchrone henvendte sig til Barbézieux, der gav ham den Besked, at man vel i Begyndelsen havde behandlet Fangerne haardt paa Grund af den ilde Medfart, der var bleven de ved Namur saarede og fangne Fransk-mænd til Del, men at man snart var gaaet over til en mildere Behandlingsmaade; de danske Fanger havde ingen Grund til at klage; thi særlig mod dem var man optraadt hensynsfuldt ⁴⁾.

¹⁾ Jahn B. I, S. 152.

²⁾ Danckwardt til Harboe $\frac{2}{3}$ 95, smlg. Würtemberg til Harboe $\frac{7}{11}$ 95. Geh. Ark.

³⁾ Meyerchr. Registr. $\frac{2}{3}$ 95. Geh. Ark.

⁴⁾ Meyerchr. til Jessen $\frac{7}{10}$ 95. Geh. Ark.

Den $\frac{27. \text{ Aug.}}{6. \text{ Sept.}}$ 95 havde Namur overgivet sig efter et haardnakket Forsvar, og efter at Villeroy havde gjort nogle slet ledede og derfor mislykkede Forsøg paa at undsætte Boufflers. Kapitulationen var særdeles ærefuld, Besætningen, der var reduceret til 4—5000 Md., fik fri Afmarche med fuld militær Honnør. Men under Forbidedfileringen bemægtigede Vilhelm III sig Marschal Boufflers Person for derved at tvinge de Franske til at udlevere Fangerne fra Deinse og Dixmuyde. Ludvig XIV gik ind paa at købe Marschallens Frihed paa disse Vilkaar, og Frands Juel var meget bange for at komme til at afgive sine Folk ¹⁾; han beholdt dem imidlertid; thi Frankrig tilbagegav kun dem, der ikke «frivillig» havde taget Tjeneste ²⁾. Af Prinds Kristians Regiment vendte kun 43 Md. tilbage til de Allierede ³⁾. Officererne løslodes alle; Meyerocrone havde intet kunnet gjøre for dem, dels var Ordren fra det danske Hof for sent kommet ham i Hænde, og dels havde de ikke henvendt sig til ham ⁴⁾.

Aaret 1695 var ogsaa i andre Retninger betydningsfuldt for Royal Danois. Kristian Gyldenløve udtraadte nemlig af den franske Hær uden dog fuldstændig at opgive Forholdet til sit Regiment. Den $\frac{2}{12}$ April 95 blev Meyerocrone instrueret om at meddele de Croissy, at Kongen af Danmark havde besluttet fremtidig at anvende Hs. høje Excellence i sin egen Tjeneste som General-løjtnant i Norge; tillige skulde han underrette Ministeren om, at Gyldenløve gennem Villeroy havde indsendt en Skrivelse til Kongen af Frankrig, hvori han bad om at løses fra sit Tjenesteforhold, samtidig med at han takkede for al den Godhed og Naade, der var bevist ham ⁵⁾. Det varede imidlertid grumme længe, inden den omtalte

¹⁾ Danckwardt til Harboe $\frac{23}{9}$ 95.

²⁾ Meyerocr. til Jessen $\frac{1}{2} \frac{3}{3}$ Septbr. 95. Geh. Ark.

³⁾ Jahn B. I, S. 152.

⁴⁾ Meyerocr. til Jessen $\frac{20}{30}$ Septbr. og $\frac{27. \text{ Septbr.}}{7. \text{ Oktbr.}}$ 95. Geh. Ark.

⁵⁾ Meyerocr. Registr. $\frac{2}{4}$ 95. Geh. Ark.

Skrivelse kom Marschallen i Hænde. Endnu den $\frac{6}{16}$ Maj var den ikke ankommet, først den $\frac{17}{27}$ Maj kunde Meyer-crone indberette, at Brevet var arriveret, men at Villeroy var i Felten. Gesandten gjorde da selv de fornødne Meddelelser til Croissy og de andre, hvem Sagen vedkom.

Et tydeligt Bevis paa, at Gyldenløve vedblev at nære Interesse for Royal Danois, er, at han gjentagne Gange skaffede det Rekrutter fra sit norske Regiment. Den $\frac{27. \text{Oktbr.}}{6. \text{Novbr.}}$ 94 resolverede Kristian V paa Statholder Gyldenløves Indstilling, skjøndt han det «ey for gott befant», at der maatte tages 80 Mand af de 2 Kompagnier, der laa i Kristianssand, og sendes til Frankrig for at indlemmes i Royal Danois, og det uagtet Frands Juel skulde kommandere Regimentet, og tiltrods for at Kr. Gyldenløve «ingen reconnaissance af Franckrig for de forrige recruter havde faaet» ¹⁾. De omtalte Kompagnier hørte til 2det gevorbne Regiment, som Gyldenløve fik den 12. Marts 1695 ²⁾; der var saaledes ikke Tale om at sælge eller bortgive udskevne Soldater.

Den $\frac{16}{26}$ Febr. 95 fik den ofte omtalte Kaptejn Kristian Albrecht Danckwardt af Marineregimentet Orlov for «i egne Anliggender» at begive sig til Frankrig ³⁾. Sammen med ham afrejste hans Regimentskammerater Fændrikkerne Peter Kalthoff ⁴⁾ og Nostitz ⁵⁾ for at tage Tjeneste ved Royal Danois, der synes at have øvet

¹⁾ Kr. V Dagsreg. $\frac{27}{10}$ 94. Geh. Ark.

²⁾ Anker: Norske Generaler, S. 107.

³⁾ Exped. Sager $\frac{16}{26}$ 95. Geh. Ark.

⁴⁾ P. Kalthoff blev Fændrik 1692, fik Afsk. $\frac{22}{2}$ 96; indtraadte som Kapt. i Marinereg. $\frac{30}{11}$ 99 (Etaterne); er vistnok identisk med den Kapt. P. Kalthoff af Garden, der $\frac{9}{10}$ 1707 blev dræbt under en Ordstrid af Kapt. Pless (Bircherods Dagbøger S. 523).

⁵⁾ Nostitz blev Fændrik $\frac{24}{9}$ 93, afsk. 1696 (Etaterne). Da hans Fornavn ikke kjendes, kan det ikke afgjøres, om han er identisk med nogen af de andetsteds forekommende Officerer af samme Navn.

en særlig Tiltrækning paa Marineregimentet. Om Danckwardt virkelig rejste til Frankrig, faar staa hen; rimeligvis gik han direkte til Norge, hvor han i April Maaned havde travlt med at hverve Rekrutter til Royal Danois ¹⁾. Tvende af dette Regiments Officerer, Arendt Krag og Johan Kristopher Koss (Kaas), vare sendte til Norge for at afhente de hvervede Rekrutter og de lovede 80 Soldater; i Kristianssand sluttede et Par andre Officerer, Barthold Nicolay v. Landsberg ²⁾ og en Breuning ³⁾ sig til Selskabet. Fændrik Nostitz nævnes ogsaa sammen med Danckwardt ⁴⁾, hvorimod Kalthoff ikke omtales ved denne Lejlighed.

Danckwardts Mission var overordentlig ubehagelig; de norske Myndigheder turde ikke støtte ham, og fra Frankrig fik han heller ingen Hjælp. Han havde ventet, at en eller anden fransk Kaper vilde føre ham og hans Mandskab til Dunkerque, men dette Haab gik først sent i Opfyldelse. Nedenstaaende Brev giver et ret levende Billede af hans Gjenvordigheder.

Christianssand, 24. May 1695.

Jeg hafde tænkt for vist naar jeg var saa vit klar og hidkommet til denne sted at sig altid leylighed præserterit til franckrige at offuerkomme Huorom jeg og Welbaarne Hr. obersecretaire ⁵⁾ fra Christiania sidst tilschreffuet ⁶⁾. Mens saa gaar det paa Siette Uge at jeg her været ingen Schibe har jeg Enu seet

¹⁾ Danckwardt til Harboe $\frac{2}{5}$ 95. Geh. Ark.

²⁾ Landsberg, Søn af Ritmstr. Gerhard Konrad L., var født i Holsten 1668, død i Norge 1740. 1695 blev han Løjtnant i Royal Danois, 1697 Kaptejn; 1699 Fændrik i Norge, hvor han endte som Generalløjtnant og Ridder. (Sesterfleth til Harboe $\frac{17}{11}$ 97; Indk. Breve $\frac{1}{4}$ 98. Geh. Ark. Se iøvrigt Anker: Norske Generaler S. 161—62.)

³⁾ Nævnes ikke i de danske Etater.

⁴⁾ Oberstlt. Nostitz til Harboe $\frac{2}{5}$ 95.

⁵⁾ J. Harboe.

⁶⁾ Dette Brev findes ikke i Geh. Ark.

ey heller veed, naar Nogen monde hidkomme. En 40 à 50 Mann har Jeg med største Møye og umkost tilsammen bragt, som nu ønsker at hafde mine Penge igien for, effter som mig deroffuer en stor Deel mig ruinerer thi Penge, som fra Regimentet hafft er offuer og ingen steds veed jeg nogen assistance at bekomme. Jeg har begge Hoy Excellencer ¹⁾ saa vel som Ambassadeuren ²⁾ og oberste Juel mehr end noch herom tilschreffuen Mens mig Synnes at ingen sig stort mehr herom bekymrer saa Jeg snart iche veed huad Vidre Er at gjøre mine største fortred jeg herved hahr er at jeg altid tenckt en Deel af Campannien at profiteere som til lige alt andet effter anseende bliffuer til inttet. Det er slet at saa liden anstalt til denne transport giort mig undrer hoylig at icke Hr. obriste Juel som ellers inttet lader manquere till sin avantage iche paadriffuer at en fregath eller Noget herom expresse er bleffuen beordret at hidkomme det er dog en 120—30 Mann som alt skiönt Regimentet iche ellers kunde Completeris dog kunde stoppe en stor Deel af den herpaa anvendte umkost i steden nu paa sidsten de anwerbete med største Spot formedelst manquement paa penge maa bortjages som i sandhed scheer om iche man schib eller Assistance af Penge bekommer, thi jeg har ingen Midler at sette der udi huor vel alt en liden avance der til giort. Beder ydmygst Welbaarne Hr. obersecretaire ey ilde optage at med mine unøttige Breve incommoderer. Jeg frøchter at paa saadan Maade offuer min allernaadigste forloff udebliffuer at da Monseigneur obersecretaire veed hvorledes mine sager staa og gunstig

¹⁾ Ulrik Frederik og Kristian Gyldenløve.

²⁾ Formentlig den franske Ambassadeur i Kjøbenhavn, Bonrepos (Bonrepaus).

derhen vilde See at mig ingen U Naade heller for-
tred deraff maatte tilfoyes.

Welbaarne Hr. obersecretaires
Hørsomme og pligtskyldige
Christian Albrecht Danckwardt ¹⁾).

Det varede endnu et Par Ugers Tid, inden Danckwardt fandt den saa længselsfuldt ventede Skibslejlighed. Kaperfregatten «Marie», Kaptejn Jacques Bart, løb midt i Juni ind til Mandal, og Chefen var villig til at tage Royal Danois's Rekrutter ombord; men hans Skib kunde kun rumme 40 Md. foruden Besætningen, og det var hans Agt at gjøre et 6 Ugers Kryds i Nordsøen, førend han satte Kursen, ikke mod Dunkerque, men mod Nantes ²⁾. Det var haarde Konditioner, men Danckwardt gik dog ind paa dem, da han ikke øjnede anden Udsigt til at slippe bort. Han henvendte sig til den fungerende Kommandant i Kristianssand, Friederich Hartwig Nostitz ³⁾, og bad ham om 40 Mand af Garnisonen. Kommandanten havde allerede i Oktbr. 94 faaet Ordre til at være rede til at afgive 80 Md., der «skulde hente nogle indkjøbte Fartøjer i Dunkerque» ⁴⁾; men det forekom ham, at Kaptejn Barts Fregat kun egnede sig slet til at transportere de norske Soldater. Han gjorde da en hel Del Vanskeligheder, forestillede Danckwardt, at Halvdelen af Folkene sikkert vilde krepere paa Søen, og bad ham se Tiden an, men denne forlangte «mit groszem Eyffer und fast

¹⁾ Danckwardt til Harboe ²/₅⁴ 95. Geh. Ark.

²⁾ Oberstlt. Nostitz til U F. Gyldenløve ²/₈¹ 95 (Bilag til en Skr. fra N. til Harboe af s. D.). Geh. Ark.

³⁾ Nostitz v. 1690 Major og Komm. paa Frederiksholm; 1693 Komp. ch. v. Gyldenl. gew. Rgt.; 1694 Oberstlt. og Vicekom. i Kristianssand, hvor han var Komm. fra 1699—1707; gik senere i russisk, dernæst i venetiansk Tjeneste, død som polsk General 1738. (Dsk. Mag. 5. R., B. I, S. 82, Nsk. Saml. B. II, S. 121, Nsk. hist. Tidsskr. 2. R., B. IV, S. 456, Nsk. mil. Tidsskr. 1886, S. 66.)

⁴⁾ Statholder Gyldenløves Ordre af 24. Oktbr. 94, citeret i ovennævnte Skr. fra Nostitz.

ungeduldig» at faa Folkene strax. Nostitz gav ham da 20 Md. af hvert Kompagni, og da Danckwardt erklærede, at de maatte være godt paaklædte for at modstaa den strenge Kulde, der vilde møde dem under Shetlandsøerne, lod han dem forsyne med ny Over- og Undermundering ¹⁾).

Afrejsen fandt Sted omkring den $\frac{2}{3}^0$ Juni; de ovennævnte Officerer ledsagede Danckwardt; dog bleve Løjtnanterne Krag og Koss (Kaas) tilbage for at føre de resterende 40 Md. til Frankrig. En halv Snes Dage efter den første Transports Afgang løb Kaperfregatten «l'Audacieux» ind til Kristianssand ²⁾. Skibet, som hørte til den franske Orlogsmarine, førtes af en Søofficer, Kaptejn Louis de Monteveille (?), der var villig til at tage Krag's Kommando med ombord. Uheldigvis kunde han ikke strax tiltræde Rejsen, da han havde mistet sin Stormast. Den $\frac{1}{2}^9$ Juli var «l'Audacieux» sejlklar og havde indtaget sine Passagerer ³⁾, den $\frac{1}{1}^9$ August laa det endnu ved Flækkerø, hvor Officerer og Mandskab begik mange «Insolentier» ⁴⁾. Under 30. August (gl. St.) indberetter Nostitz, at Løjtnant Krag paa den «offtbemeldte» Kaper stadig laa for Modvind ved Kristianssand ⁵⁾; men Afrejsen maa være gaaet for sig kort efter, og tiltrods for den store Forsinkelse ankom Koss og Krag med deres Folk til Royal Danois's Standkvarter længe før deres Kammerater, der vare afrejste 10 Uger tidligere under Danckwards Kommando. Denne har selv skildret sin langvarige og møjsommelige Rejse i et Brev til Harboe, som gjengives nedenfor ⁶⁾.

Saint Omair, 23. Septbr. 1695.

Nu er det Jyst tre Maaneder da Jeg bortgik fra Norge med en franzosche Fregat kaldet Marie og

¹⁾ Nostitz til U. F. Gyldenløve $\frac{2}{6}^1$ 95. Geh. Ark.

²⁾ Nostitz til Harboe $\frac{5}{7}$ 95. Geh. Ark.

³⁾ Nostitz til Harboe $\frac{1}{7}^9$ 95. Geh. Ark.

⁴⁾ Nostitz til Harboe $\frac{9}{8}$ 95. Geh. Ark.

⁵⁾ Nostitz til Harboe $\frac{3}{8}^0$ 95. Geh. Ark.

⁶⁾ Danckwardt til Harboe $\frac{2}{3}^3$ 95. Geh. Ark.

Commanderit af Capitaine Barth fra Dunkerque wi gjorde Toure Norden om Hetland Ir- Schot- og Engeland og debarquerte saaledes til Nantes som reignes effter Søkorten 560 Mihle. I Søen har vi haft adskillige rencontres dog aldrig er bleffuen opseilet af Noget Schib med mindre vi Selff vilde; thi Jeg tror icke at bedre Capper fra Dunkerque eller gandsche franckrige udsejler hvorfor vi og i de 5 Uger og 6 Dage vi under veis var 11 Priszer bort taget dernest en Dell forbrent og et wackert Schib med til Nantes opbragt; Saa Reisen inporterer forbemeldte Capt. Barth og hands Reder i det Mindste 100,000 francker. Til Nantes motte Jeg 14 dage still lige nu til sidste og Marsch Route fra M. de Barbézieux fra hoffue bekom. Marscherte saa igiennem Landet vel ved 160 Mihle og kom igien hid til Reg^{tet} som ligger her i Guarnison, samt for mig de alt forhen offuerschibede 40 Mann og Resten haffde jeg med mig, saa nu de 80 Mann fra de til Christianssand liggende tvende Comp. saaledes vel offuerkommet ¹⁾. Hr. obriste Juel haffde wist giort sit Facit op paa en større Nombre dog icke desto mindre hermed contenterit og som jeg tror de vedkommende derfor underdanigst tacker; mig har hand til recompense for alt hafft u Mage Conserverit det Compagnie som Monsieur Bielcke ²⁾ herude quiterter og ydermehre ved andre mig ladet forstaa det ved Majorens afgang som er gammel og hel Svag vel Noget bedre for mig var at forvænte. Mens som min Naadige Herre og Konge i Danmarck mig nyeligen et bedre giffuet har Jeg hr. obriste Juel derfor tacket og begieret at Jeg min reigning maatte af

---

¹⁾ Hvor de 40—50 først «anwerbete» Folk bleve af, vides ikke, det er muligt, at de ere blevne overførte med en tidligere Skibslejlighed, det er ogsaa muligt, at man har maattet lade dem løbe.

²⁾ Kr. Fr. Kr. Bjelke.

ligge. Saa snart da dette er klart gaar Jeg strax til paris . . . .

Slutningen af Brevet omhandler dels Prinds Kristians Bataillons Skjæbne, dels indeholder den Løfter om i Paris at besørge en Del Kommissioner for Oversekretæren. Officererne og de diplomatiske Agenter maatte i hine Tider, da Postgangen var saa primitiv, besørge mange Ærinder for Ministrene. Meyercrone maatte saaledes besørge Oversekretær Jessens Parykker, medens Gesandten i London, den bekjendte Mogens Skeel, tog sig af Hattene. Forhandlingerne om disse Gjenstandes Beskaffenhed og Pris optage en ikke ringe Plads i den Del af Gesandtskabsrelationerne, der ikke var bestemt for Kongen.

Aaret 1695 fik saaledes stor Betydning for Royal Danois. Regimentet optog et stort Antal danske og norske Officerer og Soldater i sine Rækker, og da det ikke kan have lidt store Tab, maa det næsten have naaet op til sin etatsmæssige Styrke. Af de danske og norske Officerer vides ingen at have forladt Regimentet undtagen Danckwardt og muligvis en af Huitfeldterne¹⁾.

Den 3. Januar 1696 (n. St.) blev Frands Juel udnævnt til brigadier d'infanterie²⁾; han beholdt dog sit Regiment; først 1698 blev der udstedt en ordonnance, der paalagde alle Generalpersoner at sælge deres Regimenter³⁾, en Bestemmelse, som forresten aldrig blev fuldt gennemført. Juel fik først Brigade et Aar senere, da der ikke blev formeret nogen ordre de bataille ved

1) Nostitz til Harboe $\frac{22}{11}$ 95, Geh. Ark., meddeler, at Løjtnant Huitfeldt er ankommen fra den ved Dunkerque kantonnerende franske Armee. Efter en Udtalelse af Hr. Arkivfuldmægtig i det norske Rigsarkiv Huitfeldt-Kaas, kan dette kun være Thomas H., der saaledes maaske har staaet ved R. D.

2) Du Quincy B. III, S. 207.

3) Dussieux l'armée en France B. II, S. 179.

den Armee, hvori Royal Danois blev indlemmet, i Felttoget 1696 ¹⁾).

Da Royal Danois nu hovedsagelig bestod af danske Krigsfanger, blev det ikke længer anset for raadeligt at anvende det i Flandern; det blev derfor underlagt Marschal Catinat, der opererede i Norditalien, og hvis Hær skulde bringes op paa en betydelig Styrke. I Løbet af Vinteren samledes 90 Batailloner og 95 Eskadroner i det sydøstlige Frankrig, og i Marts overskred Marschalens Armee Alperne, uden at Naturforholdene eller Fjenden lagde den Hindringer ivejen.

Felttoget i Italien 1696 frembyder kun lidet af militær Interesse; det udfægtedes mere med Pennen end med Sværdet. Hvor fristende det end kunde være at skildre dette interessante diplomatiske Intriguespil, ligger det dog Royal Danois's Historie for fjernt til at medtages her. Der skal da kun siges, at Catinats Armee hele Sommeren blev staaende i Hertugen af Savoyens Stater, medens denne underhandlede først med Frankrig og dernæst med sine tidligere Allierede, Kejseren og Spanien. Den $\frac{1}{2}$ ⁹ Juni ratificeredes en for Savoyen særlig fordelagtig Fredstraktat med Frankrig, og i en Paragraf i denne bestemtes det, at hvis Kejseren og Spanien ikke inden den 1. September havde anerkjendt Italiens Neutralitet, skulde Hertugen i Spidsen for den kombinerede franske og savoyiske Hær tvinge dem dertil. Forhandlingerne med de Allierede førte kun til en Vaabenstilstand, under hvilken den franske Hær forenedes med de savoyiske Tropper ²⁾, og da Vaabenhvilen var udløbet, rykkede Hertugen i Spidsen for den kombinerede Hær mod Valenza, en Fæstning, der dækkede en af Adgangene til de spanske Besiddelser i Norditalien. Den $\frac{1}{2}$ ⁴ September aabnedes Løbegravene, og Belejringsarbejderne avancerede rask. Den $\frac{28}{8}$ Septbr. lagdes Breche i Hovedvolden, efter at

¹⁾ Du Quincy B. III, S. 248.

²⁾ P. Kalthoff tll Harboe $\frac{2}{3}$ ¹ 96. Geh. Ark.

Udenværkerne vare tagne, men Stormen hindredes ved Efterretningen om, at Kejseren og Spanien vare gaaede ind paa Italiens Neutralitet. Den $\frac{2}{12}$ Oktober afmarcherede Belejringshæren til Turin ¹⁾. De franske Tropper gik i Vinterkvarter i Dauphiné og Provence. Royal Danois, der under Felttoget fulgte Hovedhæren, deltog i Belejringen af Valenza ²⁾, men Regimentet synes ikke at have deltaget i Kampene foran Fæstningen. Vinteren tilbragte det omkring Avignon, hvor det paany fik Tilgang fra Kristian Gyldenløves norske Regiment, der afgav 5 Mand pr. Kompagni, ialt 50 Md. ³⁾. Løjtnanterne Johan Kaspersen ⁴⁾ og C. L. v. Krantzberg ⁵⁾, der 1698 stode ved Royal Danois, men om hvis Ankomst der intet foreligger, ere formodentlig fulgte med disse Tropper.

Savoyens Neutralitet var vel dyrt kjøbt, men Frankrig fik nu friere Hænder og beredte sig til at bekrige Spanien efter en større Maalestok. Vendôme, der allerede Aaret forud havde haft Kommandoen i Katalonien, blev i Aaret 1697 sat i Spidsen for en Hær paa 44 Batailloner og 55 Eskadroner. Frands Juel fik Kommandoen over en Brigade, der foruden Royal Danois bestod af de 2 smaa Regimenter Médoc og Courville, ialt 4 Batailloner ⁶⁾.

¹⁾ Theatr. Europ. B. XV, S. 23.

²⁾ Susane B. V, S. 329.

³⁾ Sesterfleth til Gyldenløve August 96. (Indkomne Breve. Geh. Ark.). Vincent Heinrich S., Halvbroder til B. N. Landsberg, var dengang Oberst (Oberstlt.?) ved Gyldenløves norske Rgt.

⁴⁾ Blev 1702 Kapt. v. Oplands Inf. Rgt. (Ref. Sager $\frac{18}{3}$ 1702. Nr. 1. Geh. Ark.)

⁵⁾ Kornet v. Sehesteds Kav. Rgt. i Norge. (Krantzberg til Harboe $\frac{24}{12}$ 98. Geh. Ark.)

⁶⁾ Du Quincy B. III, S. 329. I en ordre de bataille, indsendt af Oberstløjtnant af Marineregimentet Kristian Rodsteen (Indk. Br. $\frac{27}{6}$ 97. Geh. Ark.), der af Helbredshensyn opholdt sig i Frankrig (Exped. Sag. $\frac{20}{2}$ 97. Geh. Ark.), nævnes Regimenterne Périgord

Den $\frac{8}{18}$ Maj ankom Vendôme til Hæren, der samledes ved Gerona. Spanierne havde taget Stilling ved Hostalric, hvor de forskandsede sig, men da de Franske gjorde Mine til at angribe, trak de sig tilbage til en Stilling $1\frac{1}{2}$ Mil Syd for Barcelona efter at have kastet nogle Tropper ind i Fæstningen. Den $\frac{27. \text{Maj}}{6. \text{Juni}}$ stod Vendôme omtrent 1 Mil Nord for Barcelona, og samme Dag ankom Viceadmiral d'Estrées med 12 Linieskibe og Fregatter, 30 Galejer og over 100 Førselsskibe. De Franske maatte nemlig basere sig paa Flaaden, da Hæren var for svag til at dække en Operationslinie over Land mod de talrige Skarer af «miguelettes», der huserede i det nordlige Spanien.

Da Belejringsmateriellet var udskibet, skred Vendôme til Indeslutningen af Barcelona, men hans Hær var for lille til, at denne kunde blive effektiv. Barcelona bestod af 3 Dele, den gamle By, der indbefattede den større, østlige Del, den ny By og Citadellet, Mont Juich, der laa Sydost for sidstnævnte Staddel, med hvilken den stod i Forbindelse. Hele Staden omgaves af en Vold, foran hvilken der laa en bred, vaad Grav, og bag Volden var der en Mur, der lukkede Bastionernes Struber. En kreneleret Mur med Taarne adskilte den ny By fra den gamle, og nogle mindre Værker dækkede Havnen. Besætningen bestod af 8000 Infanterister, 1500 Ryttere og en Borgervæbning paa 4000 Md. Greven af Corsana var Fæstningens Guvernør.

Angrebet førtes mod den nordlige Del af den gamle By, Løbegravene aabnedes Natten til den $\frac{6}{16}$ Juni, og Belejringsarbejderne skrede jevnt fremad, skjøndt Besætningen sinkede dem med kraftige Udfald, og skjøndt Vicekongen af Katalonien, Don Francisco de Velasquez, der stadig gjennem Mont Juich stod i Forbindelse med Fæstningen, jevnlig foruroligede de Franske med

---

og Nice som henhørende til Juels Brigade. Alle 4 Rgt. hørte til Vendômes Hær.

sine lette Tropper. Fra den $\frac{24. \text{Juni}}{4. \text{Juli}}$ til den $\frac{26. \text{Juni}}{6. \text{Juli}}$ stredes man om den dækkede Vej, som flere Gange toges og tilbagetoges for tilsidst at blive i de Franskes Hænder. Den $\frac{4}{14}$ Juli gjorde Vicekongen et større Angreb paa Belejringshæren, men hans Undsætningsforsøg mislykkedes ganske. Den $\frac{1}{2}$ Juli toges begge Bastionerne paa Angrebsfronten, men Spanierne forsvarede sig med yderste Haardnakkethed, og det lykkedes ikke at tage den gamle Mur, der lukkede Bastionernes Strube. Minørerne sattes nu i Virksomhed, og den $\frac{26. \text{Juli}}{5. \text{Aug.}}$ stode 10 Grenaderkompagnier og 16 Batailloner rede til at storme. Inden Vendôme lod Minerne spille, lod han Guvernøren opfordre. Efter langvarige Forhandlinger kom man overens om Betingelserne for en Kapitulation. Den $\frac{5}{15}$ August afmarcherede Besætningen med fuld militær Hønnør.

Erobringen af Barcelona havde kostet store Ofre. De Franske mistede c. 9000 Md.; ogsaa Royal Danois led store Tab. En Liste over samtlige Regimenters Afgang under hele Belejringen ¹⁾ opgiver følgende Tal for Juels Regiment.

Faldne:

4 Kaptejner, 99 Underofficerer og Menige.

Saarede:

2 Kaptejner, 6 Løjtnanter, 69 Underofficerer og Menige.

Deserterede:

48 Menige.

Blandt de Faldne var Kaptejn Kristian Suhm, der blev skudt den $\frac{25. \text{Juli}}{4. \text{Aug.}}$ ²⁾ og begravet i Mont Juich; blandt de Saarede var Løjtnant Henrik Jørgen Huitfeldt, der samme Dag rantes af en Musketkugle i det ene Laar ³⁾.

¹⁾ Pakke mrk. Slagordener for fremmede Armeer og Flaader. Geh. Ark.

²⁾ O. H. Møller: Nachr. v. d. Geschl. v. Zaum o. v. Suhm. S. 108.

³⁾ Huitfeldt Kaas i Pers. Tidsskr. B. VI, S. 214 ff. Naar der her og hos Møller tales om Stormen paa Barcelona 4. Aug., maa dette ikke tages bogstavelig; der fandt den Dag ingen Kamp Sted paa

Erobringen af Barcelona var det sidste krigerske Foretagende i dette Felttog. Underhandlingerne, der havde varet hele Sommeren, førte til Freden i Ryswick, som Spanien tiltraadte den $\frac{1}{2}$ ^o Septbr. 1697. Frankrig begyndte nu at aflægge den tunge Rustning, som det kun med Opbydelse af sin yderste Kraft havde formaaet at bære. Det tog fat paa at reducere sin uforholdsmæssig store Armee.

Ved Krigens Udbrud 1688 havde Ludvig XIV 115 Infanteriregimenter; 1697 var Tallet steget til 252¹⁾. De stærkt medtagne Finanser gjorde en Reduktion paatrængende nødvendig, saa snart Forholdene tillode det. Alle-rede i Oktober 1697 indberettede Meyercrone, at den franske Hær vilde blive formindsket med 200,000 Md.²⁾; men det gik ikke saa hurtig, som man havde ventet og ønsket. Dels var Freden ikke ganske paalidelig, og dels greb Reduktionen stærkt ind i Hofadlens Interesser. Et Regiment var jo et vigtigt Aktiv i sin Ejermands Hænder, og denne led et stort Tab, naar Regimentet opløstes, selv om han sattes à la suite med Bibehold af Gage. Der intrigeredes da ogsaa stærkt ved Hove, og der lød højroastede Klager fra alle Sider³⁾; men Nøden var tvingende; i Løbet af Aaret 1698 reduceredes det franske Fodfolk til 142 Regimenter⁴⁾.

Royal Danois var et af de sidste Regimenter, der

Brechen. (Se Theatr. Europ. B. XV S. 138 ff., Allent. hist. du corps imp. du génie B. I; Mem. de St. Simon B. I chap. XXVIII; Du Quincy B. III S. 348); derimod leveredes der den Dag en heftig Kamp Syd for Byen. Ifølge sin Plads paa højre Fløj af ordre de bataille har Royal Danois formodentlig deltaget i denne, og ved denne Lejlighed er saa antagelig H. saaret og S. skudt. Herpaa tyder ogsaa den Omstændighed, at S. blev jordet i Kastellet, der laa nærmest denne Kamplads.

¹⁾ Dussieux B. II S. 191 og 193

²⁾ Meyercr. Relat. $\frac{4}{10}$ 97. Geh. Ark.

³⁾ Meyercr. Relat. $\frac{1}{21}$ Febr. 98. Geh. Ark.

⁴⁾ Dussieux B. II S. 193.

opløstes ¹⁾. Prædikaten «Royal» gav det, som tidligere berørt, en vis Udsigt til at blive bestaaende i Fredstid. Dets vedvarende Existens blev dog betragtet som højst problematisk, og de danske Officerer begyndte at søge hjem. Skjøndt Kristian Gyldenløve siden 1695 var udraadt af den franske Hær, betragtedes han dog stadig som Chef for Regimentet; hans tidligere Undergivne henvendte sig til ham, han tog sig med Varme af deres Sag og bestræbte sig for paany at skaffe dem Ansættelse i Moderlandet. «Je voudrais bien proposer au Roy», skriver han til Harboe, «que les officiers qui ont servi en France puissent estre du nombre de ceux que le Roy veut acomoder . . . car il y a beaucoup de la nation qui sont très bon officiers et qui se sont painé pour se rendre capable pour le Service du Roy» ²⁾. Han synes iøvrigt ikke at være holdt à jour med Begivenhederne ved Regimentet, hvor Avancementet jo ogsaa lader til at have været ret livligt, thi han skriver et andet Sted: «Je ne puis pas encore proposer les officiers du Royal Danois ne sachant pas bien en quelles charches ils sont quoyqu'ils me pressent toujours» ³⁾. Han indstillede dog Arendt Krag til Kompagnichef i Stedet for Kaptejn Jens Flor ⁴⁾, som han mente ikke kunde undgaa at miste sin Charge ³⁾; og B. N. Landsberg indstilledes til Løjtnant ved det Hausmannske Regiment ⁵⁾.

Som en særlig Begunstigelse havde Royal Danois Tilladelse til at holde en luthersk Feltpræst. Hvem der blev Hr. Bonaventuras Efterfølger, vides ikke; han fik imidlertid en saadan, og da denne 1698 fortrædigedes i Udførelsen af sin Embedsgjerning, klagede han til det

¹⁾ General Susane (B. V S. 329) angiver fejlagtig, at Regimentet opløstes $\frac{1}{2}$ 1698.

²⁾ Kr. Gyldenløve til Harboe $\frac{7}{11}$ 97. Geh. Ark.

³⁾ Kr. Gyldenløve til Harboe $\frac{9}{11}$ 97. Geh. Ark.

⁴⁾ Komm. paa Kristiansfeld, Kompagnichef ved Oplandsk Inf. Rgt. (Norske Saml. B. II S. 132).

⁵⁾ Hausmann til Harboe $\frac{1}{4}$ 98. Geh. Ark.

danske Hof. Kongen, hvem Haandhævelsen af den rene Lære laa stærkt paa Sinde, gav Meyercrone Ordre til at undersøge Sagen ¹⁾. Gesandten henvendte sig til den franske Minister Pomponne ²⁾, der ikke gav ham synderlig klar Besked; han sagde dog, at det kun havde været Præsten, man vilde tillivs, da hans Opførsel havde givet grundet Anledning til Klage; derimod vilde han ikke udtale sig nærmere om selve disse Klager. Iøvrigt gav han ikke Meyercrone noget Haab om Ansættelsen af en ny luthersk Præst. Regimentet havde ikke Ret til nogen saadan, da det ikke var betinget i Kapitulationen, hvilket derimod var Tilfældet med «Alsace», «Royal Allemand» og andre Fremmedregimenter. Barbézieux var heller ikke villig til at anbefale, at Royal Danois vedblivende nød denne Begunstigelse. Meyercrone henvendte sig ogsaa til Frands Juel, der erklærede, at saa snart han fik Sikkerhed for, at hans Regiment ikke skulde opløses, skulde han af al Magt bestræbe sig for, at Regimentet fik en ny luthersk Præst, og han svor paa, at dette stedse havde været hans Hensigt. Meyercrone stiller sig noget skeptisk til denne Forsikring: «Je laisse ce point à part mais il faut que j'en fasse l'usage estant certain que dans la disposition presente de la cour sur l'affaire de la religion ce Rgt. aura difficilement un ministre malgré le colonel» ³⁾. Det sidste er noget tvetydigt, thi det kan baade oversættes: «mod Oberstens Villie» og «tiltrods for Oberstens Anstrengelser». I første Fald har Meyercrone altsaa villet antyde, at Juel virkelig havde «changeret Religionen».

¹⁾ Meyercr. Relat. af $\frac{1}{2}$ Aug. 98, Geh. Ark., omtaler en saadan Ordre af 19. Juli s. A.

²⁾ Simon Armand de Pomponne, der havde været Udenrigsminister fra 1671—80, var 1691 atter traadt ind i Kabinettet som Minister uden Portefeuille. $\frac{2}{7}$ 96 døde Croissy, og hans Søn, Jean B. Colbert marquis de Torcy, overtog Udenrigsministeriet, som dog faktisk lededes af Pomponne, indtil dennes Død 1699.

³⁾ Meyercr. Relat. $\frac{1}{2}$ Aug. 98. Geh. Ark.

Det var iøvrigt ikke værd at gjøre store Ophævelser over denne Sag, thi Royal Danois's Dage vare talte. I Slutningen af December indberettede Meyercrone, at Regimentet vilde blive indlemmet i «Alsace», og at Juels Stilling vilde blive ubehagelig ændret derved¹⁾. I Listen over de fremmede Regimenter for Aaret 1699 findes Royal Danois ikke.

En stor Del af Royal Danois's Officerer ansattes i Danmark og Norge, men Chefen, Frands Juel, kom ikke mere til at tjene sit Fædreland. Han synes at være forbleven i Frankrig, hvor han skal have tjent som «Feltmarschal», d. v. s. *maréchal de camp*²⁾. Hans Hustru og Børn forbleve i Danmark³⁾, og der tilbragte han ogsaa selv sine sidste Dage. Han døde hos sin Datter Berthe Sofie, der var gift med Jægermester Kracowitz⁴⁾.

Saaledes forsvandt Royal Danois. «Det bleff understochen», skriver dets ældste Kompagnichef, «af Aarsag at Regimentet ingen Patroner haffde udj Bureauen»⁵⁾. Grunden hertil maa vel især søges i den ringe Opmærksomhed, man i Danmark viste Regimentet, efter at Kristian Gyldenløve havde forladt den franske Hær. Youl Danois's Oprettelse hilstes i Moderlandet med Uvillie, Royal Danois's Opløsning hilstes med Ligegyldighed. Kun i 9 Aar var det danske Navn repræsenteret i den franske Armee, men dets Bærer optraadte paa de forskjelligste Krigsskuepladser; sine første og sidste Aar tilbragte Regimentet i Spanien, men i Mellemtiden kæmpede det i Flandern og Italien; det stod under de ypperste af de dalevende franske Hærførere, Luxembourg, Catinat og

¹⁾ Meyercr. Relat. $\frac{9}{19}$ Decbr. 98. Geh. Ark.

²⁾ Pers. Tidsskr. B. IV S. 315 og Hofman danske Adel.

³⁾ Kgl. Resol. $\frac{1}{10}$ 1718 omtaler Oberstinde Joh. Sof. Kaas. 1719 solgte hun og hendes 3 Døttre Krabbeshölm.

⁴⁾ Siegfried von K., Landvogt og Jægermester i Oldenburg. (Knesch: Deutsche Adels Lexikon. B. V).

⁵⁾ Kaptejn Kristian Korfits Rosenkrantz til Kongen $\frac{1}{7}$ 1702. Refererede Sager $\frac{2}{7}$ 1702 Nr. 9. Geh. Ark.

Vendôme, det deltog kun i Sejre, aldrig bivaanede det et Nederlag; det kæmpede ved Neerwinden og deltog i Belejringen af Seo de Urgel, Huy, Charleroy, Valenza og Barcelona. Var Regimentet end ikke dansk i den Forstand, at det hørte til den danske Hær, saa bør dets Historie dog omtales under den danske Hærs Historie; thi Royal Danois var det naturlige Samlingssted for de danske og norske Krigsmænd, der med eller mod deres Villie kom i Ludvig XIV.s Tjeneste fra 1690—98, og deres Antal var ikke ringe.

Glemselens Støv har nu i næsten 2 Aarhundreder dækket Royal Danois's Navn; her er der gjort et Forsøg paa at blæse det tilside; men Tiden har bleget Farverne i den gamle Fanes Dug og næsten udslettet de gyldne Inskriptioner. Skildringen er derfor ikke bleven saa fyl- dig og livlig, som ønskeligt var, men hvis Fremstillingen af denne lille Episode kunde bidrage til at vække Inter- essen for en mere indgaaende Behandling af vor gamle staaende Hærs hidtil saa lidet paaagtede Historie, da er Hensigten med denne Afhandling opnaaet.

Tillæg I.

Fortegnelse over danske og norske Officerer, der have været knyttede til Royal Danois:

Kristian Gyldenløve.
 Frands Juel.
 Heyer.
 Kristian Korfitz Rosenkrands.
 Kristian Charlot Huitfeldt.
 Hartvig Huitfeldt.
 Henrik Jørgen Huitfeldt.
 Thomas Huitfeldt (?).
 Arendt Mogensen Krag.
 Arild Gyldensjerne.
 Jonan Kristopher Koss (Kaas).
 Kristian Albrecht Danckwardt.
 Andreas Scheel (?).
 Johan Werner Ackelye.
 Hans Jakob Brun (?).
 Kristian Frederik Kristian Bjelke.
 Henrik Brahe.
 Kaspar Gottlob Moltke.
 Heinrich Pultz.
 Heinrich Harloff.
 Severin Hiort.
 Kristian Suhm.
 Josva Jakob Schwartz.
 Barthold Nikolai Landsberg.
 Peter Kalthoff.
 Johan Kaspersen.
 Nostitz.
 Breuning.
 C. L. v. Krantzberg.

Ovenstaaende Liste gjør ikke Fordring paa at være fuldstændig. Da Regimentets Etater ikke foreligge, er det næppe muligt at opstille en fuldt paalidelig og komplet Navneliste. Det er højst rimeligt, at endnu flere danske og norske Officerer have tjent i Royal Danois.

Tillæg II.

Liste over Tilgang af danske og norske Soldater
til
Royal Danois.

Aar	Hvorfra	Antal Mand	Anmærkninger
1690	Dronningens Rgt.	c. 300	{ Fangne paa Vejen til England af franske Kapere.
1693	Norge	c. 200	Hvervede med kgl. Tilladelse.
1695	{ 2det norske ge- worbne Rgt. }	c. 80	Afsendte efter kgl. Ordre.
1695	Norge	c. 40	{ Hvervede, men mulig ikke af- sendte.
1695	Pr. Kristians Rgt.	c. 450	Fangne i Dixmuyde.
1696	{ 2det norske ge- worbne Rgt. }	c. 50	{ Afsendte efter Kr. Gyldenløves Ordre.
	Sum . . .	c. 1120	

Ovenstaaende Liste er ikke fuldstændig. Det er rimeligt, at Regimentet har haft større Tilgang af Fanger, Desertører og Frivillige, og det er muligt, at Hvervningerne i Norge have givet et større Udbytte.

Tillæg III.

Fortegnelse over benyttede Kilder.

Trykte Kilder.

Dansk og norsk Literatur.

I. F. H. Jahn: De danske Auxiliærtropper. Kbhvn. 1840;
A. D. Jørgensen: Sønderjyderne i den danske Hær. Kbhvn. 1876;
O. Vaupell: Den danske og norske Hærs Historie. Kbhvn. 1872—76;
I. P. Trap: Beskr. af Danmark. Kbhvn. 1872—79;
H. G. Masius; Traurrede über Chr. Gùldenleu. 1709;
J. Trelund: latinske Lovtale over samme. 1707;
H. C. de Reedtz: Répertoire hist. et chron. des traités conclus p. l. cour de Danemarck. 1826;
E. Holm: Om danske og

norske indfødte Soldater som Hjælpetropper (Hist. Tidsskr. 5. Række B. V); Kristian V: Dagbøger. 1689—90 (Nyt hist. Tidsskr. B. I—II); Kristian V: Egenhændige Dagsregistre (Geh. Ark. Aarsberetn. B. VI); Huitfeldt Kaas: Henrik Jørgen Huitfeldt o. s. v. (Pers. Tidsskr. B. VI); H. Hofman: Gavebreve og Foundationer. 1755—65; Th. Hofmann: Efterretninger om danske Adelsmænd 1777—79; O. H. Møller: Nachricht v. d. Geschl. v. Suhm. 1775; J. Møller: Cimbria litterata. 1744; C. J. Anker: Norske Generalspersoner. 1885. Forsk. Artikler i Pers. Tidsskr., Norske Samlinger etc.

Fransk Literatur.

Du Quincy: Hist. milit. du règne de Louis le Grand. 1726; Beaurain: Hist. milit. de Flandre. 1782; Allent: Hist. du corps impérial du génie. 1805; Susane: Hist. de l'infanterie française. 1876; Dussieux: l'armée en France. 1884; Fieffé: Hist. des troupes étrangères au service de France. 1862; Puységur: L'art de la guerre par règles et par principes. 1749; Henri Martin: Hist. de France. B. XVI. 1850; Voltaire: Siècle de Louis XIV.

Theatrum Europæum. B. XV.

Utrykte Kilder.

Gehejmearkivet.

Krigsministeriets Afleveringer: Indkomne Sager (til Kongen) 1689—98; Indkomne Breve (til Harboe) 1689—98; Expederede Sager til de Deputerede af Land-Etaten 1689—98; Refererede Sager 1702—08 (passim.); Militær-Etater; Slagordner fra forskjellige fremmede Hære.

Udenrigsministeriets Afleveringer: Franske Gesandtskabsrelationer (Meyererone) 1690—98; Registratur over Ordre fra det danske Hof til Gesandten i Frankrig 1690—98; Engelske Gesandtskabsrelationer 1690—92; den franske Gesandt ved det danske Hof, Martangis, Korrespondanceprotokol 1692; Grund: Indberetninger fra den franske Hær 1690—94.

Kristian V.s Egenhændige Dagsregister. 1694.
 Jydske aabne Breve. 1696; Viborg Landstings
 Pante- og Skjødeprotokol Nr. 24.

Benzons Stamtavler.

Det store kongelige Bibliothek.

Kalls Samlinger Nr. 86--87. Folio.

Nye kgl. Samlinger Nr. 246. 8°.

Enkelte personalhistoriske Oplysninger ere modtagne fra D'Hrr. Arkivfuldmægtig i det norske Rigsarkiv H. J. Huitfeldt Kaas og Kaptejn H. W. Harbou. D'Hrr. Kaptejn P. F. Rist, Registrator F. Krarup og Arkivassistent A. Thiset i det danske Gehejmearkiv have med stor Beredvillighed ydet Hjælp og Vejledning med Hensyn til Benyttelsen af det danske henholdsvis trykte og utrykte Materiale. Forfatteren bringer dem alle sin bedste og varmeste Tak.

